

ЕВРОПСКА
КОМИСИЈА

Брисел, 29. 5. 2019. године
SWD(2019) 219 коначна верзија

РАДНИ ДОКУМЕНТ КОМИСИЈЕ

Република Србија Извештај за 2019. годину

који прати

**Саопштење Комисије упућено Европском парламенту, Савету, Европском
економском и социјалном комитету и Комитету региона**

Саопштење о политици проширења ЕУ за 2019. годину

{COM(2019) 260 коначни}

Садржај

1.	Увод.....	4
1.1.	Контекст	4
1.2.	Кратак преглед извештаја	4
2.	Прво основе: поглавља о политичким критеријумима и владавини права.....	7
2.1.	Функционисање демократских институција и реформа јавне управе.....	7
2.1.1.	Демократија	7
2.1.2.	Реформа јавне управе	10
2.2.	Владавина права и основна права.....	14
2.2.1.	Поглавље 23: Правосуђе и основна права.....	14
2.2.2.	Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност	33
3.	Прво основе: економски развој и конкурентност	47
3.1.	Постојање функционалне тржишне привреде	47
3.2.	Способност за суочавање са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ	53
4.	Добросуседски односи и регионална сарадња.....	56
5.	Нормализација односа између Србије и Косова.....	59
6.	Способност преузимања обавеза које проистичу из чланства	60
6.1.	Поглавље 1: Слободно кретање робе.....	60
6.2.	Поглавље 2: Слобода кретања радника	62
6.3.	Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга	62
6.4.	Поглавље 4: Слободно кретање капитала	63
6.5.	Поглавље 5: Јавне набавке.....	65
6.6.	Поглавље 6: Право привредних друштава	67
6.7.	Поглавље 7: Право интелектуалне својине	68
6.8.	Поглавље 8: Политика у области конкуренције	69
6.9.	Поглавље 9: Финансијске услуге	71
6.10.	Поглавље 10: Информационо друштво и медији	72
6.11.	Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој	74
6.12.	Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика	75
6.13.	Поглавље 13: Рибарство	76
6.14.	Поглавље 14: Транспортна политика	77
6.15.	Поглавље 15: Енергетика.....	79
6.16.	Поглавље 16: Опорезивање	82
6.17.	Поглавље 17: Економска и монетарна политика.....	83
6.17.	Поглавље 18: Статистика.....	84
6.19.	Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање	86
6.20.	Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика	88
6.21.	Поглавље 21: Трансевропске мреже.....	89
6.22.	Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената	90

6.25.	Поглавље 25: Наука и истраживање.....	92
6.26.	Поглавље 26: Образовање и култура.....	92
6.27.	Поглавље 27: Животна средина и климатске промене	94
6.28.	Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља	97
6.29.	Поглавље 29: Царинска унија.....	99
6.30.	Поглавље 30: Спољни односи	100
6.31.	Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика	102
6.32.	Поглавље 32: Финансијски надзор	104
6.33.	Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе	106
	Анекс I - Односи између ЕУ и Србије	108
	Анекс II – Статистички анекс	99

1. Увод

1.1. Контекст

Европски савет је Србији одобрио статус земље кандидата 2012. године. Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) између Србије и ЕУ ступио је на снагу у септембру 2013. године. Састанци заједничких тела у оквиру споразума одржавани су у редовним интервалима. Србија је наставила са спровођењем ССП, иако и даље постоје одређени проблеми у испуњавању обавеза које из њега проистичу.

Од отварања преговора о приступању Србије јануара 2014. године отворено је 16 од 35 поглавља, од којих су два привремено затворена. Током извештајног периода отворена су четири поглавља. Укупна динамика преговора ће и даље зависити нарочито од интензивније динамике реформи у области владавине права и нормализације односа са Косовом* у складу са захтевима Преговарачког оквира.

1.2 Кратак преглед извештаја¹

У погледу **политичких критеријума**, постоји хитна потреба да се створи више простора за истинску међустраничку дебату, како би се изградио широк проевропски консензус који је кључан за напредак земље на њеном путу ка ЕУ. Неколико опозиционих странака почело је да бојкотује скупштину почетком 2019. године. Скупштинске праксе владајуће коалиције довеле су до урушавања законодавне дебате и контроле и ослабиле надзор скупштине над извршном влашћу.

Седмични протести против власти почели су у Београду у децембру 2018. године као реакција на напад на лидера опозиционе странке. Ови начелно мирни протести, којима се захтевају слобода медија и слободни и праведни избори, расли су временом. Неколико опозиционих странака је најавило да намерава да бојкотује парламентарне изборе уколико се не испуне захтеви за слободне и праведне изборе. Као приоритетном питању, Србија треба у пуној мери да приступи спровођењу свих препорука у вези са изборима које су идентификовали међународни посматрачи.

Србија је умерено припремљена у области **реформе јавне управе**. Постигнут је извештај напредак у области пружања услуга, као и усвајањем неколико нових закона. Политички утицај на именовање вишег руководства и даље изазива забринутост, посебно у погледу превеликог броја функција вршилаца дужности. Способност Србије да привуче и задржи квалификоване кадрове у управи који се баве питањима ЕУ је од кључне важности. Координисани систем праћења и извештавања о стратегији реформе јавне управе и програму реформе управљања јавним финансијама тек треба да се успостави.

Правосудни систем у Србији је на извесном нивоу припремљености. Постигнут је извештај напредак у извештајном периоду. Делимично се приступило спровођењу прошлогодишњих препорука. Остварен је извештај напредак у смањењу броја заосталих извршних предмета и увођењу мера за усклађивање судске праксе. У току је процес уставне реформе чији је циљ усклађивање устава са европским стандардима за правосуђе. Поред усвајања уставних амандмана, потребно је ревидирати систем постављања и вредновања рада судија и тужилаца како би се обезбедило да избор на

¹ Овај извештај обухвата период од марта 2018. до марта 2019. године. Заснован је на прилозима из многих извора, укључујући прилоге Владе Србије, држава чланица ЕУ, извештаје Европског парламента и информација добијене од различитих међународних и невладиних организација.

*Ова ознака не доводи у питање ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом СБУН 1244/1999 и Мишљењем Међународног суда правде о проглашењу независности Косова.

правосудне функције и каријера у правосуђу буду у потпуности засновани на заслугама. Тренутно, обим политичког утицаја и даље изазива забринутост.

Србија је остварила изванредан ниво припремљености у **борби против корупције**. Постигнут је ограничен напредак. Нема мерљивог утицаја реформи у области борбе против корупције. Ревидирани Закон о спречавању корупције (такође познат и као Закон о Агенцији за борбу против корупције) усвојен је у мају 2019. године. Када је реч о сузбијању корупције, Закон о организацији и надлежностима државних органа за сузбијање организованог криминала, тероризма и корупције, који је ступио на снагу у марту 2018. године, спроводи се али је сувише рано да се у потпуности оцене његови ефекти. Органи за спровођење закона и правосудни органи тек треба да прикажу резултате оперативно независних гоњења и финализованих случајева корупције на високом нивоу. Укупно гледано, корупција преовладава у многим областима и остаје питање које изазива забринутост.

Србија је остварила изванредан ниво припремљености у **борби против организованог криминала**. Постигнут је изванредан напредак током извештајног периода. Србија је почела да спроводи ново економско поглавље Кривичног законика и Закона о организацији и надлежностима државних органа у борби против организованог криминала, тероризма и корупције и усвојила је Стратегију за борбу против високотехнолошког криминала за период 2019–2023. Истовремено, није постигнут напредак у испуњавању препорука из претходног извештаја. Србија тек треба да прикаже резултате о делотворним истрагама, гоњењима и правоснажним пресудама у случајевима организованог криминала, укључујући финансијске истраге који ће довести до резултата у замрзавању и заплени имовине стечене криминалом. Број осуђујућих пресуда за организовани криминал (превасходно у борби против трговине људима) је и даље мали.

Законодавни и институционални оквир за поштовање **основних права** је у великој мери успостављен. Усвојене су измене и допуне за унапређење законодавног оквира везаног за националне мањине. Потребно је обезбедити доследну и ефикасну примену прописа и политика. Иако је Србија остварила изванредан ниво припремљености, није постигнут напредак у погледу **слободе изражавања**. Овај недостатак напретка је сада постало питање које изазива озбиљну забринутост. Нова медијска стратегија је израђена на транспарантан и инклузиван начин; треба да се усвоји и спроведе. Србија треба да појача мере заштите права особа које се суочавају са дискриминацијом, укључујући припаднике ЛГБТИ популације, особе са инвалидитетом, особе са ХИВ-ом и особе оболеле од сиде и друге рањиве појединце.

У погледу **економских критеријума**, Србија је остварила изванредан напредак и умерену припремљеност у развијању функционалне тржишне економије. Спољна неравнотежа је у порасту, иако је њено финансирање и даље на здравим основама. Притисци цена и инфлациона очекивања су остали под контролом. Велика фискална прилагођавања током претходних година значајно су побољшала одрживост дуга. Очувана је стабилност финансијског сектора, а учинак тржишта рада је побољшан са изузетком стопе активности младих, која је опала. Велике структурне реформе јавне управе, пореске управе и државних предузећа напредовале су споро, продужавајући дугогодишњу неефикасност. Органи споро решавају слабости у буџетском оквиру и управљању њиме. Присуство државе у привреди и даље је значајно, а приватни сектор је недовољно развијен и отежано функционише услед слабости у владавини права и спровођењу лојалне конкуренције.

Србија је остварила изванредан напредак и умерено је припремљена да се носи са

притиском конкуренције и тржишним снагама унутар Уније. Структура привреде се додатно побољшала а економска интеграција са ЕУ је остала на високом нивоу. Међутим, упркос одређеном напретку, квалитет, вредност и релевантност образовања и обуке не задовољавају у потпуности потребе тржишта рада. Инвестиције су порасле, али су и даље недовољне да реше инфраструктурне недостатке услед вишегодишњег недовољног улагања. Иако су трошкови задуживања малих и средњих предузећа недавно смањени, она се још увек суочавају са бројним изазовима, укључујући нестално пословно окружење и нелојалну конкуренцију.

Свеукупно гледано, Србија је остала посвећена билатералним односима са другим земљама обухваћеним процесом проширења и суседним државама чланицама ЕУ и активни учесник у **регионалној сарадњи**. С обзиром на то да је одабрана као место седишта Секретаријата Транспортне заједнице, Србија сада треба да обезбеди додатну подршку како би обезбедила услове да он брзо почне са радом.

У погледу **нормализације односа са Косовом**, Србија и даље учествује у дијалогу и показује уздржаност у одговору на увођење царинских тарифа. Међутим, Србија треба да уложи значајне напоре, нарочито у међународним односима, да створи повољно окружење за постизање правно обавезујућег споразума са Косовом. Такав споразум је хитан и пресудан како би Србија и Косово могли да напредују на својим европским путевима.

У погледу **способности преузимања обавеза које проистичу из чланства**, Србија је наставила да ради на усклађивању свог законодавства са правним тековинама ЕУ у свим областима. Адекватни финансијски и људски ресурси и стабилни стратешки оквири биће кључни за динамику реформи. Србија је остварила добар ниво припремљености у неким областима као што су право привредних друштава, интелектуална својина, транспортна политика, наука и истраживање, образовање и култура, и царина. Србија је побољшала повезивање инвестиционог планирања са извршењем буџета, али још није развила јединствени механизам за приоритизацију свих инвестиција без обзира на извор финансирања у складу са програмом Владе за реформу управљања јавним финансијама. У областима као што су јавне набавке, статистика, спољни односи, социјална политика и запошљавање, монетарна политика и финансијске услуге, Србија је умерено припремљена. Србија је наставила да постиже добар напредак у пољопривреди и усклађивању прописа са правним тековинама ЕУ у области транспорта, док је у области енергетике примећен ограничен напредак. Политикама у области животне средине и климатских промена тек треба посветити адекватну пажњу.

Приоритетно је да Србија приступи решавању питања неиспуњавања обавеза из ССП, нарочито у погледу контроле државне помоћи, фискалне дискриминације на увозна алкохолна пића и ограничавање конкуренције у систему платних картица. Србија треба постепено да усклађује своју спољну и безбедносну политику са заједничком спољном и безбедносном политиком Европске уније у периоду до приступања.

Србија је наставила да управља ефектима **мешовитих миграторних токова** ка ЕУ, који су се стабилизовали током 2018. године. Постигла је изванредан напредак у примени стратегије интегрисаног управљања границама. Споразум о статусу Европске граничне и обалске страже са ЕУ је парафиран. Усвојени су стратегија и акциони план за сузбијање ирегуларних миграција. Србија треба да поштује обавезе у погледу реадмисије држављана трећих земаља сходно Споразуму о реадмисији између Србије и ЕУ. Исто тако, Србија треба да се суздржи од даљег одступања од визне политике ЕУ.

2. ПРВО ОСНОВЕ: ПОГЛАВЉА О ПОЛИТИЧКИМ КРИТЕРИЈУМИМА И ВЛАДАВИНИ ПРАВА

2.1. Функционисање демократских институција и реформа јавне управе

2.1.1. Демократија

Период извештавања је обележен све већом поларизацијом политичке сцене. То је имало негативан утицај на рад демократских институција, посебно скупштине. Постоји хитна потреба да се створи простор за праву међупартијску дебату и услови за смислено учешће опозиције у раду скупштине.

Нова опозициона група, Савез за Србију, основана је у септембру 2018. године. Од фебруара 2019. године неколико опозиционих партија, укључујући и оне из Савеза за Србију, почело је да бојкотује седнице скупштине. Исте партије најавиле су да намеравају да бојкотују парламентарне изборе под садашњим условима.

Седмични антивладини протести почели су у Београду у децембру 2018. године, као реакција на напад на лидера опозиционе партије. Протести су временом расли, обухватајући шире захтеве и ширећи се на друге градове у Србији. Демонстрације су начелно биле мирне. Демонстранти су посебно захтевали слободу медија и услове који омогућавају слободне и праведне изборе. Ниједна политичка странка није стајала иза тих протеста иако је Савез за Србију одиграо видљивију улогу у протеклих неколико седмица.

Избори

Србија није у довољној мери искористила период између избора како би се решили трајни недостаци. Они подразумевају недостатак транспарентности у финансирању партија и кампања, нејасну разлику између страначких и државних активности и неуравнотежено медијско извештавање. Србија тек треба да се посвети свим приоритетним препорукама Канцеларије за демократске институције и људска права Организације за безбедност и сарадњу у Европи (ОЕБС/ОДИХР).

Скоро свим препорукама ОЕБС-а/ОДИХР-а које произилазе из претходних избора се тек треба посветити. Ово обухвата потребу за свеобухватном и инклузивном ревизијом правног оквира о изборима, како би се регулисали сви битни аспекти и решиле празнине и “рупе“ у закону. Независна регулаторна тела морају бити оснажена да проактивно и делотворно спроводе своју улогу праћења и надзора. Питање неуравнотеженог медијског извештавања које је забележено током претходних избора треба хитно решавати. Ове реформе треба да буду предузете на инклузиван и транспарентан начин, као приоритетне пред наредне изборе.

Делимично је спроведен ограничен број препорука, као што су регистрација кандидата, тајно гласање, стандардизована обука чланова бирачких одбора и објављивање резултата избора. Дигитализација бирачког списка је позитиван корак. Нови Закон о централном регистру усвојен је у марту 2019. године.

Одржано је неколико локалних избора у којима су домаћи посматрачи пријавили неправилности. Оне се не могу оцењивати засебно, али је институционални одговор на пријављене неправилности био ограничен. Потребно је испитати веродостојне тврдње о притисцима на бираче и запослене у јавном сектору, а одговорне привести правди.

Као реакција на антивладине протесте, владајућа коалиција навела је могућност превремених парламентарних избора. Овај *de facto* предизборни модел само је

продубио политичку поделу и није допринео међустраничком консензусу. Савез за Србију и остале опозиционе партије објавиле су да ће бојкотовати изборе уколико захтеви за слободне и праведне изборе не буду испуњени.

Народна скупштина

Парламентарне праксе владајуће коалиције довеле су до урушавања законодавне дебате и контроле и значајно су ослабиле надзор парламента над извршном власти. Постоји хитна потреба да се створи више простора за истинску међустраничку дебату и услови за смислено учешће опозиције у скупштини. Потребно је хитно гарантовати и подржати остварење улоге независних регулаторних тела.

Праксе владајуће коалиције су често спречавале скупштину да правилно обавља своју **законодавну функцију**. То је укључивало спајање неповезаних закона у једну тачку расправе и предлагање стотине амандмана који нису релевантни за садржај закона. Ове пракса, чији је циљ да се потроши време додељено за расправу на пленарној седници, систематски се користе од децембра 2017. године. Поред тога, примена хитног поступка и даље је велика и износила је око 44% од фебруара 2018. године до фебруара 2019. године. Као резултат горе наведеног, парламентарна опозиција у већини случајева није била у стању да делотворно учествује у законодавној расправи и представи своје нацрте амандмана, укључујући и на кључне законе као што је буџет за 2019. годину.

Од марта 2019. године, неколико опозиционих странака, укључујући и оне из Савеза за Србију, почело је да **бојкотује** седнице скупштине, укључујући и на нивоу покрајине и локалне самоуправе. Неки чланови опозиције и даље учествују у раду скупштинских одбора. У постојећем поларизованом окружењу, од кључног је значаја да се међустраничка дебата и смислено учешће у скупштини обнове као приоритетно питање. Треба користити постојеће механизме посредовања и дијалога, као што су механизми Европског парламента. Седница скупштинског колегијума из априла требало би да буде пропраћена активностима у циљу побољшања процедура доношења закона. У том погледу, треба изменити пословник о раду и усвојити кодекс понашања уз помоћ стручњака ЕУ.

Надзор скупштине над **извршном власти** и даље је слаб. Као и претходних година, скупштина није подржала улогу независних институција. Од 2014. године, скупштина на својим пленарним седницама није разматрала ниједан од годишњих извештаја независних тела, илуструјући тако недостатак спремности да обезбеди делотворни надзор над радом владе. Одржавање редовних седница са посланичким питањима Влади је учесталије, и одржано је пет таквих седница у 2018. години. У 2018. години одржана је само једно јавно слушање. Недостатак годишњих планова рада и *ad hoc* природа дневног реда доводе до неизвесности. Само два скупштинска одбора за председнике имају посланике који не припадају већини Скупштина је наставила да одржава дебате о преговарачким позицијама Србије за поглавља о придруживању ЕУ, као и да размењује мишљења са главним преговарачким тимом и са Националним конвентом о Европској унији (види под Цивилно друштво).

Од 250 посланика 93 су **жене**. Такође постоји и Женска парламентарна мрежа.

У складу са препорукама ОЕБС/ОДИХР-а и Групе држава против корупције Савета Европе (ГРЕКО), финансирање **политичких странака** и изборних кампања треба да буде транспарентније (*види под Борба против корупције*).

Управљање

Чланство у ЕУ и даље је стратешки циљ Владе Србије. Међутим, људски и финансијски ресурси за приступање ЕУ морају се повећати, а Влада би требала да стави већи нагласак на домаће комуникације о ЕУ. Треба унапредити инклузивност и транспарентност у вези са реформама везаним за ЕУ, као приоритет.

Српска државна управа и преговарачки тим наставили су да показују спремност и професионализам у процесу преговора о приступању. Међутим, потребно је распоредити адекватне људске и финансијске ресурсе у свим укљученим институцијама како би се испунили циљеви Србије у преговорима о приступању ЕУ.

Настављене су консултације са релевантним заинтересованим странама, укључујући организације цивилног друштва кроз Национални конвент о ЕУ. Међутим, инклузивност и транспарентност процеса реформе, посебно о питањима везаним за приступање ЕУ, морају се унапредити као приоритетно питање, а јавне консултације о политикама и законодавству треба да буду више од формалности. У контексту уставне реформе, консултације са заинтересованим странама одвијале су се у лошој атмосфери.

Улогу независних регулаторних тела треба у потпуности признати, те је потребно следити њихове препоруке на одговарајући начин. Потребно је додатно побољшати праћење спровођења процеса реформи и њихов утицај. Власт треба да стави нагласак на објективне комуникационе активности о ЕУ, која је главни политички и економски партнер Србије. Стратешки избор Србије у погледу потребе да приступи ЕУ треба да буде активније и недвосмислено саопштен у јавној дебати. Потребни су даљи напори на промовисању вредности ЕУ у српској јавној дебати и едукацији, укључујући спремност за помирење.

Што се тиче локалне самоуправе, закон о финансирању Војводине тек треба усвојити како је предвиђено Уставом. Локални административни капацитети и даље су слаби и значајне разлике између општина и даље постоје. Надлежности се и даље спроводе на локалном нивоу без одговарајуће анализе капацитета и потребних људских/финансијских ресурса. Побољшане су консултације са локалним властима о новим предлозима закона са локалним импликацијама. У новембру 2018. године, Конгрес локалних и регионалних власти Савета Европе организовао је посебну седницу на којој су разматрани извештаји везани за политичке притиске органа владајуће странке на локалне власти коју предводи опозиција.

Уставне промене су још увек потребне у неким областима како би се решила питања релевантна за преговоре о приступању.

Цивилно друштво

Није било напретка у успостављању повољног окружења за развој и финансирање цивилног друштва. Потребни су даљи напори како би се осигурала системска сарадња између Владе и цивилног друштва.

Организације цивилног друштва (ОЦД) и борци за људска права наставили су са подизањем свести о грађанским и политичким правима. Ово се дешава у окружењу које није отворено за критику, уз негативне изјаве Владиних званичника које имају одјек у медијима, о цивилном друштву уопште, а нарочито о финансирању одређених удружења. Борци за људска права и даље су предмет оштре критике таблоидних новина.

Национални конвент о ЕУ (коју чине представници Владиних тела, политичких странака, невладиних организација, експерата, синдиката, приватног сектора и представници струковних организација) са циљем подршке структурираној расправи о приступању Србије ЕУ наставио је да прати и процењује напредак преговора о приступању. Власти би требало да систематичније користе њихову стручност да би искористиле сав потенцијал Конвента и његових радних група.

Изменама и допунама Закона о државној управи, Закона о локалној самоуправи и Закона о планском систему уведене су посебне одредбе које имају за циљ побољшање учешћа јавности у развоју јавних политика. Међутим, однос између владе и ОЦД и даље је обележен фрагментираном сарадњом. И даље присутно учестало доношење закона по хитном поступку ограничава делотворно укључивање цивилног друштва у процес израде законодавства. Један број ОЦД је известио да су периоди јавних консултација понекад прекратки, или да њихови коментари на нацрте закона нису довољно узети у обзир приликом разматрања, нити се на њих адекватно реаговало. Још увек нису усвојени национална стратегија и акциони план који треба да допринесу успостављању повољног окружења за цивилно друштво. Тек треба формирати савет за сарадњу са цивилним друштвом. Потребно је боље дефинисати и применити критеријуме за јавну финансијску подршку ЦСО како би се осигурала укупна транспарентност, нарочито на локалном нивоу.

Цивилни надзор снага безбедности

Скупштина је и даље надлежна за надзор над сектором безбедности. Скупштински одбор одговоран за овај задатак наставио је да разматра активности безбедносно-информативних, војних и одбрамбених служби. У мају 2018. године усвојене су измене и допуне Закона о Безбедносно-информативној агенцији. Тек треба донети закон о приступу досијеима државне безбедности.

2.1.2. Реформа јавне управе

Србија је **умерено припремљена** у погледу реформе јавне управе. Постигнут је **известан напредак** у области пружања услуга и доношењем закона који регулишу планирање политике, јавне расправе, е-управу и систем плата у јавном сектору. Међутим, препоруке Комисије из претходних пар година нису у потпуности испоштоване, посебно кад се ради о деполитизацији и професионализацији јавне управе, те исте и даље важе. Конкретно, политички утицај на именовање вишег руководства и даље изазива озбиљну забринутост. Ово није у довољној мери решено изменама и допунама Закона о државним службеницима из 2018. године.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- почне са ефективним запошљавањем државних службеника на високом положају кроз поступак заснован на заслугама и смањи превелики број вршилаца дужности;
- изда практичне смернице ресорним институцијама о стратешком планирању, праћењу и извештавању и осигура улогу јаке контроле квалитета за Секретаријат за јавне политике како би се омогућило ефикасно спровођење новог Закона о планском систему;
- развије јединствени механизам за одређивање приоритета свих инвестиција без обзира на извор финансирања и осигура интеграцију планирања капиталних инвестиција и процене пројеката у буџетском процесу.

Стратешки оквир за реформу јавне управе

Србија спроводи своју **Стратегију реформе јавне управе** и акциони план, као и **програм реформе управљања јавним финансијама**, који је у процесу ревизије. Ове кривне стратегије прате додатна стратешка планска документа. Влада осигурава редовно праћење и извештавање о спровођењу реформи, али тек треба успоставити координисани систем праћења и извештавања, који ће такође покривати управљачку одговорност (*види Поглавље 32 - Финанцијски надзор*). Цивилно друштво учествује у праћењу реформи. **Политичку подршку** за реформу јавне управе и даље обезбеђује Савет за реформу јавне управе којим председава председница Владе. **Финансијска одрживост** и даље представља проблем због ослањања на донаторска средства. Такође постоји несклад између трошкова стратегија, издвајања из буџета и средњорочног расхода.

Креирање и координација политика

Успостављене су институције које треба да осигурају **систем за креирање политике** централне власти, укључујући и процес европских интеграција, али постоје слабости услед континуираног фокусирања на формална и процедурална питања. Систем стратешког планирања је побољшан новим Законом о планском систему, који је усвојен у априлу и ступио је на снагу у октобру 2018. године, а подзаконски акти су усвојени у фебруару 2019. године. Ово законодавство утврђује јасна правила за развој, праћење и извештавање о секторским стратегијама. Секретаријат за јавне политике треба да почне да обезбеђује јаку контролу квалитета, укључујући и трошкове стратегија и њихове повезаности са средњорочним фискалним планирањем. Национални програм за усвајање правних тековина ЕУ (НПАА) и годишњи план рада Владе морају бити боље синхронизовани.

Треба ојачати капацитете за **развој инклузивних политика заснованих на показатељима и израду законодавства**, укључујући и оне који се односе на усклађивање са правним тековинама ЕУ. Потребно је побољшати административно прикупљање података и њихову систематску употребу за креирање политика и израда законодавства у целој управи. Подзаконски акти усвојени почетком 2019. године предвиђају детаљну методологију процене утицаја и обавезу ресорних институција да размотре мишљење Секретаријата за јавне политике пре подношења докумената Влади. Анализе ефеката прописа треба систематски подносити Народној скупштини заједно са законодавним предлозима. Боља координација између Министарства финансија и Секретаријата за јавне политике тек треба да се успостави како би се осигурало да не постоје неусклађености између процена финансијских ефеката, које Министарство финансија координира и финансијских података у анализама ефеката прописа. Што се тиче консултација између министарстава, не постоје званични механизми на високом нивоу за решавање евентуалне сукоба између служби. Регулаторни оквир за **јавне расправе** је побољшан изменама и допунама Закона о државним службеницима и Законом о планском систему, којима се захтева да се јавне расправе организују у раној фази процеса креирања политика. Утицај ових прописа тек треба да се процени у пракси.

Што се тиче **увида јавности у рад Владе**, нови Закон о планском систему захтева од Владе и министарстава да припреме и објављују извештаје о праћењу спровођења стратешких докумената. Требало би да почну са мерењем остварења у односу на постављене циљеве, а не да извештавају о реализованим активностима. Квартални извештаји о спровођењу НПАА сада се редовно објављују. Интернет страница Владе је ревидирана у октобру 2018. године, али још увек не пружа једноставан приступ главним документима Владе о јавним политикама, као што су годишњи планови рада

Владе или акциони планови за реализацију владиног програма.

Управљање јавним финансијама

Програм реформе управљања јавним финансијама за период 2016-2020 се спроводи, али уз одлагања. Текућа ревизија треба да обезбеди реалистичније планирање, утврђивање трошкова, редослед и повећање фокусираности на показатеље учинка и резултате.

Главно достигнуће Владе у управљању јавним финансијама представља одржавање јавних финансија на одрживом путу, одржавање побољшаног квалитета финансијског извештавања током године и реалистичније планирање пројекција прихода и расхода. Степен извршења капиталног буџета се додатно повећао. Пореска управа се фокусира на јачање поштовања пореских обавеза, уз побољшање ефикасности наплате прихода и смањење административног оптерећења наплате пореза. Сви буџетски корисници дужни су да подносе извештаје о извршењу буџетског програма. Државна ревизорска институција је наставила да повећава покривеност и квалитет ревизије јавних средстава.

Кључна отворена питања односе се на буџетски календар, који се не поштује, што има за последицу да се не даје довољно времена за прописну припрему, процену и расправу међу заинтересованим странама. Иако се буџет структурира програмима, веза између програма Владе и секторских стратегија и оперативних планова буџетских корисника је још увек слаба. Србија још увек треба да развије јединствени механизам за одређивање приоритета свих инвестиција без обзира на извор финансирања и да осигура да постоје процедуре које гарантују интеграцију планирања и процене капиталних пројеката у буџетском процесу. Осим тога, потребно је побољшати капацитете Владе за планирање и управљање инвестицијама, укључујући и капацитет за контролу јавних средстава финансираних кредитима из трећих земаља (*види поглавља 5, 16, 29 и 32*).

Србија је посвећена побољшању **транспарентности буџета**. Објављен је грађански буџет. Предлог буџета извршне власти и извештај на крају године требало би да буду свеобухватнији. План за транспарентност, извештај о фискалној стратегији и полугодишњи извештај о реализацији буџета тек треба да се израде и објаве. Министарство финансија не објављује профил извршења буџета на почетку године, спречавајући да се анализирају одступања од циљева. Извештаји о извршењу буџета садрже основне елементе и не рашчлањују цифре о расходима за појединачне буџетске организације.

Учешће јавности у буџетском процесу и даље је слабо и потребно је побољшати надзор над буџетом од стране законодавне власти. Скупштина је усвојила буџет за 2019. годину без суштинске расправе (*видети под Народна скупштина*).

Државна служба и управљање људским ресурсима

Правни оквир за државну службу дефинише **поступке запошљавања засноване на заслугама и отпуштања**. Унете су измене и допуне у Закон о државним службеницима у децембру 2018. године, а нови подзаконски акти су усвојени у јануару 2019. године. Иако су изменама и допунама уведени критеријуми за организовање изборних тестова на основу процене компетенција, руководиоци институција још увек имају прешироко дискреционо право у успостављању изборних комисија. Уведене су обавезне процедуре запошљавања за одређене категорије привремено запослених, који чине око 10% државне службе. Треба пажљиво размотрити могућност претварања одређених категорија уговора на одређено време у уговоре на неодређено време у

државној служби. Што се тиче ризика од злоупотребе процеса отпуштања, ревидирани поступак оцењивања рада уводи дужи временски оквир за побољшање учинка, укључујући и могућност похађања стручног усавршавања након негативне оцене, како на стручном тако и на руководећем нивоу. Мерила за оцењивање учинка остају преувеличана. Изменама и допунама је такође уведен нови систем процене учинка који одражава приоритете политика институција.

Политички утицај код запошљавања **државних службеника на високом положају** и даље изазива озбиљну забринутост. Законом предвиђен поступак запошљавања заснован на заслугама се не поштује увек. Уместо тога, одредба у закону која дозвољава именовања на положај „вршиоца дужности“ на шест месеци (са максималним продужењем од три месеца) често се злоупотребљава. То је имало за последицу велику флукуацију запослених и губитак институционалног памћења у неким случајевима и кршење законског рока у другим случајевима. Од марта 2019. године, 63% попуњених радних места на високом положају се обавља у својству вршиоца дужности. Измене и допуне Закона о државним службеницима нису се бавиле тим недостацима, осим што су од 1. јула 2019. године ограничена именовања на већ постојеће државне службенике. Надлежне институције морају ефикасно пратити постепено укидање садашњих положаја вршилаца дужности.

Изменама и допунама Закона о државним службеницима уведен је систем **управљања људским ресурсима** заснован на компетенцијама. Његова ефикасност тек треба да се оцени у пракси. Служба за управљање људским ресурсима у оквиру Министарства државне управе и локалне самоуправе треба да ојача свој капацитет за координацију и усклађивање рада јединица за људске ресурсе ресорних институција. Информациони систем управљања људским ресурсима и даље је неразвијен и не комуницира са другим националним базама података, као што је платни регистар трезора. Још увек нема побољшања у погледу **награђивања** државних службеника. Спровођење Закона о систему плата запослених у јавном сектору из 2016. године, којим се уводи начело једнаког плаћања за једнак рад за све запослене у јавном сектору, одложен је до 2020. године.

Напредак је постигнут у погледу **стручног усавршавања**, после оснивања Националне академије за јавну управу 2018. године. Академија има мандат да пружа обуку свим службеницима, укључујући и оне на локалном нивоу. Постоје посебни програми обуке намењени вишим руководиоцима.

Интегритет у јавној служби је осигуран путем етичког кодекса за државне службенике. Потребни су даљи напори да би се обезбедило спровођење у потпуности постојећих планова интегритета у правосуђу и државној управи и да би се спречила корупција у локалној управи путем усвајања локалних акционих планова. Утицај спровођења ових планова интегритета тек треба да се процени.

Одговорност управе

После напора које је Влада уложила у смањење броја запослених у јавној управи за више од 45.000, структура јавне управе треба још да се уреди. **Линије одговорности** између агенција и матичних институција су замагљене, доприносећи преклапању функција, фрагментацији и нејасном ланцу извештавања. Још увек је потребна политичка посвећеност одговорности руководиоца и систематичном делегирању одговорности. Институције и даље имају бирократски и процесно оријентисан приступ планирању, буџетирању и извештавању о својим активностима (*видети Поглавље 32 - Финансијски надзор*).

Заштитник грађана игра кључну улогу у осигуравању **права грађана на добру управу**, а државни органи имају обавезу да подносе извештаје о спровођењу његових препорука. Међутим, већ четврту годину за редом, Скупштина није на пленарној седници расправљала о годишњем извештају Заштитника грађана, те стога није поднет никакав закључак Влади на разматрање (*видети под Управљање*). **Право грађана на приступ информацијама** је уређено Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, који је у процесу ревизије. Ћутање управе при чему државни органи не поступају адекватно на захтеве грађана за информацијама, и даље представља главни проблем. Потребно је обезбедити спровођење одлука које доноси Повереник за информације од јавног значаја (*видети Поглавље 23 - Борба против корупције*).

У погледу **права грађана из управног поступка**, Управни суд ради са недовољним бројем судија, док се суочава са ширењем одговорности, посебно у погледу радних спорова, укључујући и на нивоу локалне самоуправе, што утиче на његову ефикасност. Нови Закон о бесплатној правној помоћи усвојен је у новембру 2018. године, а он укључује регулаторни оквир за правну помоћ у управним предметима. **Право на накнаду штете** регулисано је законом, али изостанак прикупљања статистичких података онемогућава праћење његове примене.

Пружање услуга грађанима и пословном сектору

Влада је и даље посвећена успостављању **јавне управе која је више усмерена на кориснике**. Напредак је постигнут у развоју додатних електронских услуга, као што су електронска плаћања и усвајање Закона о електронској управи у априлу 2018. године. Подзаконски акти и нова Стратегија електронске управе за период 2019-2021. године су у процесу израде. У овој области постоји веома добра координација и руковођење у Канцеларији за информационе технологије и електронску управу и у стручним тимовима председника Владе (тзв. *Delivery Unit*). У употреби су електронски потписи, али само око 5% становништва користи ову услугу. У току је израда модернијег портала е-управе. Иако пружање електронских услуга наставља да напредује, још увек не постоји централна политика која обезбеђује грађанима приступ услугама.

Правни оквир за **поједностављење управних поступака** постављен је Законом о општем управном поступку још 2016. године. Међутим, и даље постоји регулаторна несигурност за грађане и привреду због значајних кашњења у усклађивању секторског законодавства са овим законом. Грађани често нису свесни својих побољшаних права, допуштајући администрацији да примењује стари компликовани поступци. Капацитети Министарства државне управе и локалне самоуправе да врши ефикасан надзор над спровођењем овог закона су ограничени, а постоје и преклапања у координацији са Секретаријатом за јавне политике.

2.2. Владавина права и основна права

2.2.1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права

Основне вредности ЕУ обухватају владавину права и поштовање људских права. Правосудни систем који добро функционише и делотворна борба против корупције су од највеће важности, као и поштовање основних права у законодавству и у пракси.

Постоји **известан ниво припремљености у Србији** за примену правних тековина ЕУ и европских стандарда у овој области. Србија је постигла **ограничен напредак**. У априлу 2018. године, Србија је Венецијанској комисији доставила нацрт уставних одредаба чији је циљ јачање независности правосуђа. Венецијанска комисија је доставила своје мишљење у јуну 2018. године са низом препорука о изменама које су

потребне да би нацрт одредбаа испунио европске стандарде. Ревидирани предлог који је припремила влада поштује ове препоруке. Процес уставне реформе се наставља кроз скупштинске процедуре започете у новембру 2018. године. Корупција преовлађује у многим областима, те и даље представља разлог за забринутост. Правни оквир у погледу основних права углавном је успостављен, међутим, његово спровођење није доследно. Није постигнут напредак у погледу слободе изражавања. Свеопште окружење и даље није погодно за остваривање овог права. Улога независних и регулаторних тела мора бити призната, а њихови капацитети ојачани, укључујући буџете и квалификовани кадар, а њихова функционална независност мора се гарантовати у пракси.

Србија спроводи акциони план који је усвојен пре почетка преговора о приступању за ово поглавље у јулу 2016. године. Србија је у процесу ревизије свог акционог плана са мерама усмереним ка испуњавању привремених мерила заједничког става ЕУ.

Функционисање правосуђа

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у области правосуђа. Постигла је **известан напредак** током извештајног периода: док су прошлогодишње препоруке биле само делимично спроведене, остварен је напредак у смањењу броја старих извршних предмета и предузимању мера за усклађивање судске праксе. Усвојене су неке измене правила за избор на правосудне функције и за вредновање рада судија и тужилаца, али систем треба темељно ревидирати после усвајања уставних измена и допуна како би се омогућио избор на правосудне функције и каријера у правосуђу на основу и заслуга. Тренутно обим политичког утицаја и даље изазива забринутост. Уставна реформа је у току.

У наредној години, Србија треба нарочито да оствари значајан напредак:

→ у погледу јачања независности судства и самосталности тужилаштва, укључујући кроз измене и допуне уставних и законодавних одредаба везаних за избор, управљање каријером и дисциплински поступак за судије и тужиоце;

→ у погледу обезбеђивања да у законодавству (у контексту текућих уставних реформи) и у пракси да Високи савет судства и Државно веће тужилаца могу у потпуности да преузму своју улогу и остваре независну и ефикасну правосудну управу у складу са европским стандардима, укључујући и у погледу извршења буџета правосуђа;

→ кроз усвајање и спровођење стратегије за људске ресурсе за целокупно правосуђе и успостављање јединственог и централизованог система управљања предметима, што би у комбинацији требало да доведе до мерљивог побољшања ефикасности и делотворности правосудног система.

Стратешки документи

Главни стратешки документ Србије, заједно са акционим планом за поглавље 23, била је Национална стратегија за реформу правосуђа (2013–2018). Њено обнављање је у току. Нацрт процене претходне стратегије представљен је у новембру 2018. године. Осим тога, Светска банка спроводи пратећу анализу уз своју функционалну анализу суда и завршила је функционалну анализу тужилаштва. Ове анализе су усмерене на информисање потребно за обнављање националне стратегије за реформу правосуђа и ревизију акционог плана за Поглавље 23. Нови стратешки документи треба да садрже јасно дефинисане активности и показатеље учинка.

Органи управљања

Високи савет судства (ВСС) и Државно веће тужилаца (ДВТ) одговорни су за избор на правосудне функције, вредновање, премештаје и престанке функција судија и тужилаца, те повезана буџетска питања. Буџет Високог савета судства за 2019. годину износи 2,02 милиона EUR (2,75 милиона EUR за 2018. годину). Буџет Државног већа тужилаца за 2019. годину износи 1,04 милиона EUR (2018: 1,02 милиона EUR).

Што се тиче буџета за судство и тужилаштво, надлежности су и даље подељене између Министарства правде и ВСС и ДВТ. Ово такође има негативан утицај на ефикасност буџетског планирања у погледу расподеле средстава и извршење. Акциони план за Поглавље 23 предвидео је преношење преосталих буџетских надлежности са Министарства правде на Већа до почетка 2017. године. Ово је одложено: док постојећи законодавни оквир предвиђа ово преношење на ВСС, ово је додатно одложено (по четврти пут) до 2020. године. Закон о јавном тужилаштву још није био измењен како би се омогућило исто преношење на ДВТ.

ВСС и ДВТ треба да унапреде транспарентност свог рада, укључујући чињење доступним јавности образложења својих одлука о избору на правосудне функције, о унапређењима, премештајима и дисциплинским поступцима. Стручни и административни капацитети ВСС и ДВТ морају се додатно ојачати. Обука се обезбеђује на *ad hoc* начин, углавном од стране спољних пружалаца услуга. Потребан је систематичнији приступ стручном усавршавању и дугорочним плановима обуке судског и тужилачког кадра, као и властитих кадрова ВСС и ДВТ за боље целокупно функционисање правосудног система.

Независност и непристрасност

Постојећи уставни и законодавни оквир и даље оставља простор за непримерен политички утицај на правосуђе. Будуће законодавне промене (потребне ради окончања уставних измена) треба да ојачају гаранције независност правосуђа. Потребно је успоставити потпуно објективан и транспарентан и на заслугама заснован систем за избор на правосудне функције, премештај и унапређење судија и тужилаца у складу са европским стандардима, који ће такође подстицати стручност и побољшати квалитет. Поред тога, постојећа широка дискрециона овлашћења председника судова и руководиоца тужилаштва у погледу рада појединачних судија и заменика тужилаца не треба да негативно утичу на квалитет одлучивања у предметима. Они такође морају да поштују гаранције независности и самосталности у овој области, нарочито у вези са налозима датим појединим тужиоцима.

Процес уставне реформе настављен је током целе 2018. године у заостреној атмосфери и није постигнут консензус током консултација у којима су учествовале заинтересоване стране. У априлу 2018. године, после неколико одржаних јавних округлих столова, нацрт одредаба је достављен Венецијанској комисији. Венецијанска комисија усвојила је Мишљење у јуну 2018. године, дајући препоруке у вези са одредбама како би оне могле испунити европске стандарде. У вези са низом питања, препоручено је неколико могућих опција. Венецијанска комисија је такође констатовала да питање буџета за правосуђе није решено. У октобру 2018. године, Министарство правде је финализовало текст након што је Секретаријат Венецијанске комисије саопштио да се препоруке из јунског Мишљења поштују. Крајем новембра 2018. године, Влада је поднела Скупштини предлог за промену Устава, корак неопходан за почетак скупштинске процедуре.

Важно је да се уставна реформа доврши на нивоу спроведбеног законодавства,

нарочито у погледу надлежности и организације судова и тужилаштава, улоге и ефикасног функционисања ВСС, ДВТ и Правосудне академије. Србији се подстиче да се консултује са Венецијанским комисијом у овом процесу законодавне реформе.

Притисак на правосуђе и даље је велики. Влади функционери, неки од њих на највишем нивоу, настављају да дају јавне коментаре о истрагама и судским поступцима који су у току, те о појединачним судијама и тужиоцима. ВСС је издао неколико саопштења као одговор на јавне коментаре, те реагујући на жалбе судија о застрашивању и претњама. Повереник ДВТ за самосталност испитао је преко 40 случајева наводног непримереног политичког утицаја и издао неколико саветодавних мишљења. Нацрт правилника и упутства о раду Повереника су завршени, али још нису усвојени.

Одговорност

Успостављени су **дисциплински поступци** и за судије и за тужиоце. Током 2018. године Дисциплински тужилац ДВТ обрадио је 152 дисциплинска извештаја, а у пет случајева је покренуо поступак. Дисциплинска комисија је изрекла следеће санкције: јавна упозорења, забрану напредовања, смањење плате, а у једном случају и разрешење. У току истог периода, Дисциплинска комисија ВСС је имала 30 предмета у току, од којих су 25 били нови предмети које је предложио Дисциплински тужилац 2018. године. Дисциплинска комисија је изрекла јавно упозорење, а у неколико случајева меру смањење плате. Судије и тужиоци имају обавезу да једном годишње **пријављују своју имовину** и да пријављују могуће **сукобе интереса**.

ВСС И ДВТ имају свој **етички кодекс** и етички одбор. Након усвајања нових пословника, њихови чланови морају бити поново изабрани.

Потребна је ревизија дисциплинских правила како би се боље дефинисало противправно дело, поједноставили поступци и ојачали капацитети дисциплинских тела. Поред тога, потребно је ревидирати етичке кодексе како би се, између осталог, појаснило које одредбе у кодексима треба да подразумевају дисциплинску одговорност за њихово непоштовање. ДВТ је почело да преиспитује дисциплинска правила за тужиоце.

Стручност и оспособљеност

Године 2018. ВСС је изабрао 51 судију на сталну функцију и унапредио 42 судије у више судове. Такође је предложио Скупштини 187 судија који се бирају први пут. ВСС је изабрао 110 заменика тужилаца и унапредио 28 заменика тужилаца.

У контексту уставних измена и допуна, постоји потреба да се ревидира постојећи систем избора, премештаја и напредовања судија и тужилаца, како би се обезбедило да се њихове каријере у потпуности заснивају на заслугама, са јасном везом између **вредновања учинка** . напредовања у каријери. Методологија за вредновање учинка у раду судија треба да укључи учешће у иницијативама за обуку. Тренутно, Србија има две категорије квалификованих кандидата за правосудне професије: дипломирани Правосудне академије, и судски и тужилачки помоћници. До сада су именовани углавном кандидати из ове друге групе. У светлу Мишљења Венецијанске комисије, постојање националне правосудне академије као једине улазне тачке за судијску професију на нивоу основног суда је „добро утемељено са тежњом и посвећеношћу да се ојача квалитет и стручност обуке судија и тужилаца, али препоручљиво је заштитити Академију од могућег непримереног утицаја“.

Квалитет правосуђа

Потребно је побољшати квалитет програма иницијалне и континуиране **обуке** које пружа Правосудна академија. Обука треба боље да одговори на стварне потребе, на пример, усредсређујући се на правосудне вештине и етичке вредности, укључујући улогу судије у демократском друштву. Активности континуиране обуке, које такође захтевају напоре у погледу координације како би се избегло преклапање, још увек у великој мери зависе од различитих донатора. Треба ојачати сарадњу између Правосудне академије и ВСС. Припремљени су неки стратешки интерни документи као што су приручници и смернице за оцењивање ментора и правила за оцењивање континуиране обуке. Нова база података омогућава лакши приступ судској пракси Европског суда за људска права која се односи на Србију. Потребно је усвојити вишегодишњи план рада за правосудну обуку. Механизам контроле квалитета, који редовно и ефективно процењује утицај пружене обуке, тек треба да се успостави. Опште посматрано, не постоји систематски приступ стручном усавршавању кроз обуку правосудних кадрова. Чека се на даље унапређење унутрашњих капацитета и организације Правосудне академије.

Предузети су даљи кораци за побољшање доследности судске праксе: необавезујуће смернице Врховног касационог суда о побољшању доследности у тумачењу права постоје у сва четири апелациона суда. Врховни касациони суд основао је специјализовано одељење за анализу разилажење у судским одлукама. Такође је усвојио нову листу кључних речи за прецизније претраживање у електронској бази судске праксе, те усвојио упутства за одабир, пописивање и архивирање релевантних судских одлука у овој бази података. Потребно је и даље улагати напор у том погледу, јер функционална правосудна база података игра централну улогу у ефективном побољшању доследности судске праксе.

Постоји потреба за ревизијом Закона о парничном поступку и Закона о кривичном поступку у бројним областима, укључујући управљање документима и снимање саслушања, како би се ускладили са европским стандардима и најбољом праксом.

Буџет за 2019. годину за правосуђе (судови и тужилаштва) износи 299 милиона EUR. Постоји ограничено резервисање у буџету за испуњавање инфраструктурних потреба.

Године 2018. било је 2.418 судија са пуним радним временом који су ефективно радили (2017: 2 586), тј. 37,4 судија на 100.000 становника. Тако се наставља тренд ка смањењу броја активних судија. Просечна старост судија у Србији је 54 године. Било је 769 носилаца функције јавног тужиоца који су ефективно радили у 2018. години (2017: 628), тј. 10,98 на 100 000 становника (2017: 10). Европски просек је 21 судија и 11 тужилаца на 100 000 становника. У недостатку свеобухватне стратегије за људске ресурсе, постоји несклад између броја судија по суду и величине судске администрације.

Српско правосуђе се и даље ослања на више различитих апликација за управљање предметима које нису међусобно повезане. Штавише, постоји само један централизован статистички алат (који генерише само један тип извештаја) који не задовољава различите системе. Ово омета прикупљање и размену података. Раније усвојене опште смернице за информациону и комуникациону технологију (ИКТ) још увек нису довеле до опште стратешке визије и плана за решења ИКТ, која су хитно потребна. Потребно је успоставити свеобухватни **систем на нивоу читаве земље за обраду предмета и управљање њима у целокупној мрежи судова и тужилаштва**, укључујући пружање свеобухватних и поузданих статистичких података у складу са европским стандардима.

У свим судовима је успостављен систем аутоматске расподеле предмета са одређеном технолошком подршком. Он се заснива на објективним и унапред утврђеним критеријумима, на нормативном принципу „природног судије“ и на обавези да се предмети додељују насумично. Ово је основни алат за подршку независности и непристрасности судства. У 20 пилот-судова, и основних и виших, алат је побољшан увођењем формуле за пондерисање предмета.

Упркос све већем броју у поређењу са претходним годинама, услуге **јавних бележника** још увек нису доступне широм Србије. Осам округа још нема јавне бележнике. Донети су подзаконски акти да би се боље регулисало управљање документима, укључујући упис у земљишне књиге, електронско издавање сертификата и подношење пореских пријава за порез на имовину.

Ипак, мали напредак се остварује увођењем **механизма за алтернативно решавање** спорова, као што је посредовање. Постављени су инфо-пултови за јавност и кориснике суда. Закон о судским таксама је измењен. Од јануара 2019. године, закон треба да обезбеди додатни подстицај странкама ослобађањем од плаћања судских такси за успешно посредовање у грађанскоправним предметима, пре првог рочишта или на првом рочишту. Нове одредбе о мирном решавању радних спорова предвиђају специјализовано посредовање у колективним радним споровима. Утицај ових мера тек треба да се види.

Ефикасност

Спровођење националног програма за смањење броја **заосталих предмета** (за период 2016 – 2020) и даље надзире Врховни касациони суд. То има позитиван утицај на ефикасност судова са смањењем броја заосталих старих извршних предмета. У 2018. години број извршних предмета смањен је за 78.135. Међутим, укупан велики број нерешених заосталих предмета и даље изазива забринутост (781 137 предмета на крају 2018. године). Највећи број заосталих предмета (86,6% од укупног броја) имају основни судови. Од 2016. до 2017. године, укупан индекс учинка смањен је са 139,87% на 106,04%, али је 2018. поново порастао на 110,03%. Тако је правосудни систем Србије трећу годину заредом могао да процесуира више предмета него што их је примио, чак и са мање активних судија него у 2017. години.

И даље постоје значајне разлике у обиму посла широм земље. Дуготрајни поступци, недостатак система бесплатне правне помоћи – све док се нови закон не спроведе у октобру 2019. године - и неуспех у решавању одштетних захтева и даље нарушавају квалитет правосуђа и приступ грађана правди (*види под Процесна права*).

Измењени Закон о извршењу и обезбеђењу од 2016. године који је проширио овлашћења **јавних извршитеља** убрзао је поступке и омогућио да се број „комуналних предмета“ смањи ефикасније. Током друге половине 2018. године, извршитељи су решили 163.812 предмета, у поређењу са 116.120 у првој половини 2018. године.

Будући да су заостали предмети у одређеној мери резултат и нефункционалног корпоративног управљања у већини комуналних предузећа које контролише влада, влада је такође одговорна за решавање тог проблема.

Домаће поступање у предметима који се односе на ратне злочине

Србија треба да у потпуности сарађује са Међународним резидуалним механизмом за кривичне трибунале (МРМКТ), укључујући потпуно прихватање и извршавање његових пресуда и одлука. Било је јавних и поновљених оспоравања пресуда Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (МКТЈ) од стране Србије,

укључујући и са највиших нивоа. Стање несарадње Србије у вези са хапшењем лица оптужених за непоштовање суда није решено до тренутка када је МРМКТ преузео надлежност, права и обавезе МКТЈ. Чека се коначна одлука о томе да ли ће у овом предмету одлучивати МРМКТ или ће се у њему одлучивати у Србији.

Што се тиче питања правосудне сарадње, постојећи билатерални протоколи о сарадњи у вези са ратним злочинима, злочинима против човечности и геноцидом између Тужилаштва Србије и његових пандана у Босни и Херцеговини, Хрватској и Црној Гори допринели су побољшању односа и смањењу судске некажњивости за ратне злочине. У 2018. години, сарадња са Босном и Херцеговином довела је до подизања оптужница у Србији. Сарадња са Хрватском се суочила са бројним препрекама и није довела до конкретних резултата. Међусобна правосудна сарадња између Косова и Србије је изузетно ограничена у предметима ратних злочина.

Спровођење националне стратегије од 2016. године за истрагу и процесуирање ратних злочина настављено је спорим темпом. Успостављен је надзорни механизам за праћење њеног спровођења. Он је издао пет извештаја.

Тужилачка стратегија 2018–2023 усвојена је у априлу 2018. године. Она није укључила јасне критеријуме за одређивање приоритета у предметима ратних злочина како је предвиђено Акционим планом Србије за Поглавље 23. Како би се подржало спровођење ове стратегије, планирана су додатна радна места за Тужилаштво за ратне злочине (ТРЗ), укључујући додатне заменике тужилаца и психолога за подршку жртвама и сведоцима. Именовано је осам заменика тужилаца: пет нових позиција и три као замене за пензионисане колеге. Дошло је до даљег кашњења у оцени правила о поверљивости (обелодањивање поверљивих информација у току истрага и/или недозвољена измена доказа).

У децембру 2018. године, ТРЗ је објавило свој извештај о кривичним пријавама поднетим на националном нивоу од 2003. године. Према овом извештају, од укупно 76 предмета – 13 је против учинилаца средњег ранга, а ниједан против високих официра.

У 2018. години, ТРЗ је подигло 10 оптужница (у поређењу са 3 у 2017. години) од којих је 7 предмета пренето из Босне и Херцеговине. Седам је потврђено. Ове оптужнице се односе на предмете који не укључују осумњичене на високом положају. Тренутно, 16 предмета је у току у првом степену, а један предмет на жалбеном нивоу. Већина предмета који су у току су против оптужених који имају низак ранг. У већини предмета дошло је до значајних кашњења из различитих (укључујући медицинске и процесне) разлога. Такође, као и у 2017. години, настављају се значајна одлагања судских рочишта, на пример у случају „Сребреница“. Поред тога, забележени су случајеви застрашивања сведока и очевидаца.

Србија тренутно има 2 382 предмета у предистражној фази.

Предузети су неке управне мере за побољшање ефикасности истрага усвајањем заједничких интерних правила о раду ТРЗ и Службе за откривање ратних злочина почетком 2018. године. Служба за откривање ратних злочина се преселила у прикладније просторије за вођење евиденције о ратним злочинима како би припремили базу података за истрагу тих злочина. Ово би требало да помогне у одређивању приоритета истрага и кривичних гоњења.

Опште посматрано, Србија мора показати јачу посвећеност домаћем процесуирању ратних злочина на свим нивоима. Поред тога, потребна су значајна регионална сарадња и добри суседски односи како би се превазишло наслеђе из прошлости и конструктивно се неговало узајамно поверење, дијалог и толеранција у региону, уз

избегавање деловања и изјава које су усмерене против овог циља. То треба да подразумева и поштовање жртава из прошлости. Било је неколико случајева у којима су државни органи обезбедили јавни простор и учествовали у промовисању активности ратних злочинаца које је осудио МКТЈ. Ово не ствара окружење погодно за непристрасно и ефикасно одлучивање у предметима ратних злочина.

Борба против корупције

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у погледу борбе против корупције. Постигнут је **ограничен напредак**. Нема мерљивог утицаја реформи у области превенције корупције. Ревидирани Закон о спречавању корупције (раније познат као Закон о Агенцији за борбу против корупције) донет је 21. маја 2019. године. Закон треба да буде у складу са правним тековинама ЕУ, међународним споразумима и препорукама GRECO. Што се тиче сузбијања корупције, спроводи се Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, који је ступио на снагу у марту 2018. године, али је прерано за потпуну оцену његовог утицаја. Органи за спровођење закона и правосудни органи још увек морају успоставити кредибилну евиденцију оперативно независних гоњења и окончаних предмета корупције на високом нивоу. Генерално, корупција превлађује у многим областима, те и даље изазива забринутост. Постоји потреба за јаком политичком вољом за ефикасно решавање питања корупције, као и снажан одговор кривичног правосуђа на корупцију на високом нивоу. Србија треба нарочито да:

- унапреди евиденцију о истрагама, оптужницама и правноснажним пресудама у предметима корупције на високом нивоу, укључујући и одузимање имовине стечене кривичним делом;
- спроведе законодавство које се односи на Агенцију за борбу против корупције, а које треба да буде у складу са правним тековинама ЕУ, међународним споразумима и препорукама GRECO, како би се ојачала улога Агенције као кључне институције у делотворнијој борби против корупције;
- спроведе процену утицаја своје антикорупцијске политике у циљу усвајања нове амбициозне стратегије и акционог плана.

Евиденција

Што се тиче досадашњих резултата Србије у истрази, гоњењу и суђењу случајевима корупције, поднете су кривичне пријаве против 9.095 лица посебним одељењима за борбу против корупције у вишим јавним тужилаштвима. Она су подигла оптужнице против 547 лица. Судови су осудили 332 лица на основу оптужница ових специјалних одељења, од којих је било од суда прихваћених споразума о признању кривице за 294 оптужена. Судови су такође донели осуђујућу пресуду за 41 лице у вези са кривичним делима корупције на високом нивоу (на основу оптужница Тужилаштва за организовани криминал) 2018. године (у поређењу са 50 у 2017. години). Од њих, 13 је било засновано на споразуму о признању кривице. У два од ових случајева наложено је одузимање имовине. Тужилаштво за организовани криминал подигло је оптужнице против 21 лица. Опште посматрано, за све врсте предмета корупције, постојале су првостепене пресуде против 1 952 лица у 2018. години (у поређењу са 2 140 у 2017. години). Србија треба да покаже убедљиве резултате када је реч о коначном одузимању имовине.

Србија хитно треба да побољша своје резултате у откривању и кривичном гоњењу

кривичних дела корупције, на основу повећане техничке стручности и боље координације и размене података између свих укључених институција. Србија такође треба да примену концепта финансијске истраге подигне на виши ниво.

Агенција за борбу против корупције је 2018. године дала 77 мишљења која се односе на **сукоб интереса** (2017. године: 41). Поднела је 31 захтева за покретање прекршајног поступка (2017: 20). Агенција је покренула 151 поступак (37 на основу представки и 114 по службеној дужности) (203 за 2017. годину: 37 на основу представки и 166 по службеној дужности) из разлога који се односе на акумулацију функција без претходног одобрења Агенције и 166 поступака за друге ситуације везане за сукоб интереса или непотизам (145 на основу представки и 21 по службеној дужности) (170. за 2017. годину: 101 на основу представки и 69 по службеној дужности). Прекршајни судови у 2018. години још нису донели ниједну првостепену пресуду на основу захтева за покретање прекршајног поступка које је Агенција поднела 2018. године.

Агенција је поднела 45 захтева за покретање прекршајних поступака у 2018. години (2017 : 86) везаних за **извештај о приходима и имовини** од којих је 43 било у вези с неподношењем извештај о имовини на време. На основу рада Агенције у претходним годинама, прекршајни судови су у 2018. години донели 49 пресуда (2017. године: 63). Агенција је у 2018. години поднела 16 **кривичних пријава** (2017. године: 15) због основане сумње да јавни функционер није пријавио имовину, односно да је дао лажне информације о имовини с намером прикривања чињеница. На основу досадашњег рада Агенције, донете су 2 правноснажне пресуде са условном осудом на казну затвора, 14 случајева је окончано са одлагањем кривичног гоњења, у 14 случајева кривичне пријаве су одбачене, а у 3 случаја су донете ослобађајуће пресуде. Поступак је у току у 17 случајева. Опште посматрано, број случајева у којима Агенција поступа се смањује. Уопштено узевши, мере које Агенција може да изрекне немају одвраћајуће дејство, а строжа правила о одговорности јавних функционера у случајевима који укључују сукоб интереса су неопходна. Текући процес израде новог закона о Агенцији за борбу против корупције пружа добру прилику да се обезбеди да Агенција добије снажнији и амбициознији мандат када је у питању идентификација и превенција корупције.

Агенција такође спроводи контролу **финансирања политичких активности и избора**, а поднела је 90 захтева за покретање прекршајног поступка због кршења Закона о финансирању политичких активности у 2018. години (у поређењу са 273 у 2017. години). У истом периоду судови су донели 113 правноснажних пресуда. Како се у већини њих изричу ниске казне, оне немају жељено одваћајуће дејство. На основу правноснажних пресуда, у 2018. години Агенција је објавила 33 одлуке о губитку права политичких субјеката на коришћење јавних средстава за финансирање њиховог редовног рада у 2019. години (у поређењу са 4 у 2017. години). Закон о прекршајима предвиђа споразуме о признању прекршаја као нови механизам, који је Агенција први пут спровела у мају 2018. године. Агенција је потписала четири таква споразума у 2018. години. Опште посматрано, систем за контролу финансирања политичких активности и изборних кампања мора постати транспарентнији и делотворнији кроз побољшање законодавства и примену препорука ОЕБС/ОДИХР и Групе држава Савета Европе против корупције (GRECO).

Свеобухватна процена приступа информацијама заснована на доказима није могућа, јер већина органа власти не поштује обавезу да достави податке Поверенику за приступ информацијама од јавног значаја у вези са захтевима грађана за информације. Повереник је утврдио да је 87% (2017: 86%) жалби грађана - већина њих у вези са ћутањем управе – основано, што значи да су информације које су грађани тражили

надлежни органи су морали да пруже у складу са Законом о приступу информацијама од јавног значаја. У 55% (2017 : 62%) ових основаних предмета, надлежни органи су саопштили да су поступили по захтеву Повереника да доставе информације подносиоцима жалбе чак и пре него што је донета одлука о жалби, што указује на то да ни првобитно није било разлога да се не обелодане тражене информације.

Током 2018. године, судови у Србији примили су 122 нова предмета на основу Закона о заштити **узуњивача** (2017: 149), а од укупног броја од 193 предмета, окончана су 124 случаја (2017 : 158).

Институционални оквир

Превенција корупције

Институције Србије за **превенцију корупције** углавном испуњавају међународне стандарде. У погледу ревизије Закона о Агенцији за борбу против корупције, која би јој омогућила да боље преузме своју улогу кључне институције у овој области, први нацрт је припремила радна група Министарства правде у јулу 2018. године. Овај нацрт није у потпуности усклађен са препорукама GRECO. Други нацрт је објављен на сајту Министарства у фебруару 2019. године након консултација са стручњаком који ради за GRECO. Влада је поднела предлог Скупштини почетком маја 2019. године по хитном поступку (*види под Скупштина, о примени хитног поступка*). Скупштина је усвојила закон 21. маја 2019. године. Закон треба да буде усклађен са правним тековинама ЕУ, међународним споразумима и препорукама GRECO. Потребни су напори да се Агенција оснажи да повећа прикупљање података на одговоран начин и анализу података, укључујући приступ релевантним базама података. Буџет Агенције за борбу против корупције повећан је за 2019. годину, а нова систематизација запослених омогућава 123 радна места, као и ангажовање 157 запослених (у поређењу са 92 радна места и 139 раније запослених). Агенција тренутно има само 80 запослених на неодређено време. Приоритет треба дати обезбеђивању адекватних ресурса за Агенцију како би она била водећи играч у превенцији корупције и праћењу напретка у том погледу и како би радила на независан и транспарентан начин. Институције у Србији морају сарађивати са Агеницијом и одговарати на њене извештаје и упутства како је предвиђено законом.

Јавне набавке, инфраструктурни пројекти, здравствена заштита, образовање, грађевинарство и просторно планирање, као и јавна предузећа, и даље су нарочито **подложни корупцији**. Није било конкретних побољшања у вези са контролама и транспарентношћу поступака у овим областима. Законодавство Србије у области јавних набавке углавном је у складу са правним тековинама ЕУ. Припремљен је нацрт закона чији је циљ даље усклађивање, укључујући и електронску набавку. Управи за јавне набавке и даље недостају кадровски и технички капацитети. Потребно је појачати напоре у погледу надзора других институција и праћења, делимично успостављањем централизоване базе података. Акциони план за борбу против корупције који се концентрише на високо образовање још није дао конкретне резултате

Да би се борила против корупције на локалном нивоу, Агенција за борбу против корупције обезбедила је локалним органима власти модел акционог плана за борбу против корупције. Само шест локалних органа власти основало је тело за праћење спровођења израђених планова који су засновани на овом моделу (усвојено је 76 планова од потребних 145). Закон о државним службеницима измењен је и допуњен 2018. године како би укључио одредбе о сукобу интереса у јавној управи и дисциплинским поступцима; међутим, изменама и допунама нису у довољној мери

решени недостаци у транспарентном и на заслугама заснованом запошљавању.

Савет за борбу против корупције, у својој улози саветника владе, наставио је да активно открива и анализира случајеве системске корупције. Међутим, влада и даље одбија да систематски следи његове препоруке, а Савет тек треба да буде систематски укључен у поступке доношења правних прописа који имају потенцијални утицај на корупцију. Надлежни органи морају да успоставе конструктивнији однос са Саветом.

Спровођење закона

Новим **Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције**, који је ступио на снагу у марту 2018. године, предвиђају се специјализовани органи за истрагу и гоњење у случајевима корупције. Организована је адекватна обука. У посебним одељењима за борбу против корупције у Вишим тужилаштвима у Краљеву, Нишу, Новом Саду и Београду укупно је ангажовано 44 заменика јавних тужилаца. Такође, основано је пет ударних група у тим одељењима, које укључују представнике полиције, Пореске управе и Управе за спречавање прања новца. У Управи криминалистичке полиције делује Одељење за борбу против корупције, а у истим градовима основана су и специјализована тела. Редовно се организују координациони састанци између полиције и тужилаштва, а именовани су и официри за везу. Од пет предвиђених **стручњака за финансијску форензику**, само су два запослена. Они ће тек бити ангажовани у новим посебним одељењима за борбу против корупције у Краљеву, Нишу и Новом Саду.

Док утицај ових нових структура тек треба у потпуности оценити, до сада су институционални и технички капацитети полиције, тужилаца и судија свеукупно недовољни и потребно их је побољшати. Финансијске истраге се покрећу проактивније, али њихов утицај на знатно повећање броја правноснажних пресуда тек треба да се покаже.

Одељења за унутрашњу контролу у оквиру надлежних министарстава и даље немају довољно **опреме, средстава и људских капацитета**. Државна ревизорска институција је ревидирала 200 извештаја корисника јавних средстава у 2018. години. За 117 је закључила да систем унутрашње контроле није пружио разумно уверење да су постигнути циљеви у вези са поштовањем прописа и процедура. Утврђено је да око 76,5% субјеката ревизије није на одговарајући начин успоставило функцију интерне ревизије.

Правни оквир

Србија је потписница свих међународних конвенција о борби против корупције, укључујући Конвенцију Уједињених нација против корупције. **Правни оквир за борбу против корупције углавном постоји**. Скупштина је усвојила измене и допуне **закона о Агенцији за борбу против корупције**. Овај закон мора бити усклађен са правним тековинама ЕУ, међународним споразумима и препорукама GRECO.

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја још увек треба додатно изменити и допунити како би се обезбедило његово делотворно спровођење, укључујући и одговарајући приступ информацијама. У припреми су измене и допуне (*види Реформу јавне управе*). Правни оквир за заштиту узбуњивача још увек треба ускладити са новим правним тековинама ЕУ у вези с овим питањем.

Дошло је до даљег одлагања у изменама и допунама Закона о **финансирању политичких активности**. Ово је потребно, између осталог, да би се повећала транспарентност у финансирању политичких субјеката и изборних кампања,

укључујући коришћење јавних средстава, да би се увеле ефикасније санкције и појасниле дужности између релевантних државних органа. Државна ревизорска институција је спровела ревизије финансијских извештаја и ревизије усклађености за пет политичких субјеката у 2018. години.

У свом последњем кругу евалуације у марту 2019. године, GRECO је констатовао да је 10 препорука о превенцији корупције у односу на чланове Скупштине, судије и тужиоце делимично спроведено, а 3 нису спроведене (уместо 7 делимично спроведених и 6 неспроведених у 2018. години). Она је другу годину заредом закључила да Србија није на задовољавајући начин спровела или да није на задовољавајући начин поступила према било којој од 13 препорука. Пратећи једну од ових препорука, донет је нови Закон о лобирању у новембру 2018. године. GRECO је такође закључио да укупнаи ниво усклађености са препорукама више није „глобално незадовољавајући“ и да Србија више не подлеже поступку због неусклађености.

Стратешки оквир

Агенција за борбу против корупције пратила је спровођење **Стратегије за борбу против корупције и Акционог плана** Србије за период 2013 – 2018. године. Од 177 мера које је требало да буду окончане до краја 2017. године, Агенција је утврдила да је 26% спроведено у складу са показатељима, док је за 61% оцењено да није уопште спроведено (док су преостале мере сматране делимично спроведеним). Одређени број мера за делотворно спровођење и праћење ове стратегије и стратегије која се на њу надовезује, као и релевантних делова у Акционом плану за Поглавље 23, озбиљно су одложене.

Основна права

Законодавни и институционални оквир за заштиту људских права углавном је успостављен. У јуну 2018. године усвојене су измене и допуне које побољшавају законодавни оквир везан за националне мањине. Међутим, потребно је обезбедити доследну и ефикасну примену законодавства и политика. Поред улагања значајних напора да се подржи слобода изражавања, Србија мора да отклони недостатке који су већ идентификовани у извештају из 2018. године. Србија треба нарочито да:

→ ојача институције за људска права и гарантује њихову независност, укључујући путем доделе неопходних финансијских средстава и људских ресурса, и да следи њихове препоруке;

→ појача мере за заштиту права лица која се суочавају са дискриминацијом, укључујући припаднике лезбијске, геј, бисексуалне, трансродне и интерсексуалне популације (ЛГБТИ), особе са инвалидитетом, особе са ХИВ/АИДС-ом и друге рањиве појединце; да активно спроводи истрагу и доноси пресуде за кривична дела учињена из мржње; да усвоји нови стратегију за борбу против дискриминације;

→ обезбеди доследну примену законодавства које се односи на националне мањине, укључујући Роме², што доводи до конкретног побољшања у делотворном остваривању њихових права широм земље.

Србија је ратификовала осам од девет **међународних инструмената о људским правима**. Она тек треба да постане страна у Међународној конвенцији о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица. Опште посматрано, и даље је

² У складу са терминологијом европских институција, кровни термин „Роми“ овде се користи да означи више различитих група, без порицања специфичности ових група.

потребно побољшати спровођење међународних инструмената о људским правима. Одлуком Савета за стабилизацију и придруживање, Србији је одобрен статус посматрача у Европској агенцији за основна права. Учешће Србије као посматрача у раду ове Агенције је важан корак ка постепеном усклађивању са правом Уније у области основних права. То ће нарочито допринети размени најбољих пракси што ће олакшати напредак у конкретним питањима везаним за основна права у складу са важећим стандардима ЕУ.

Европски суд за људска права је 2018. године донео 13 (2017: 26) пресуда које се тичу Србије и утврдио да је она прекршила Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода у 12 (2017: 25) случајева. Четири кршења која се односе на право на правично суђење, шест на дужину поступка, један на неизвршење, а један на заштиту својине. Тренутно постоји 69 (2017: 66) предмета против Србије у поступку појачаног мониторинга пред Комитетом министара Савета Европе.

Када је реч о **подстицању и спровођењу људских права**, број притужби грађана поднетих Заштитнику грађана смањен је за 19% (2017 : 4 060; 2018: 3 282), док је број препорука Заштитника грађана упућених органима власти остао стабилан (2017: 799; 2018: 793). Већ четврту годину заредом, Скупштина није на пленарној седници расправљала о годишњим извештајима Заштитника грађана и других независних тела; стога нису донети закључци који би били достављени Влади на разматрање. Према Заштитнику грађана, проценат његових препорука које су органи власти следили и даље је висок (2017: 90,6%; 2018: 93,2%), иако се по одређеним препорукама које се односе на “јавни интерес” још увек није поступило. Дошло је до озбиљног кашњења у погледу измена и допуна Закона о Заштитнику грађана.

У области **превенције мучења и злостављања**, Заштитник грађана је, у својству националног превентивног механизма, имао мањи број посета релевантних места, на име полицијских станица, затвора, установа социјалне заштите, психијатријских болница и посета како би надгледао третман избеглица и миграната (2017: 61; 2018: 44). Невладине организације које учествују у националном превентивном механизму сматрају да је сарадња канцеларије Заштитника грађана смањена.

Како велики број препорука Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања и кажњавања (*CPT*) није спроведен, *CPT* је објавио извештај у јуну 2018. године након *ad hoc* посете Србији, наводећи да је злостављање је прихваћена пракса у постојећој полицијској култури. Јавно тужилаштво и Министарство унутрашњих послова спровели су обуку о службеној методологији за истраге навода о мучењу и другим облицима злостављања. Основана је нова комисија за спровођење стандарда у полицијском поступању у вези са истрагама случајева мучења, али још увек нема утицаја. Одложено је доношење подзаконских прописа потребних за одговарајућу примену Закона о полицији, који треба да уреде третман појединаца задржаних у полицијском притвору. Закон о превенцији злостављања и злоупотребе у социјалним установама тек треба да се донесе. Влада је поднела Скупштини предлог измена и допуна Кривичног законика почетком маја 2019. године, по хитном поступку, уз предлагање казне доживотног затвора без могућности условног отпуста за одређени број кривичних дела. Скупштина је усвојила измене и допуне 21. маја 2019. године. Постоје релевантне одредбе Европске конвенције о људским правима и судска пракса Европског суда за људска права. Измењени и допуњени Законик ће се морати оценити на тим основама.

Када је реч о **затворском систему**, реновирање и модернизација неколико затвора, укључујући затворску болницу у Београду, настављена је у складу са стратегијом за

смањење пренасељености у установама за извршење кривичних санкција. У Панчеву је изграђен нови затвор и он је у функцији. Одлука о реорганизацији службе за програме третмана и алтернативне санкције донета је у мају 2018. године, али још није спроведена. У току је ревизија и побољшање програма третмана у затворима и затворским здравственим установама, у складу са препорукама *CPT*. Рестриктивнија употреба мера лишавања слободе и повећана примена алтернативних санкција допринели су стабилности затворске популације. Измене и допуне Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера усвојене су у новембру 2018. године како би се унапредила употреба алтернативних санкција. Међутим, и даље постоје недостаци у погледу условима смештаја и пружању правне помоћи и здравствене заштите.

Нови Закон о **заштити података о личности** донет је у новембру 2018. године, са циљем усклађивања са новим правним тековинама ЕУ, тј. Општом уредбом о заштити података и Директивом о спровођењу закона. Мандат претходног Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности окончан је у децембру 2018. године. Нови повереник треба да буде изабран на транспарентан начин, узимајући у обзир релевантно стручно искуство. Канцеларија Повереника и даље нема довољно запослених ни довољно средстава. Потребни су адекватни ресурси како би се обављали његови задаци, посебно имајући у виду повећане одговорности према новом закону. Србија није потписала нити ратификовала Протокол о изменама и допунама Конвенције о заштити појединаца у погледу аутоматске обраде података о личности од 2018 године.

Слобода мисли, савести и вероисповести је зајемчена Уставом и генерално се поштује. Међутим, недостатак транспарентности и доследности у поступку регистрације верских заједница наставља да буде једна од главних препрека у остваривању права неких верских група. Закон о црквама и верским заједницама тек треба да буде усклађен са међународним стандардима.

Слобода изражавања

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у вези са слободом изражавања. Међутим, **није било напретка** у извештајном периоду. Овај недостатак напретка сада је разлог за озбиљну забринутост. Радна група састављена од медијских удружења и јавних функционера поднела је Влади Нацрт Стратегије развоја система јавног информисања (медијска стратегија) у децембру 2018. године; процес консултација се за сада спроводи на транспарентан и инклузиван начин. У погледу препорука Комисије у извештају из 2018. године, целокупно окружење још увек није погодно за остваривање слободе изражавања. Случајеви претњи, застрашивања и насиља над новинарима и даље изазивају забринутост. Док је неколико случајева решено, а неке кривичне пријаве поднете, истраге и правноснажне пресуде и даље су свеукупно ретке. Иначе, прва пресуда у случају убиства новинара изречена је, у првом степену, у априлу 2019. године. Српски органи власти морају да реагују без одлагања и јавно осуде говор мржње и претње новинарима. Законодавство које се односи на медијски сектор и даље треба у потпуности спровести. Правни оквир Србије треба да предвиди строже критеријуме у погледу транспарентности власништва и финансирања медија. Суфинансирање медијских садржаја како би се испуниле обавезе у вези са јавним интересом треба да се спроводи у складу са законодавним оквиром. Ово захтева транспарентне и правичне процедуре без уплитања државне управе, посебно на локалном нивоу.

Приликом отклањања недостатака који су овде представљени, Србија треба нарочито да:

→ створи подстицајно окружење у коме се неометано може остварити слобода изражавања и обезбеди да органи за спровођење закона и правосудни органи адекватно и ефикасно прате претње, физичке нападе, подстрекавање на насиље и случајеве нарушавања приватности новинара и блогере, као и да владини функционери јавно осуде овакве случајеве;

→ обезбеди потпуно спровођење медијских прописа и ојача независност Регулаторног тела за електронске медије и повећа његов капацитет да делује проактивно;

→ усвоји и спроведе нову медијску стратегију, на транспарентан и инклузиван начин;

→ обезбеди одговарајуће финансирање јавних радиодифузних услуга, транспарентно и правично суфинансирање за медијске садржаје који служе јавном интересу и повећану транспарентност у власништву на медијима и оглашавању.

Радна група састављена од медијских удружења и јавних функционера поднела је Влади Нацрт Стратегије за развој система јавног информисања (медијска стратегија) у децембру 2018. године; процес консултација се за сада спроводи на транспарентан и инклузиван начин. Још увек треба постићи резултате у погледу тринаест најхитнијих питања за слободу медија која су идентификовала медијска удружења окупљена у „Тиму за дијалог“.

Застрашивање новинара

Српски органи власти су забележиле седам физичких напада и напада на имовину новинара током извештајног периода. Нека медијска удружења су известила да су се политички, економски и други притисци на новинаре повећали. У том погледу, Србија треба да категоризује ова дела као кривична дела или као друге врсте противправних дела и да обезбеди одговарајућу истрагу и одлучивање. Иако је решено неколико случајева и поднето неколико кривичних пријава, пресуде су свеукупно и даље ретке. Потребни су озбиљни напори у погледу идентификације и гоњења осумњичених за повреду слободе на интернету, као и оних који користе друштвене медије за застрашивање новинара и претње новинарима. Меморандум о разумевању од 2016. године између организација новинара, тужилаштва и Министарства унутрашњих послова тек треба да доведе до ефикаснијег правног поступања у предметима и да обезбеди приступ правди. Медијска удружења прекинула су своје учешће у сталној радној групи за безбедност новинара на седам месеци због ученог недостатка резултата; радна група је наставила са својим активностима у октобру 2018. године.

Комисија која има задатак да испита три случаја убиства новинара из 1999. и 2001. године је остварила напредак и завршила истрагу једног од ових случајева, за који оптужница још увек није подигнута. У другом случају, у априлу 2019. године, такође је постигнут је напредак изрицањем иначе прве пресуде, у првом степену, у случају убиства новинара. Трећи случај још увек истражује та комисија.

Спровођење законодавства / институције

Потребно је ојачати независност Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) како би му се омогућило да штити медијски плурализам. Ово ће му такође омогућити да обавља своје задатке реагујући на промене програма које деградирају уреднички садржај и састав програма, како је предвиђено дозволама за фреквенцију, дајући му овлашћење за изрицање сразмерних новчаних казни. Говор мржње и дискриминаторна

терминологија се често користе и толеришу у медијима и регулаторни органи и тужиоци ретко реагују на те случајеве. Власти морају одмах реаговати и јавно осудити говор мржње и претње усмерене против независних тела, бораца за људских права и независних новинара. Савет за штампу је наставио да бележи пораст кршења Кодекса новинара Србије у штампаним медијима. Изјаве високих државних функционера о свакодневном и истраживачком раду новинара спречавају стварање окружења у којем се слобода изражавања може остварити без препрека. Често одбијање јавних органа да обелодане информације или ћутање управе на захтеве поднете према Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја омета рад новинара.

Јавни радиодифузни сервис

Средства која су доступна за два јавна радиодифузна сервиса нису довољна. Привремена природа модела финансирања – комбинација претплате, субвенција из буџета и комерцијалних прихода, чини их осетљивим на политички утицај. Јавни радиодифузни сервиси треба активније да се укључе у отварање својих програма за плурализам ставова и промовисање јавног дијалога. Потребно је унапредити јавни радиодифузни сервис на језицима мањина, нарочито у погледу Радио телевизије Србије.

Економски фактори

Политички и економски утицај на медије наставља да изазива забринутост. Недостатак транспарентности у власничким структурама и финансирању из државних средстава, посебно на локалном нивоу, и даље је карактеристика медијског окружења од када су државни медији приватизовани. Извештајни период карактерише неколико преузимања медијских компанија. Потребно је побољшати и надзирати регистар медија. Информације садржане у регистру су ограничене, тешко их је претраживати и не пружају могућност ефикасног откривања ко је у стању да директно или индиректно утиче на медије. Изнете су тврдње да су пореске инспекције коришћене несразмерно да би се извршио економски притисак на одређене медије. Српски органи власти треба да обезбеде да се неформални притисак на уређивачку политику не врши кроз расподелу средстава за оглашавање, укључујући и од јавних предузећа и у свеопштем контексту смањења прихода од оглашавања, или путем пројектног суфинансирања из локалних буџета. Суфинансирање медијских садржаја који служе јавном интересу треба ускладити са постојећим законодавством и критеријима и спроводити на правичан и транспарентан начин који није штетан за тржишну равноправност, нарочито на локалном нивоу. То подразумијева утврђивање разумних рокова за позве за подношење предлога пројеката, одабир чланова комисија за оцењивање на транспарентан начин, узимајући у обзир претходне повреде етичког кодекса новинара приликом оцењивања подносилаца, те праћење ефективне реализације додељених бесповратних средстава. Управни судови су одлучили у корист тужилаца у неколико случајева који укључују неправилности у овим позивима.

Професионалне организације и услови рада

Новинари имају малу сигурност запослења, а уређивачко окружење, које фаворизује „таблоидизацију“, није погодно за побољшање новинарских стандарда. Сигурност запослења новинара треба да буде повећана, а новинарска удружења треба да ојачају своју улогу у синдикатима и питањима која се тичу запошљавања.

(видети такође поглавље 10 – Информационо друштво и медији)

Слобода окупљања и удруживања је зајемчена Уставом и генерално се поштује. Законодавство је генерално у складу са европским стандардима, али тек га треба ускладити са Смерницама ОДИХР о слободи мирног окупљања. Подзаконски прописи неопходни за потпуно спровођење Закона о јавном окупљању тек треба да се донесу.

Питања у вези с правима радника и синдикалним правима су обухваћена у поглављу 19 – Социјална политика и запошљавање.

У погледу **имовинских права**, Агенција за реституцију је наставила са натуралним реституцијама након што је усвојила укупно око 54.400 мишљења и првостепених одлука о повраћају одузете имовине, што представља око 73% од 74.000 поднетих захтева од када је Агенција основана 2012. године. У погледу обештећења, када натурална реституција није могућа, у децембру 2018. године усвојене су измене и допуне Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, чиме је продужен рок за отплату обвезница за три године, до децембра 2021. године. Настављена је примена закона о враћању имовине Јевреја који немају наследнике и повећан је број враћене имовине.

У области **забране дискриминације**, законодавство је углавном у складу с европским стандардима, иако је потребно даље усклађивање с правним тековинама Европске уније. Потребно је узети у обзир нову препоруку Европске комисије о стандардима за тела за равноправност, која је усвојена 22. јуна 2018. године. Повереница за заштиту равноправности је наставила да учествује у раду Европске мреже тела за равноправност. Њена канцеларија је увела годишњу награду за општину са најбољом праксом у промовисању толеранције и стварању једнаких могућности. Правилник о поступању образовне установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности усвојен је у августу 2018. године. Стратегија за борбу против дискриминације је истекла у јануару 2018. године, а нова тек треба да буде усвојена. Измене и допуне Кривичног законика из 2016. у вези са забраном и кажњавањем кривичних дела расне и друге дискриминације још увек нису у потпуности усклађене са правним тековинама ЕУ. Према годишњем извештају Поверенице за равноправност, највећи број притужби се односи на дискриминацију на основу инвалидности, дискриминацију на основу старосног доба и родну дискриминацију. Активисти за људска права, заједно са ЛГБТИ особама, често се суочавају са говором мржње, претњама и насиљем. Ове злоупотребе треба без одлагања и адекватно истражити и казнити.

Што се тиче **равноправности жена и мушкараца**, доношење новог Закона о родној равноправности је озбиљно одложено. Подела одговорности између сектора за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности унутар Министарства за рад, запошљавање, борацка и социјална питања и координационог тела за родну равноправност и даље треба разјаснити и потребно је осигурати делотворну институционалну структуру са одговарајућим ресурсима. Нови индекс родне равноправности ЕУ за Србију је објављен у децембру 2018. године и приказао је да је највећи напредак постигнут у области родне равноправности био у области политике, због повећаног учешћа жена у Народној скупштини, влади и локалним скупштинама. Старије жене, жене са села и ромкиње, као и жене с инвалидитетом и даље су међу најдискриминисанијим у друштву. Улога медија у одржавању родних стереотипа и умањивању родно заснованог насиља и даље изазива забринутост.

У погледу **насиља над женама и насиља у породици**, усвајање одговарајуће стратегије и акционог плана је озбиљно одложено. Координационо тело за родну равноправност је поднело први национални извештај о примени Истанбулске

конвенције о насиљу над женама Савету Европе у јулу 2018. године. Од доношења новог закона о спречавању насиља у породици пријављен је велики број случајева насиља; полицију и социјалне раднике треба додатно обучавати за ефикасно спровођење овог закона. Успостављена је нова СОС линија за жене жртве насиља. Србија је усвојила Национални програм очувања и унапређење сексуалног и репродуктивног здравља како би ускладила своје приоритете са Глобалном стратегијом за здравље жена, деце и адолесцената (2016–2030) и повезаним акционим планом Светске здравствене организације. Потребно је додатно финансирање како би се осигурало спровођење овог програма у смислу унапређења приступа квалитетним услугама.

Још увек је потребно успоставити интегрисани национални оквир како би се обезбедило одговарајуће спровођење **права детета**. Национални савет за права детета је основао радну групу за израду акционог плана за децу, пошто је претходни план истекао 2015. године. У оквиру Националног савета основана је и радна група за рани развој деце. Статистички подаци о рањивим групама и даље нису раздвојени, нарочито о ромској деци и деци са инвалидитетом. Насиље над децом и даље изазива забринутост. Припремљен је Нацрт Стратегије (2018–2022) за превенцију и заштиту деце од насиља и треба га усвојити. Савет за малолетничко правосуђе је поново успостављен у априлу 2018. године. Усвајање измена и допуна Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица је додатно одложено. Треба обезбедити бољу заштиту за децу жртве која сведоче у кривичним поступцима. Још увек постоји озбиљна забринутост због кршења права детета у државним установама за децу. Конкретно, постоји забринутост због кршења права детета са сметњама у развоју, која се такође суочавају са изазовима у погледу приступа инклузивном образовању. Треба даље проширити интегрисане услуге у заједници.

Није било напредак у погледу **права особа с инвалидитетом**. Србија је страна у Конвенцији УН о правима особа с инвалидитетом. Недостају средства за развој услуга у заједници, лиценцираних пружалаца услуга и социјалних служби. Још увек се чека на усвајање стратешког оквира за инвалидитет је још увек у току. Смештај и лечење особа са психосоцијалним и интелектуалним сметњама у социјалним установама још увек није уређено у складу с међународним стандардима. Србији још нема свеобухватну стратегију деинституционализације (*видети Поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање*).

Када је реч **правима ЛГБТИ особа**, две параде поноса, у јуну и септембру 2018. године, одвиле су се без икаквих инцидената, а другој су присуствовали премијерка и неколико високих званичника. Присуство полиције било је знатно мање него претходних година. Први друштвени центар за ЛГБТИ особе у Србији је отворен у Новом Саду у априлу 2018. године, првенствено намењен ЛГБТИ омладини и њиховим породицама. Постигнут је и одређени напредак у образовању, будући да је шест од осам удбеника са дискриминаторским садржајем промењено. Измене и допуне Закона о матичним књигама сада омогућују унос података о промени пола у матичну књигу. Међутим, свеукупна ситуација у Србији остаје углавном иста као и претходних година, уз ретко спровођење активности на истекле Стратегије за борбу против дискриминације. Спровођење законодавства које се односи на кривична дела учињена из мржње, укључујући због сексуалне оријентације, и даље је неадекватно. Иако још увек недостају централизовани службени подаци о кривичним делима учињеним из мржње, организације цивилног друштва су известиле о благом порасту насиља и напада на ЛГБТИ особе, укључујући у оквиру њихових породица. У новембру 2018. године, шест година након увођења концепта кривичног дела учињеног из мржње у

Кривични законик, прва одлука о кривичном дела учињеном из мржње донета је у случају насиља у породици које је било мотивисано чињеницом да је жртва ЛГБТИ особа. Трансродне особе су посебно подложне насиљу, злостављању и дискриминацији. Интерсексуалне особе остају невидљиве и у друштвеном и у правном смислу.

У погледу **процесних права**, правни оквир остаје само делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Када је реч **приступу правди**, нови Закон о бесплатној правној помоћи је донет у новембру 2018. године и треба да почне да се примењује од октобра 2019. године; питање које треба пратити је доступност бесплатне правне помоћи најрањивијим групама. Не постоји национална институционализована подршка жртвама и сведоцима кривичних дела. Припрема се национална стратегија као први корак ка побољшању заштите жртава и сведока и повећању њиховог приступа правди. У погледу **подршке пружене сведоцима и заштите сведока**, касни се са усвајањем измена и допуна везаних за спровођење хитних мера за заштиту сведока. Очекује се да ће већ предузети кораци ради повећања капацитета Јединице за заштиту сведока у оквиру Министарства унутрашњих послова, заједно са новим правилима и поступком за одабир кадрова, побољшати њен рад. Још увек се касни са спровођењем већине препорука из анализе Јединице за заштиту сведока која је урађена 2016. године.

Правни оквир за поштовање и заштиту **мањина** и културних права постоји и генерално се подржава, у складу са Оквирном конвенцијом Савета Европе о заштити националних мањина. Спровођење акционог плана Србије за остваривање права националних мањина и релевантног законодавства треба да доведе до конкретних побољшања у делотворном остваривању права националних мањина у целој земљи. Известан напредак је постигнут изменама и допунама правног оквира у јуну 2018. године. Избори за националне савете националних мањина одржани су у новембру 2018. године. Буџетски фонд за националне мањине је додатно повећан. У јуну 2018. године, измене и допуне Закона о локалној самоуправи у одређеној мери су ојачале савете за међунационалне односе, али њихова улога, мандат, састав и рад још увек морају да се појасне. Ови савети још увек нису основани и нису почели са радом у свим општинама где је то предвиђено правним прописима. Упркос законској обавези да се узме у обзир етнички састав становништва, националне мањине су и даље недовољно заступљене у јавној управи.

Постигнут је даљи напредак у области образовања. Нови закон о уџбеницима, којим се поједностављује поступак увоза и одобравања уџбеника на језицима националних мањина, усвојен је у априлу 2018. године. Процес припреме и штампања уџбеника за националне мањине је настављен и дао је позитивне резултате. Обезбеђено је још пет уџбеника на албанском језику, али је потребно више рада да се овај задатак заврши. Процес припреме уџбеника за средње школе још увек није започет. Потребно је у целој Србији омогућити приступ богослужењу на језицима мањина. Емитовање програма јавног сервиса на језицима мањина још увек није довољно проширено изван Војводине. Након приватизације медија, емитовање програма на језицима мањина је и даље слабо и зависи од финансирања.

У погледу **инклузије Рома**, основана је радна група за припрему акционог плана за спровођење Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња за период од 2019–2020. године. Током извештајног периода, координационо тело за праћење спровођења стратегије, којим председава заменик премијера, састало се два пута. Институционална структура која се бави интеграцијом Рома је и даље неделотворна и компликована, без јасне поделе задатака. Још увек треба ојачати координацију између националних и

локалних органа власти и буџетирање на локалном нивоу. Описи радних места за локалне координаторе за ромска питања, педагошке асистенте и здравствене медијаторе би треба да буду уједначени и институционализовани у целој Србији. Већина Рома у Србији има личну документацију; међутим, поступак регистрације рођења деце чији родитељи немају лична документа је потребно пратити, а потребно је и изменити и допунити одговарајуће подзаконске акте. Дошло је до повећања броја ромских ученика и студената који су добили стипендије. Међутим, само 9% ромске деце иде у вртиће, у поређењу са 28% неромске деце која живе у близини. Стопа напуштања школовања је и даље висока, посебно када је реч о ромским девојчицама, а само 67% ромске омладине заврши обавезно школовање, у поређењу са 96% неромске популације. Процент оних који завршавају терцијарно образовање је још увек изузетно низак, и то 1% у поређењу са 16% неромске популације. Потребно је рашавати проблем сегрегације у образовању. Стопа незапослености Роме је 36% (45% за Ромкиње) у поређењу са 16% за неромску популацију. Неформално запошљавање је у паду, међутим и даље је високо међу ромском популацијом, а проценат јаз у погледу неформалне запослености је највећи у региону Западног Балкана. Поред тога, Роми су и даље недовољно заступљени у јавној управи.

Основана је радна група за израду националне стратегије становања. Велики број ромских домаћинстава нема приступ електричној енергији, води за пиће или немају прикључак на канализацију. Нове одредбе Закона о финансијској подршци породици са децом предвиђају услов да право на родитељски додатак зависи од тога да ли су деца вакцинисана. Међутим, само 12,7% ромске деце је примило све препоручене вакцине, у поређењу са 70,5% неромске деце у земљи. Иако дечији брак није уобичајен у општој популацији, скоро 60% девојчица из ромских насеља се венчава у раном узрасту. Насиље у породици се такође често не пријављује.

Од марта 2019. године, у Србији је било 199.584 **интерно расељених лица (ИРЛ)**, од којих је 68.514 и даље рањиво и имају потребе везане за расељење. Сви колективни центри осим једног су затворени. Влада је предузела неке мере и усвојила стратегију за решавање проблема избеглица и ИРЛ. Међутим, решења су и даље спора и ограничена, са потребом за повећаним финансирањем. Роми који су ИРЛ и даље су највише маргинализовани и рањиви. Србија учествује у регионалном дијалогу о трајним решењима за расељена лица са Косова („Скопски процес“).

2.2.2. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност

ЕУ има заједничка правила која се односе на контролу граница, визе, спољне миграције и азил. Шенгенска сарадња подразумева укидање граничних контрола у оквиру ЕУ. Постоји и сарадња у борби против организованог криминала и тероризма, као и правосудна, полицијска и царинска сарадња.

Постоји **известан ниво припремљености** у Србији за спровођење правних тековина ЕУ у области правде, слободе и безбедности. **Известан напредак** је постигнут кроз јачање правног оквира за решавање питања прања новца и испуњавање већине прошлогодишњих препорука. Радна група за финансијске мере против прања новца (*FATF*) је у фебруару 2019. године оквирно закључила да је Србија усвојила све мере укључене у акциони план који је усагласила са *FATF*, и да је то оправдало теренску посету ради процене, која је планирана за крај маја 2019. године како би се проверило спровођење. Србија је наставила да, као транзитна земља, значајно доприноси управљању мешовитим миграционим токовима према ЕУ, играјући активну и конструктивну улогу и ефикасно сарађујући са својим суседима и

државама чланицама ЕУ. Постигнут је одређени напредак у спровођењу стратегије за интегрисано управљање границама и њеног акционог плана. Усвојени су стратегија и акциони план за сузбијање ирегуларне миграције.

Србија мора да оствари убедљиве резултате, нарочито у борби против корупције на високом нивоу и организованог криминала, укључујући прање новца. Такође треба да учврсти своје напоре у успостављању система азила који је у складу са правним тековинама ЕУ и европским стандардима.

У наредном периоду Србија треба нарочито да:

→ се уздржи од даљег одступања од визне политике ЕУ и да предузме конкретне кораке како би се у потпуности ускладила с њом, почевши са оним националностима које су у већој мери склоне ирегуларној миграцији у ЕУ;

→ усвоји нову стратегију и акциони план за контролу лаког и малокалибарског оружја;

→ обезбеди обуку за судије и тужиоце о замрзавању, заплени и конфискацији имовине стечене криминалом, посебно о концепту проширене конфискације.

Србија спроводи акциони план који је усвојен пре отварања приступних преговора о овом поглављу у јулу 2016. године. Србија је у процесу ревизије свог акционог плана мерама усмереним према испуњавању прелазних мерила Заједничке позиције ЕУ.

Борба против организованог криминала

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у борби против организованог криминала. Постигнут је **известан напредак** током извештајног периода. Србија је почела да примењује ново поглавље о привредном криминалу Кривичног законика и Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, и усвојила је Стратегију за борбу против високотехнолошког криминала за период 2019–2023. Србија тек треба да прикаже убедљиве резултате у погледу ефикасних истрага, кривичног гоњења и правоснажних пресуда у случајевима организованог криминала, укључујући финансијске истраге које воде до приказивања резултата у погледу замрзавања и одузимања имовине стечене криминалом. Број осуђујућих пресуда за организовани криминал (посебно у борби против трговине људима) и даље је мали.

Како није постигнут напредак у испуњавању прошлогодишњих препорука, оне и даље важе. Србија треба да повећа своје напоре у отклањању недостатака, а посебно:

→ да прикаже убедљиве резултате у погледу истраге, кривичног гоњења и пресуда у случајевима организованог криминала, укључујући прање новца, на основу проактивних истрага (укључујући систематско праћење токова новца и њихово одузимање, као и ефикасну употребу посебних истражних мера за прикупљање релевантних доказа);

→ осигура оперативну аутономију полиције у односу на Министарство унутрашњих послова, током предистражне и истражне фазе;

→ додатно повећа независност и капацитет сектора унутрашње контроле полиције.

Институционална структура и правно усклађивање

Укупан број полицијских службеника је 30.566. На 100.000 становника постоји 425 полицијских службеника, у поређењу са просеком ЕУ од 318 у 2016. години. Укупан

број тужилаца је 780. Када је 2013. године уведен систем тужилачке истраге, број тужилаца није значајно повећан. Тужилаштво за организовани криминал има недовољно кадрова, са само 20 тужилаца који су задужени за истраживање сложених злочина широм земље.

Што се тиче главних **институција** за борбу против организованог криминала, у Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције унете су неке одредбе истекле стратегије финансијских истрага. У складу са законом основана су посебна одељења за истрагу кривичних дела корупције и привредног криминала, као и за извршење заплене имовине. Штавише, успостављена је финансијска форензичка служба и радне групе и запослени су официри за везу (*видети Поглавље 23 – Правосуђе и основна права*).

Што се тиче управљања људским ресурсима, усвојен је правилник о унутрашњој организацији и систематизацији. Најновије измене и допуне Закона о полицији изазивају забринутост у погледу транспарентности процедура запошљавања којима се министру унутрашњих послова дају шира дискрециона овлашћења у односу на претходну верзију закона. У августу 2018. године, министар је изненада пребацио неколико високих полицијских званичника на друге положаје без поштовања одговарајућег поступка или без достављања објашњења јавности. Да би се рад Сектора за **унутрашњу контролу** Министарства унутрашњих послова (МУП) даље усмерио, усвојени су правилници о спровођењу теста интегритета, о начину вршења унутрашње контроле и о евиденцији изјава о имовини. МУП је такође усвојио методологију за спровођење анализе ризика у оквиру Министарства. Иако је осигурано континуирано стручно усавршавање чланова сектора унутрашње контроле, потребно га је даље јачати запошљавањем више стално запосленог особља и бољом расподелом средстава. Број систематизованих радних места повећао се за 42, чиме је укупан број повећан на 127. Функционална независност сектора је побољшана, али још увек није у потпуности зајамчена.

Јединица за финансијске истраге МУП-а, након појачања из 2018. године, има 65 запослених. Такође она треба да функционише као **Канцеларија за повраћај имовине** у Србији, која треба да почне са радом. Успостављен је сигуран комуникациони канал СИЕНА. Дирекција за управљање одузетом имовином у Министарству правде одговорна је за управљање имовином у Србији.

Упркос додатним изменама и допунама Закона о полицији, **законски оквир** је још увек недовољан да гарантује оперативну независност полиције од МУП-а. Тако полиција, током предистражне и истражне фазе, и даље подноси извештаје МУП-у, а не само тужилаштву. Односе са медијима, укључујући саопштења за штампу о текућим операцијама, још увек углавном води МУП-а, а не тужилаштво и/или полиција.

Измене и допуне Кривичног законика, укључујући оне о привредном криминалу, ступиле су на снагу у марту 2018. године. Нова одредба о прању новца осигурава аутономију кривичног дела прања новца од предикатног кривичног дела. Ово би требало значајно да олакша кривично гоњење и пресуде за ово кривично дело.

Након што је у фебруару 2018. године **Радна група за финансијске мере против прања новца (FATF)** укључила Србију у своју листу земаља које имају стратешке недостатке у борби против прања новца (*AML*) и у борби против финансирања тероризма (*CFT*), Србија је започела са интензивним законодавним активностима; у јуну 2018. године Србија је завршила националну процену ризика. Да би приказао овај напредак, у децембру 2018. године, *MONEYVAL* – Комитет експерата Савета Европе за

процену мера за борбу против прања новца и финансирања тероризма – је поново оценио Србију као „у великој мери усклађену“ с неким релевантним препорукама FATF-а. FATF је у фебруару 2019. године оквирно закључио да је Србија усвојила све мере укључене у њен акциони план и да то оправдава посету ради процене на лицу места, како би се проверило спровођење. Ако теренска посета FATF-а у Србији, која је планирана за мај 2019. године, потврди ову позитивну оцену, онда би Србија 2019. године могла бити уклоњена из документа FATF-а о усклађености земаља са стратешким недостацима у њиховом систему AML/CFT (*видети Поглавље 4 – Слободно кретање капитала*).

Стратешки оквир за борбу против организованог криминала укључује ажурирање, из 2018. године, процене опасности од озбиљног и организованог криминала са девет идентификованих приоритета, које је припремила Служба за анализу криминала. Потребно је ојачати капацитете ове службе. Србија спроводи своју стратегију превенције и сузбијања трговине људима 2017–2022, посебно за жене и децу, док је у току припрема акционог плана за период 2019–2020. Стратегија за социјалну инклузију Рома у Србији 2016–2025 такође укључује мере за спречавање трговине људима, као и мере заштите, подршке и реинтеграције жртава.

Србија је **усвојила стратегију за борбу против високотехнолошког криминала за период 2019–2023**. Она има за циљ, између осталог, јачање институционалних капацитета Србије, и тиме предвиђа стварање специјализованих јединица у оквиру Безбедносно-информативне агенције, војне полиције и царине, као и јачање постојећих јединица у МУП-у.

Капацитет за спровођење и примену

Што се тиче **остварених резултата**, остварен је мали напредак у разбијању криминалних мрежа и успостављању евиденције проактивних истрага, гоњења и пресуда у борби против организованог криминала. Нове истраге организованог криминалних група у 2018. години су покренуте против 146 лица (у поређењу са 191 у 2017. години). Подигнуте су оптужнице против 152 лица. Број пресуда у случајевима организованог криминала и даље је мали у односу на процењену вредност тржишта криминала у региону: Правоснажне пресуде у 2018. години су изречене против 155 лица (од којих је 105 споразума о признању кривице одобрених од стране судова) у поређењу са 110 у 2017. години. У припреми су измене и допуне споразума о оперативној и стратешкој сарадњи са Европолом, које су неопходне због проширења Европоловог мандата на кривична дела против финансијских интереса ЕУ и манипулације финансијским тржиштима. Договор о упућивању официра за везу Европола у Србију још увек се чека

Радни договор између МУП Србије и Агенције Европске уније за обуку органа за спровођење закона ратификован је и ступио је на снагу у априлу 2018. године. Он пружа основу за узајамну подршку у активностима обуке за службенике за спровођење закона и размену најбољих пракси у механизмима сарадње, и требало би да значајно појача ефикасност борбе против прекограничног криминала.

Што се тиче оперативних аранжмана за посебне истражне мере, зависност полиције од безбедносних и обавештајних служби по питању спровођења одређених посебних истражних мера у кривичним истрагама и даље је у супротности с добром праксом и требало би је решити.

Ниво сарадње међу службама, као и протока и размене информација се додатно

побољшао применом горе наведеног закона о организацији. Заједничке радне групе су већ успостављене у 3 од 4 специјална одељења тужилаштва, а 13 институција је именovalo офицере за везу да сарађују са органима за спровођење закона и тужилаштвима. Тужилаштво је наставило са развојем ИТ решења у циљу ефикаснијег спровођења истрага. Успостављена је оперативна веза између истражног обавештајног алата (*SIDDA/SIDNA*) и софтвера за управљање предметима тужилаштва, чиме је омогућен аутоматски пренос података. Поред тога, дошло је до даљег помака у успостављању централног криминалистичког обавештајног система. Финализација развоја ових алата и њихова ефикасна употреба у кривичним истрагама тек треба да се оствари. Платформе морају бити безбедне како би омогућиле комуникацију између институција и омогућиле ефикасан приступ подацима потребним за истраге.

Србија учествује у седам Оперативних акционих планова Циклуса политике ЕУ за борбу против озбиљног међународног и организованог криминала (2018–2021/Европска мултидисциплинарна платформа за борбу против криминалних претњи, *EMPACT*). Ово укључује, између осталог, акционе планове за „канабис, кокаин и хероин“, „трговину ватреним оружјем“, „организовани имовински криминал“, „олакшану илегалну имиграцију“ и „трговину људима“.

На пример, у оквиру приоритета *EMPACT*-а који се односи на кривична дела у области олакшавања илегалне миграције, Србија је учествовала у годишњем планирању оперативних акција. Обавезала се да ће 2019. године учествовати у пет оперативних акција заједно са државама чланицама ЕУ у циљу борбе против кријумчарења миграната. Органи за спровођење закона у Србији треба да користе регионалне иницијативе, као што су Заједничка оперативна канцеларија у Бечу и Радна група Западни Балкан, које служе као регионалне оперативне платформе за међународне истраге о организованим криминалним групама које се баве кријумчарењем миграната. Према приоритету *EMPACT*-а који се односи на ватрено оружје, Србија је такође учествовала у годишњем планирању оперативних акција. Она се обавезала да ће у 2019. години учествовати у 16 оперативних акција заједно са државама чланицама ЕУ у циљу борбе против трговине ватреним оружјем, почевши од развоја глобалне обавештајне слике до оперативних активности и обуке.

Што се тиче **борбе против прања новца**, број правоснажних пресуда у извештајном периоду остаје мали. Овај број се повећао у првом кварталу 2019. године. У 2018. години правоснажне пресуде су донесене против шест лица. Све пресуде су биле самостални случајеви прања новца без претходне осуде за предикатно кривично дело и праћене су конфискацијом значајне имовине стечене криминалом. Четири од шест пресуда укључују прање новца код кога је извршилац треће лице. Полиција и тужилаштва су појачали своје напоре да се прање новца идентификује и кривично гони. На основу новоуведеног приступа „прањења новца“, издате су наредбе за истрагу против 149 лица, а подигнуте су оптужнице против 44 лица, које се више фокусирају на случајеве самосталног прања новца (професионални перачи). За прање новца код кога је извршилац треће лице оптужено је 17 особа. Судије које се баве кривичним делима ће морати да се прилагоде овој повећаној активности и новом приступу, да побољшају ниво техничког разумевања и да изграде релевантну судску праксу. Уопштено, институције за спровођење закона у Србији треба да анализирају разлоге за мали број пресуда.

Службе за спровођење закона и тужилаштва још увек немају директан приступ релевантним базама података које се, између осталог, односе на порезе, земљишне књиге и регистрацију возила. База података о случајевима прања новца ажурирана је

као наставак споразума склопљеног између Управе за спречавање прања новца и Републичког јавног тужиоца, као и каснијег обавезујућег упутства за проактивно поступање по пријему информација из Управе. У складу са препорукама FATF-а, тужилаштва су почела да шаљу повратне информације Управи за спречавање прања новца о својим извештајима о сумњивим трансакцијама. И даље је потребно да Србија обезбеди да правосуђе има одговарајући ниво стручног разумевања и да гради релевантну судску праксу о прихватљивим доказима на суду у складу са важећим правом.

Количина и квалитет **заплене и одузимања имовине** (посебно трајно одузимање) и даље су ниски упркос проактивнијем приступу у спровођењу финансијских истрага. Недостаје консолидована судска пракса у овој области. Тек треба да се покаже утицај новог Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела из 2016. године. Проширено одузимање се не спроводи, а судије и тужиоци би имали користи од више обуке о концепту одузимања уопште и посебно о проширеном одузимању. Посредни докази, посебно у случајевима необјашњивог богатства, ретко се прикупљају или прихватају на суду. Капацитет да се спроведу сложене финансијске истраге заједно са кривичним истрагама је појачан горе поменутих спровођењем закона о организацији. Одузимање имовине стечене кривичним делом тек треба да постане стратешки приоритет у борби против организованог криминала, тероризма и корупције на високом нивоу у Србији.

Број пресуда за **трговину људима** је мали (23 лица су осуђена, док ниједно лице није осуђено за кривично дело у контексту организованог криминала). Међутим, 2018. године Србија је применила одредбу о „посебно осетљивим жртвама“ на 18 жртава (у поређењу са 10 у 2017. години), чиме је обезбеђена боља заштита жртава и већи квалитет истраге.

У току је ревизија стандардних оперативних процедура, тј. документ који дефинише улоге и одговорности свих кључних актера у борби против трговине људима у идентификацији, подршци и процесуирању предмета. Србија постаје све проактивнија у смислу откривања, идентификације и заштите жртава трговине људима. Специјализовани истражни тимови основани су у 27 јединица криминалистичке полиције широм Србије. У току је изградња капацитета српских органа власти за превенцију и идентификацију жртава трговине људима у сврху радне експлоатације. Још увек је потребно ојачати капацитете Центра за заштиту жртава трговине људима. У фебруару 2019. године отворено је склониште за жртве. Потребно је појачати напоре за даље унапређење заштите и подршке жртвама трговине људима (нарочито деци), како би се избегла поновна виктимизација током истраге и суђења, и да би се олакшала реинтеграција жртава у друштво. Иако законски оквир даје основу за то, обештећење се ретко одобрава. Не постоји фонд или систем за обештећење.

Што се тиче **трговине оружјем**, број пресуда у контексту организованог криминала је мали (пресуда против једног лица). Било је 868 особа осуђених за незакониту производњу, држање, ношење или промет оружја или експлозивних материја. Значајан напредак је постигнут у побољшању услова за физичку безбедност и управљање залихама оружја и муниције. Једно складиште и две просторије за доказе су надограђени. Истовремено није било напретка у уносу података о изгубљеном и украденом ватреном оружју у базу података *i-arms* којом управља Интерпол. Током 2018. године није било уништавања оружја. У 2018. години, заплењено је укупно 1898 комада ватреног оружја различитих врста и 49.380 комада муниције различитог калибра. Израђена је нова стратегија за контролу лаког и малокалибарског оружја за

период 2018–2023, али још није усвојена.

У вези са **сајбер криминалом**, пресуде су изречене против 49 лица; против 349 лица започела је истрага/спровођење доказних радњи. Штавише, и Посебно тужилаштво за високотехнолошки криминал и Полицијско одељење за високотехнолошки криминал активно су учествовали у три велике међународне операције. Уочен је пораст сајбер криминала, са најчешћим врстама које укључују онлајн преваре и фалсификовање, злоупотребу платних картица и неовлашћени приступ рачунарима и мрежама. Србија треба да настави да осигурава да њен капацитет задовољава све веће изазове у откривању и кривичном гоњењу сајбер криминала.

Проактивна борба против организованог криминала и корупције и даље је од кључне важности за сузбијање продирања криминала у политички, правни и економски систем.

Сарадња у области борбе против дрога

Институционална структура и правно усклађивање

Закон о психоактивним контролисаним супстанцама је усвојен у јулу 2018. године и укључује дефиницију психоактивних супстанци у складу са правним тековинама ЕУ. национални Центар за мониторинг дрога и зависности од дрога, који је смештен у Министарству здравља, управља националним Системом за раног упозоравање о новим психоактивним супстанцама и прикупља, управља и дели информације у складу са законом. Србија већ има релативно добро успостављен систем упозорења, пратећи поступак процене ризика и накнадни механизам контроле за додавање нових психоактивних супстанци у своје законодавство о контроли дрога. Она предузима потребне кораке како би овај систем био повезан са Европским системом раног упозоравања, и ради на усклађивању прикупљања података, анализе и извештавања о запленама дрога са захтевима Европског центра за праћење дрога и зависности од дрога (EMCDDA).

Положај Канцеларије за борбу против дрога, која је међуресорна координациона канцеларија, још увек треба да се ојача кроз јасно дефинисање одговорности ове канцеларије, националног Центра за мониторинг дрога и зависности од дрога и Владине комисије за контролу уништавања психоактивних контролисаних супстанци.

Капацитет за спровођење и примену

Године 2018, 1080 лица је осуђено због илегалне трговине наркотицима, од којих је 29 починило кривично дело у домену организованог криминала. Премда још увек пати од недостатка кадрова и опреме, Служба за превенцију наркоманије и сузбијање кријумчарења наркотика у Управи криминалистичке полиције остварила је добре резултате последњих година. Тренутно се ради на додатном јачању кадровске опремљености (55 у односу на 15 службеника 2016. године). Две велике истраге довеле су до великог број хапшења (укупно 48) у Србији, Шпанији и Немачкој и до заплене велике количине дрога (1,5 тона марихуане и 300 кг кокаина). Једну истрагу је такође спровео заједнички истражни тим, када је српска полиција деловала у тесној сарадњи са немачком криминалном полицијом Bundeskriminalamt.

Обим размене података са Европолом значајно се повећао. Посебно поштанско сандуче за Службу за превенцију наркоманије и сузбијање кријумчарења наркотика отворено је у мрежној апликацији за безбедну размену информација јула 2018. године. Отворено је 110 аналитичких датотека у вези сарадње са Интерполом по питању дроге. Током друге половине 2018. године, укупна количина од преко 2,6 тона разних супстанци (углавном канабиса, у износу од 2,4 тоне) одузето је у односу на прву половину 2018.

године, када је одузето 1,3 тоне.

Сарадња Србије са Европским центром за мониторинг дрога и зависности од дрога (ЕМЦДДА) одвија се несметано и њиме управља национални Центар за мониторинг дрога и зависности од дрога. Године 2018, Србија је пријавила Европском центру за мониторинг дрога и зависности од дрога прву детекцију нове психоактивне супстанце на својој територији.

Недостатак безбедног складишта за дроге и прекурсоре пре уништавања и даље је питање које изазива забринутост. Према важећем законодавству, није могуће задржати само мали узорак као материјални доказ за судски поступак уместо целокупне заплењене количине. Одговарајући поступак за уништавање дроге и прекурсора тек треба да се утврди. Иако је остварен напредак у доношењу измена законодавства и програма уништавања, све у свему, овај домен политике би имао корист од проактивнијег холистичког приступа.

Борба против тероризма

Институционална структура и правно усклађивање

Правни оквир и оквир јавних политика Србије је у великој мери усклађен са правним тековинама ЕУ и међународним инструментима за борбу против тероризма. Априла 2019. године, основано је Национално координационо тело за спречавање и борбу против тероризма и именован је национални координатор.

Да би се успоставила јединствена база података и механизам за размену информација у вези тероризма, припремљене су потребне законодавне измене. Пре њиховог усвајања, потребно је обезбедити адекватне ресурсе и размотрити потребе за обуком.

Измена Закона о замрзавању средстава у циљу спречавања тероризма и ширења наоружања за масовно уништење усвојена је маја 2018. године у циљу испуњавања једне од препорука Радне групе за финансијске мере против прања новца (FATF). Србија сада има оквир и механизам за спровођење система УН о циљаним финансијским санкцијама за тероризам; ажурирани подаци за УН листу се аутоматски преносе. То укључује и могуће замрзавање имовине спорних лица одмах након њихове идентификације. Србија такође има могућност да предложи лица за стављање на листу система, и да креира сопствену листу. Она је 2018. године усвојила такву листу лица, чија су средства замрзнута у року од 24 сата по доношењу владине одлуке.

На снази је Национална стратегија за спречавање и борбу против тероризма (2017–2021). Октобра 2018. године, Србија је потписала заједнички акциони план између Европске уније и Западног Балкана о борби против тероризма, који доноси конкретне кораке за проширење сарадње на сузбијању тероризма и спречавању радикализације током наредне 2 године.

Капацитет за спровођење и примену

Године 2018, пресуде за терористичко удруживање подигнуте су против 7 лица од којих је 4 осуђено за финансирање тероризма. Шест лица је осуђено за регрутовање и обуку за извршавање тероризма, а једно за подстицање на извршење терористичких кривичних дела.

Сарадња између полицијске Службе за борбу против тероризма и екстремизма и Европола додатно се интензивирала. Постигнут је напредак у погледу превенције и сузбијања радикализације такође кроз изразу упутстава, укључивање локалних верских вођа, локалних органа и цивилног друштва кроз циљне активности са ОЕБС-ом и

USAID-om. По питању финансирања тероризма, Управа за превенцију прања новца (APML) је основала нову организациону јединицу која се посебно бави борбом против тероризма и његовим праћењем. Србија активно учествује у спровођењу Иницијативе Западног Балкана за сузбијање тероризма.

Нова национална процена ризика од прања новца и процена ризика од финансирања тероризма идентификује све већу претњу коју намеће сајбер криминал у вези са прањем новца, посебно кроз онлајн преваре које се састоје од 'хаковања' имејл налога и/или лажних промена налога (послатих путем имејла). Методе су привредна друштва у разним привредним секторима, што резултује знатним лажним трансферима новца на иностране рачуне. У таквим случајевима, тешко је пратити криминалне токове новца пошто се новац конвертују у криптовалуте.

Србија је, у сарадњи са међународним партнерима, уложила напор у решавање претњи које потичу од исламског екстремизма. Док је таква појава у Србији прилично ограничена, треба почети са решавањем других облика насилног екстремизма. Насиље у спорту је предмет забринутости и треба појаснити улогу Националног савета за спречавање негативних појава у спорту. Треба такође обратити пажњу на истраживање могућих веза између десног крила екстремизма и фудбалског хулиганства.

Регуларне и ирегуларне миграције

Институционална структура и правно усклађивање

Одговорност за управљање миграцијама деле МУП, Комесаријат за избеглице и миграције, Министарство спољних послова, Министарство правде, Министарство одбране и остала министарства у области образовања, здравља и социјалних питања. Још увек постоји потреба за бољом координацијом између ових државних **институција** и међународних и националних организација активних у овој области. На оперативним нивоу, постоји размена информација и *ad hoc* координација међу институцијама. Одељење за сузбијање прекограничног криминала, илегалних миграција и трговине људима у Управи граничне полиције се бави ирегуларним миграцијама.

Усвајањем закона о управљању државном границом, о странцима и о азилу и привременој заштити, у марту 2018. године, Србија је побољшала **усклађивање са правним тековинама ЕУ у области управљања миграцијама**. Нови Закон о странцима је увео одредбе у вези привременог боравка по основу хуманитарне помоћи, што може да допринесе бољој правној заштити миграната у ирегуларним ситуацијама. Штавише, права миграната у споровима пред државним органима као и њихова права док чекају решење за репатријацију су утврђена, а механизам повратка је побољшан. Усвојени су подзаконски акти. Још увек постоји потреба за доношењем правилника о поступцима за издавање (привремених) личних карти за странце.

Споразум о реадмисији између ЕУ и Србије, на снази од јануара 2008. године, олакшан је протоколима о имплементацији потписаним са 21. државом чланицом ЕУ. Србија има 11 билатералних споразума о реадмисији, укључујући Босну и Херцеговину, Северну Македонију и Црну Гору

Усвојена је **стратегија са акционим планом** за сузбијање ирегуларне миграције. Владини планови као одговор за решавање токова мешовите миграције за 2018. годину и 2019. годину нису објављени.

Капацитет за спровођење и примену

Већина ирегуларних миграната који су тренутно у Србији немају правни статус и

смештени су у привременим смештајним капацитетима. Број тражилаца азила, миграната и избеглица је стабилан и износи око 4.400 људи, при чему највеће групе долазе из Авганистана, Пакистана и Ирана. Број излазака и улазака указује на значајне флукуације мигрантске популације.

Током 2018. године, на границама је пресретнуто 3.648 људи, углавном из Авганистана, Пакистана и Ирана. У истом периоду, поднете су кривичне пријаве против 162 извршиоца кријумчарења људи. Неких 67 лица је осуђено за илегалан прелазак државних граница и кријумчарење. Мреже за кријумчарење миграната, које потичу из земаља Западног Балкана и које функционишу у њима, и даље су активне и око миграционих центара и настављају да кријумчаре ирегуларне мигранте. Маја 2018. године, потписан је меморандум о сарадњи између МУП-а, Републичког јавног тужилаштва и Комесаријата за избеглице и миграције. Овај меморандум регулише сарадњу између ових институција на пољу сузбијања кријумчарења. Мере у вези са тим се нередовно предузимају и нису примећене дугорочни ефекти, иако се редовно приводе помагачи у кријумчарењу. Успешне истраге против организованих мрежа за кријумчарење представљале су изузетак. Потребно је јачање напора за превазилажење недостатака у вези са тим. Мултидисциплинарна радна група која се бавила кријумчарењем људи, и која је представљала модел другим земљама и побољшала капацитет и сарадњу са међународним партнерима, распуштена је у марту 2019. године.

У погледу **смештаја** миграната, настављени су значајни напори како би се обезбедили основни услови за живот и пружиле услуге свим мигрантима који бораве у земљи. Школовање је обезбеђено за децу кроз њихову инклузију у образовни систем Србије. Србија обезбеђује мигрантима значајан обим здравствених услуга кроз своју редовну здравствену службу. У просеку, између 80% и 90% миграната смештено је у државним центрима. Остали спавају ван организованог смештаја у подручјима близу мађарске и хрватске границе и у центру Београда. Дугорочни смештајни капацитети у Србији износи око 6.000 места. Комесаријат за избеглице и миграције редовну проверава свој план за непредвиђене ситуације.

Општа ситуација у погледу **капацитета** у области миграција зависи од међународног финансирања. У току је проширење прихватилишта у Падинској Скели. Покретни центри за регистрацију и веома краткорочан смештај ирегуларних миграната успостављен је на бугарским и румунским границама. Они још увек нису оперативни.

Србија користи програм за добровољни **повратак уз подршку** коју води Међународна организација за миграције. Кроз ову подршку 278 миграната је враћено у њихову земљу порекла током 2018. године. МУП је надлежан за присилни повратак. Године 2018, вратио је 46 миграната у њихову земљу порекла. Повратак огромне већине миграната који се налазе у Србији и даље је отежан, због недостатка споразума о реадмисији са четири главне земље порекла, односно Авганистаном, Пакистаном, Ираком и Ираном.

Споразум о реадмисији између ЕУ и Србије се успешно спроводи што се тиче повратка сопствених држављана Србије. Рeadмисија држављана трећих земаља је била незадовољавајућа. Србија више пута није испоштовала ову обавезу из Споразума ЕУ о реадмисији. После заседања Заједничког одбора за реадмисију одржаног у октобру 2018. године, реадмисијом држављана трећих земаља из Румуније у Србију се управља уз учешће Европске комисије.

Азил

Институционална структура и правно усклађивање

Србија има неопходне **институције** за обраду захтева за азил. Канцеларија за азил, орган који одређује азил, је засебна јединица у Управи граничне полиције при МУП-у. Жалбе на одлуке овог органа се могу поднети Комисији за азил и, након тога, Управном суду као коначној инстанци.

Комесаријат за избеглице и миграције је државни орган надлежан за пријем и смештај тражилаца азила, управљање центрима за азил и интеграцију лица којима је пружена међународна заштита.

Нови Закон о азилу и привременој заштити, који је усвојен у марту 2018. године и који је на снази од јуна, представља значајно побољшање у односу на претходно законодавство о азилу. У исто време, треба наставити са усаглашавањем потреба да би се остварио систем азила који је у потпуности у складу са ЕУ стандардима. Нови закон уводи нове рокове који треба да допринесу побољшању ефикасности поступка азила. Међутим, такође је предвидео прилично кратак рок за подношење пријава за азил; да би се испоштовало ово временско ограничење, потребно је да све заинтересоване институције уложе додатне координисане напоре како би се осигурало да тражиоци азила имају приступ поступку. Усвојену су и подзаконски акти у вези са пријавом и поступком азила.

Капацитет за примену и спровођење

Године 2018, број тражилаца азила до краја септембра је остао у истом распону као 2017. године. Током 2018. године, од 8380 лица која су изразила намеру тражења азила (2017: 6195), 341 лица је поднело захтев (2017: 235). Током 2018, 199 одлука је донето за укупно 272 лица. Неких 10 лица је добило статус избеглице, 14 лица је добило супсидијарну заштиту а 25 лица је добило негативну одлуку. Код 45 лица њихов захтев за азил је одбијен (односно сматран је неприхватљивим). Код 128 случајева који су се односили на 178 лица, поступак је суспендован јер подносилац више није био доступан.

Канцеларија за азил је повећала број особља на 23 (од планираних 29) запошљавањем нових службеника. Капацитет за решавање предмета и за процену основаности захтева се побољшао, укључујући и анализу информација земље порекла, док постоји потреба за даљим вишим степеном обуке. Преводње се још увек обезбеђује преко међународних организација.

Уз нови Закон о азилу и привременој заштити сада постоји јединствена биометријска база података коју користи полиција за идентификацију и пријављивање тражилаца азила. Електронском базом података са личним информацијама о тражиоцима азила и информацијама о фази поступка азила управља Канцеларија за азил. Припреме за повезивање са ЕУ базом отисака прстију тражилаца азила (Eurodac) су у почетној фази и припремљени су планови за побољшање међусобне повезаности ових база података како би се убрзао процес верификације идентитета. Суочавајући се са повећаним мешовитим миграторним кретањима и великим бројем долазака, Србија је наставила да чини значајне напоре да би подмирила основне потребе миграната који пролазе кроз њену територију или остају на њој. Постоји 16 државних прихватних објеката у пуној функцији (центри за азил, прихватни и транзитни центри) и 3 која су привремено постављени као резервни. Постоје смештајни капацитети за око 6000 места за дуги боравак (чврсто склониште/заједничке собе) и око 1000 места за кратки боравак у привременим склоништима. Национални органи процењују и прате развој ових капацитета у односу на ЕУ међународне стандарде. Број малолетника без пратње,

смештених у азилу, прихватним и транзитним центрима повећао се на 500 до краја 2018. године. Постоје, међутим, само три центра намењена за смештај малолетника без пратње са капацитетом од 30 кревета у оквиру система социјалне помоћи. Потребан је погоднији смештај за децу без пратње уз појединачно старање о деци.

Примењују се програми социјалног интегрисања, приступа смештају, учења језика и приступа тржишту рада. У току 2018. године, 15 лица са статусом азиланта примило је помоћ за становање, а 25 лица је похађало часове језика. Осам лица са статусом азиланта похађало је програм о српској култури, историји и уставном уређењу.

Србија је потписала уговор Уједињених нација о миграцијама. МУП и Комесаријат за избеглице и миграције сарађују са Европском канцеларијом за подршку азилу (EASO) на основу свеобухватног плана. Србија је добила статус посматрача у мрежи пријема коју је организовао EASO. Европски службеник за везу у области миграција, који делује из Београда, одговоран је за цео регион.

Визна политика

Визни режим је само делимично у складу са ЕУ листом трећих земаља чији су држављани ослобођени визе или којима је потребна виза. Увођењем безвизног режима за одређени број земаља које се налазе на негативној листи ЕУ између септембра 2017. године и јула 2018. године, укључујући Азербејџан (2018.г.), Индију (2017.г.), Индонезију (2017.г.), Иран (2017, у међувремену стављено ван снаге), Гвинеју-Бисао (2017.г.), Суринам (2018.г.), и Бурунди (2018.г.), Србија је одступила од усклађивања своје визне политике. Безвизни режим за држављане Ирана резултовао је таласом ирегуларних миграната који су дошли авионом у Београд. Безвизни режим је укинут за иранске држављане 17. октобра 2018.године. Сличан тренд, али у мањој мери, приметан је код држављана Индије, који се од јула 2018. године знатно више појављују у статистици о илегалним граничним прелазима у региону Западног Балкана. Ова опажања могу се повезати са укидањем визног режима за индијске држављане од стране Србије септембра 2017. године.

Србија треба да се уздржи од даљег одступања од заједничке визне политике ЕУ и учини конкретне кораке за пуно усклађивање са њом, почев од оних националности које су изразито склоне ирегуларној миграцији у ЕУ.

Систем издавања виза је делимично у складу са Кодексом ЕУ о визама. Повезивање интегрисаног Визног информационог система Србије са свим дипломатским и конзуларним представништвима и другим релевантним базама података је скоро у потпуности спроведено. Он је на снази у 90 дипломатско-конзуларних мисија од укупно 91. Тренутно није у примени у Техерану (Ирану) због техничких проблема. Број виза издатих на границама остао је мали у току 2018. године и оне су биле доступне само у изузетним хуманитарним приликама.

Србија је наставила са спровођењем релевантних мера за спречавање злоупотребе безвизног режима у ЕУ према процесу након визне либерализације.

Потребно је обратити већу пажњу на успешну реинтеграцију повратника, посебно оних најрањивијих као што су Роми који чине велики број повратника. Потребна је боља комуникација и координација између влада, између влада и локалних органа као и са међународним организацијама и невладиним организацијама које су активне у реинтеграцији повратника.

Шенген и спољне границе

Институционална структура и правно усклађивање

Од када је Закон о граничној контроли ступио на снагу у пролеће 2018. године, усвојено је 11 подзаконских аката. Нови закон додељује одговорност за уређење граничних прелаза Републичкој дирекцији за имовину и тиме решава дуготрајно питање одговорности за планирање, одржавање и изградњу граничних прелаза. Сачињен је документ о стандардизацији и уређењу граничних прелаза као и о кадровским потребама али још увек чека на усвајање.

Управа граничне полиције је специјализовано тело, које је организациони део Дирекције полиције при Министарству унутрашњих послова. Србија и даље треба да створи јединствени координациони центар за размену полицијских информација и да започне припреме за успостављање канцеларије SIRENE (захтев за допунске информације код националних уноса).

Србија такође треба да појача напоре у изради Шенгенског акционог плана.

Капацитет за спровођење и примену

Постигнут је одређени напредак у спровођењу стратегије интегрисаног управљања границом (ИБМ) 2017-2020. године и сродног акционог плана. Сарадња различитих служби на управљању границом (гранична полиција, царина, фитосанитарна и ветеринарска инспекција) је добила замах успостављањем механизма за координацију интегрисаног управљања границом (ИБМ). У току је израда новог споразума између свих ИБМ служби о анализи заједничког ризика као и израда система за рано упозоравање.

Упутства за размену информација између Оперативног центра Управе граничне полиције и Командног центра Управе царина усвојена су октобра 2018. године. Потребно је изградити платформу за електронску размену информација коју би користиле све ИБМ службе.

МУП је усвојио стандардне оперативне поступке за профилисање, проверу и пријаву ирегуларних миграната, као и план обуке за њихово спровођење. Гранична полиција и царински службеници учествовали су у разним курсевима обуке за јачање капацитета за сузбијање ирегуларне миграције и примени мера за идентификацију жртава трговине људима и кријумчарења људи.

Статусни споразум са ЕУ о распоређивању тимова Европске граничне и обалске страже у Србији, који ће имати извршна овлашћења парафиран је у септембру 2018. године. Радни аранжман између Европске агенције за граничну и обалску стражу (ЕВССГА) и Србије је на снази. Службеник за везе ЕВССГА, одговоран за цео регион, делује из Београда. Сталне активности са ЕВССГА обухватале су учешће у заједничким повратним летовима, статистичко извештавање, анализу ризика, оперативне активности, израду листе експерата и опреме доступне за заједничке операције, као и јачање сарадње посредством контакт лица ЕВССГА у Малом Зворнику. Србија је активно учествовала у Мрежи Западног Балкана за анализу ризика. Међународна сарадња је још више ојачана и заједничке патроле сада функционишу дуж граница са Црном Гором, Бугарском, Северном Македонијом, Мађарском, Босном и Херцеговином и Румунијом. Израђени су оперативни поступци за заједничке патроле са Мађарском, Бугарском и Румунијом. Иако је већ спроведена обука за заједничке патроле са граничном полицијом из Хрватске, још се увек чека на почетак рада заједничких патрола са Хрватском. Постоји редовна сарадња и размена информација у заједничким контакт центрима. Што се тиче неовлашћених граничних прелаза, блокиране су све локације и путеви доступни за илегалан прелаз границе са Босном и Херцеговином. Није било стварног напретка на граници са Црном Гором. Прелазни

ИБМ заједнички прелази са Косовом и даље су оперативни. Постигнут је одређени напредак у успостављању шест сталних ИБМ заједничких прелаза између Србије и Косова као што је утврђено ИБМ споразумом у контексту помоћи ЕУ у дијалогу између Београда и Приштине (*видети: Нормализација односа између Србије и Косова*). Потребно је предузети додатне мере за спречавање илегалних прелаза и криминалних активности, укључујући корупцију.

Правосудна сарадња у грађанскоправним и кривичним стварима

По питању нормативног усклађивања са *правним тековинама ЕУ* у области правосудне сарадње у **грађанскоправним стварима**, финализована је релевантна анализа, заснована на претходној студији из децембра 2017. године. У току је рад на процени потреба у погледу буџета, финансијских трошкова, људских ресурса, обуке и статистике. По питању грађанскоправних ствари, најинтензивнија сарадња између Србије и страних судова остварена је са Аустријом, Босном и Херцеговином, Хрватском, Немачком, Црном Гором и Швајцарском. Хашка конвенција о издржавању деце из 2007. године још увек није ратификована.

Србија треба да припреми и усвоји нови закон о сарадњи са државама чланицама ЕУ у **кривичним стварима**, уз низ сродних закона, са намером усклађивања са правним тековинама ЕУ. У току је рад на процени потреба у погледу буџета, финансијских трошкова, људских ресурса, обуке и статистике. По питању кривичних ствари, најинтензивнија билатерална сарадња између судова Србије и тужилаштва остварена је са Аустријом, Босном и Херцеговином, Хрватском, Немачком, Мађарском, Италијом, Црном Гором и Швајцарском. У случају бившег Председника Државне заједнице Србије и Црне Горе, који је осуђен у Црној Гори, а сада борави у Србији, потребно је обезбедити извршење пресуде.

Током друге половине 2018. године, Србија је (на нивоу Министарства правде) примила 2839 нових захтева за правосудну сарадњу (како грађанскоправних, тако и кривичних) и упутила укупно 1680 захтева. Ради поређења, током прве половине 2018. године, Србија је примила укупно 3201 нов захтев, а послала укупно 1812 захтева.

Према подацима српских органа, Србија је решила 12.135 захтева за правосудну сарадњу (како грађанскоправних, тако и кривичних) током друге половине 2018. године, у поређењу са 14.729 захтева током прве половине 2018. године. Од оних које је Србија разматрала, одговорила је позитивно на 9223, а одбила 2912. Крајем децембра 2018. године, број преосталих нерешених случајева (како примљених, тако и упућених захтева) био је 7518 (у односу на 13.297 крајем јуна 2018. године), наговештавајући даље смањење.

Процес потписивања оперативног споразума са Евројустом инициран је децембра 2018. године и преговори су у одмаклој фази. Редовна сарадња са Евројустом настављена је преко контакт лица у Министарству правде и Републичком јавном тужилаштву. Србија је земља са највећим бројем захтева у региону, и све у свему, друга по реду међу трећим земљама са највећим бројем захтева у вези са радом Евројуста на конкретним случајевима. Србија је била укључена у 34 случаја 2018. године (у односу на 28 током 2017. године, и 15 током 2016. године) у вези са преварама и подвалама, трговином дрогом и прањем новца. Србија је такође активно сарађивала у једном заједничком истражном тиму.

Сви аспекти царинске сарадње сада су обухваћени у Поглављу 29 – Царинска унија.

3. ПРВО ОСНОВЕ: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ И КОНКУРЕНТНОСТ

Србија: Кључни економски бројчани подаци	2010–15. Просек	2016.	2017.	2018.
БДП по глави становника (% ЕУ28 према ПКМ)	36,8	37,0	36,0	:
Реални раст БДП-а	0,9	3,3	2,0	4,3
Економска стопа активности популације старе 15-64 (%), укупно	:	65,6	66,7	67,8
жена	:	58,1	59,6	60,6
мушкарац	:	73,1	73,8	75,1
Стопа незапослености (%), укупно	:	15,9	14,1	13,3
жена	:	16,7	14,8	14,2
мушкарац	:	15,3	13,5	12,5
Запошљавање (годишњи раст %)	:	5,6	2,8	1,4
Номиналне плате (годишњи раст %)	5,7	3,8	3,9	6,0
Индекс потрошачких цена (годишњи раст %)	5,8	1,6	3,0	2,0
Девизни курс у односу на евро	111,6	123,1	121,3	118,3
Биланс текућих трансакција (% БДП)	-7,1	-2,9	-5,2	-5,1
Нето стране директне инвестиције (СДИ) (% БДП)	4,5	5,2	6,2	7,5
Биланс опште државе (% БДП)	-5,0	-1,2	1,1	0,6
Дуг опште државе (% БДП)	54,5	68,8	58,7	54,6

Извор: Евростат и национални извори

У складу са закључцима Европског савета донетим на састанку у Копенхагену јуна 1993. године, приступање ЕУ захтева постојање функционалне тржишне привреде и способност суочавања са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар Уније.

Економско управљање је у још већој мери постало централно питање у процесу проширења, током последњих година. Надзор Комисије одвија се кроз два процеса: кроз спровођење Програма економских реформи и кроз доле наведену процену усклађености са економским критеријума за приступање. Свака од земаља обухваћених процесом проширења припрема програм економских реформи (ПЕР) на годишњем нивоу, којим се утврђују средњорочни макрофискални оквир политике и план структурних реформи, чији је циљ обезбеђивање конкурентности и инклузивног раста. ПЕР је основа за смернице политике за појединачне земље које усвајају ЕУ, Западни Балкан и Турска на нивоу министарстава у мају сваке године.

3.1. Постојање функционалне тржишне привреде

Србија је остварила **известан напредак** и **умерено је припремљена** када је реч о развоју функционалне тржишне привреде. Спољна неравнотежа је у порасту, иако је њено финансирање и даље на здравим основама. Притисци цена и инфлациона очекивања су остали под контролом. Велика фискална прилагођавања током претходних година значајно су побољшала одрживост дуга. Стабилност финансијског сектора је очувана и перформансе тржишта рада су побољшане, са изузетком стопе активности жена и младих, која је опала.

Међутим, главне структурне реформе јавне управе, пореске управе и предузећа у државној својини су споро напредовале, што је продужило њихову дугогодишњу неефикасност. Надлежни органи спорим темпом решавају слабости у буџетском оквиру и управљању њиме. Држава и даље има велики утицај на привреду, а приватни сектор је недовољно развијен и отежано функционише услед слабости у владавини права, нарочито корупције и неефикасности судства и спровођења лојалне конкуренције.

Да би се побољшало функционисање тржишне економије, Србија треба нарочито да:

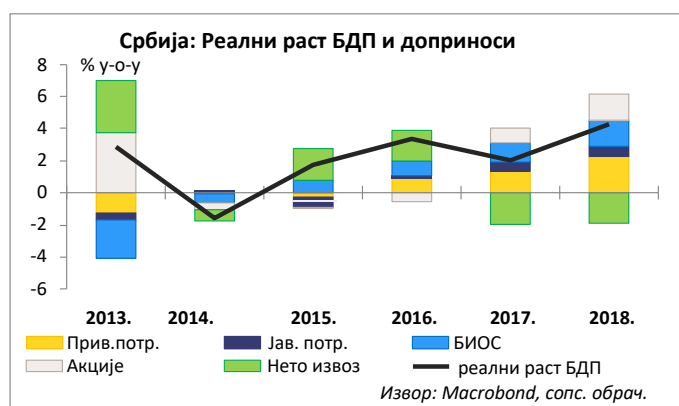
- одржи што већу равнотежу као утврђени средњорочни буџетски циљ;
- ојача фискална правила тако што ће их учинити у већој мери обавезујућим и способним да учврсте фискалну политику;
- доврши процес приватизације и реструктурирања преосталих банака у државној својини;
- значајно повећа финансирање и спровођење активних мера тржишта рада прилагођених потребама незапослених.

Економско управљање

Власти су остале посвећене макроекономској стабилности и наставку економских реформи, мада су неке реформе заказале. У јулу, након успешног завршетка трогодишњег „стенд-бај” аранжмана са Међународним монетарним фондом, Србија је пристала на нови програм који не предвиђа коришћење финансијских средстава и који је подржан од стране 30-месечног инструмента за координацију политике. Смернице политике о којима су се на Економском и финансијском дијалогу у мају 2018. године споразумеле државе чланице ЕУ и Западни Балкан и Турска делимично су спроведене. Комбинација макроекономске политике је била одговарајућа и макроекономски и фискални индикатори су се побољшали. Међутим, резултати спровођења структурних реформи остали су мешовити. Ефикасност и предвидљивост институционалног окружења још увек није осигурана и не подржава дугорочни раст у довољној мери. Слабости и даље постоје у оквиру фискалног управљања, пословном окружењу, јавној управи и пореској управи, као и у начину на који држава интервенише и управља својим присуством у привреди.

Макроекономска стабилност

Привреда је убрзала раст. Привредни раст се убрзао у 2018. години, на преко 4% са

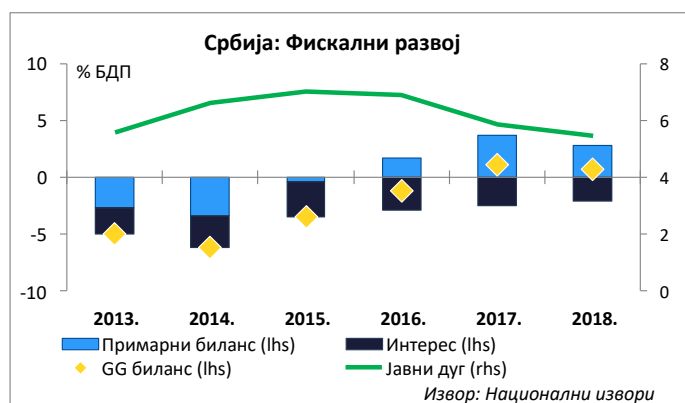
2% у 2017. години, подстакнут снажном домаћом потражњом и базним ефектима. Нарочито је инвестициона активност била веома снажна, захваљујући низу фактора: ниској каматној стопи, већим очекивањима у погледу раста, досадашњим побољшањима у пословном окружењу, повећаној капиталној потрошњи од стране Владе, као и захваљујући току директних страних инвестиција.

Растућа домаћа потражња је довела до снажног раста увоза, а допринос нето извоза укупном привредном расту је негативан од 2017. године. Након година пада или маргиналног раста, потрошња домаћинстава постепено расте од краја 2017. године. Изгледи за раст потрошње остају јаки како економски циклус сазрева, а услови на тржишту рада се додатно побољшавају. Јаз који се огледа у приходима у односу на ЕУ је, међутим, и даље начелно непромењен у последњој деценији: БДП по глави становника према стандардима куповне моћи износио је 37% просека ЕУ у 2017. години.

Спољна неравнотежа је у порасту, али њено финансирање је и даље на здравим основама. Проузрокован растућим дефицитом робне размене, дефицит текућег платног биланса готово се удвостручио од 2016. године, задржавајући се изнад 5% БДП у 2017. и 2018. години. Растућа економија је изазвала двоцифрени пораст увоза робе. Највећи део тог пораста се, међутим, односио на полупроизоде и енергију, што се одразило на веће цене енергије и повећање инвестиција и извоза. Извозни резултати, кључни показатељ међународне конкурентности, остали су снажни у 2018. години. Извоз индустријских производа, који чине највећи део извоза, наставио је да се шири. Извоз се повећао у свим секторима, изузев прехранбених производа, због лоше пољопривредне сезоне у претходној години. Дефицит текућег платног биланса је у потпуности покривен великим и широко заснованим нето приливом директних страних инвестиција. Државне девизне резерве су остале адекватне, више него двоструко покривајући краткорочни спољни дуг и око пет месеци вредности увоза роба и услуга.

Притисци цена и инфлациона очекивања су остали под контролом. Упркос снажном привредном расту, инфлација је остала ниска у 2018. години, испод средње тачке распона толеранције централне банке од $3\% \pm 1,5$ п.п. Стабилност цена је подржана континуирано јаким девизним курсом динара и стабилним фискалним учинком. Иако су цене енергије у другој половини године порасле, ниже цене хране допринеле су томе да инфлациона динамика буде под контролом. За разлику од претходних година, администриране цене електричне енергије у домаћинствима су остале непромењене. Ниска и стабилна базна инфлација, која се кретала око 1% током већег дела 2018. године, такође је потврдила одсуство инфлационих притисака. Монетарна политика је опрезно подржала привредну активност: референтна каматна стопа централне банке смањена је два пута за по 25 базних поена у марту и априлу 2018. године, на 3,0%. У априлу 2018. године, централна банка је такође сузила коридор каматне стопе око своје референтне стопе са $\pm 1,5$ п.п. на $\pm 1,25$ п.п. Централна банка је наставила са честим интервенцијама на девизном тржишту, купујући нето 1,6 милијарди евра у 2018. години.

Велика фискална прилагођавања током претходних година значајно су побољшала одрживост дуга. У 2018. години општи државни буџет је био у суфициту већ другу годину заредом, док је буџетом за 2019. годину предвиђен мали дефицит од 0,5% БДП. Добар фискални учинак створио је простор за укидање смањења пензија, повећање капиталне потрошње и смањење, иако само маргинално, опорезивања рада. Међутим, структура расхода остала је слаба: удео економски продуктивних капиталних расхода је низак у односу на потребе јавне инфраструктуре, посебно у

случају еколошке инфраструктуре, док се дискрециона текућа потрошња додатно повећала са већ повишеног нивоа. Резултати опрезне фискалне политике одиграли су важну улогу у јачању поверења у привреду, подржавању привредног раста и значајном смањењу јавног дуга. Јавни дуг је пао са преко 70% БДП у 2015. години на око 55% БДП у 2018. години.

Одлагања реформи јавног сектора продужила су дугогодишњу неефикасност и изазове фискалног управљања. Иако је наплата прихода недавно испунила и чак

премашила очекивања, спровођење реформе пореске управе и даље је кључно за одржавање учинка прихода и пружање бољих услуга пореским обвезницима. Власти споро решавају слабости у вези са планирањем и спровођењем буџета. Продужење проблематичне забране запошљавања у јавном сектору за још годину дана нарушава квалитет јавних услуга. Селективно повећање плата у 2019. години и одлагање реформе система плата повећали су разлике у платама у јавном сектору, као и јаз у односу на плате у приватном сектору. На предвиђена побољшања у процесу управљања капиталом, а нарочито на успостављање јединственог механизма за одређивање приоритета и планирање националних инвестиција и даље се чека. Поред тога, пројекти које финансира ЕУ искључени су из његове примене. Да би се осигурала ефикаснија употреба ресурса, постојеће паралелне структуре треба спојити у јединствени механизам за одређивање приоритета свих инвестиција без обзира на извор финансирања, у складу са програмом реформе управљања јавним финансијама који је усвојила Влада. Систем такође треба да се прошири како би обухватио и друге међувладине пројекте који су извор сталне забринутости у погледу њихове транспарентности, трошковне ефикасности и усклађености са стандардима ЕУ.

Буџетски оквир се и даље само делимично поштује, што указује на слабости у управљању јавним финансијама. Није било значајних парламентарних расправа о нацрту годишњег буџета. Спољне заинтересоване стране нису консултоване у вези са тим упркос законским обавезама да буду укључене у процес. Систем фискалних правила је слаб јер није довољно обавезујући и релевантан за креирање политике. Застао је рад на њиховом јачању, иако то остаје краткорочни приоритет Владе. Завршни годишњи извештаји о буџету нису представљени нити усвојени у Парламенту.

Комбинација макроекономских политика је остала адекватна. То је допринело одржању макроекономске стабилности и подржало подизање економске активности. Опрезна фискална политика и опрезна монетарна политика допринеле су сузбијању растућих ризика из спољашњег окружења, упркос повећању спољне неравнотеже и значајном расту приватне и јавне потрошње. Као и претходних година, наставак економских реформи и њихово пуно спровођење и даље су кључни за додатно јачање потенцијала привреде и за подршку стварној конвергенцији са ЕУ.

Функционисање тржишта производа

Пословно окружење

Пословно окружење се донекле побољшало упркос општем успоравању динамике реформи. У првој половини 2018. године укупан број регистрованих предузећа порастао је за 4,8%: број новооснованих предузећа је порастао за 4,2%, док је број предузећа која су изашла са тржишта смањен за 3,7%. Током последњих неколико година, Србија је знатно побољшала свој положај на разним међународним пословним рангирањима. Међутим, недавна кашњења у процесу реформе резултирала су падом на неким од најновијих ранг листа. Иако је реституција у природи напредовала, рок за исплату финансијске накнаде у процесу реституције додатно је одложен за још 2 године, до 2021. године.

Институционално и регулаторно окружење и даље је слабо. Закони о пословању се и даље доносе по хитном поступку без неопходних консултација са заинтересованим групама, чиме се смањује предвидљивост и квалитет законодавства. Кашњења у доношењу подзаконских аката и даље отежавају спровођење донетих закона. Генерално гледано, извршење уговора је слабо и судови за имовинска права и даље су

преоптерећени. На лојалну конкуренцију негативно утиче велика сива економија. Контрола државне помоћи је слаба и њено одобравање је нетранспарентно, јер законодавство дозвољава превише изузећа, а контролни орган нема све потребне надлежности. Комисија за контролу државне помоћи (ККДП) и даље нема довољно запослених и још увек није оперативно независна. Органи за одобравања не достављају ККДП-у одлуке о додели државне помоћи редовно *ex ante*. Чини се да се код доделе државне помоћи фаворизују велики тржишни субјекти и велики инвеститори. Као меру борбе против сиве економије, надлежни органи су донели Закон о изменама и допунама Закона о инспекцијском надзору како би омогућили надзор над нерегистрованим активностима. Такође су предузели кораке како би побољшали координацију инспекција и омогућили приступ заснован на ризику увођењем јединствене информационе платформе за све инспекције. Након што је Радна група за финансијске мере против прања новца Србију ставила на листу земаља са стратешким недостацима почетком 2018. године, српске власти су предузеле низ мера за решавање идентификованих недостатака.

Утицај државе на тржишта производа

Државно власништво у привреди се постепено смањивало током протеклих година, али индиректно присуство државе у привреди и даље је велико због упорних слабости у управљању. Финансијски учинак предузећа у државној својини се побољшао, потпомогнут цикличним економским растом. Управљање овим предузећима и даље је под снажним политичким утицајем, што укључује и именовање вршилаца дужности директора уместо коришћења прописаног процеса именовања. Иако је општи тренд наставак повлачења државе из директног учешћа у привреди, у неким сегментима тржишта производа, као што су оператори кабловске телевизије, телекомуникациони оператор који је у већинској државној својини заправо је проширио своје присуство након неколико преузимања. Удео администрираних цена остао је углавном непромењен, око 20% потрошачке корпе.

Приватизација и реструктурирање

Приватизација предузећа у државној својини је напредовала, док су реструктурирања напредовала споро. Од 2015. године, када је усвојен нови Закон о приватизацији, више од 310 предузећа, углавном са нула или малим бројем запослених, стављено је у стечај. Остала предузећа су приватизована, а инвеститори који нису из ЕУ преузели су неке од највећих фирми у рударству, металургији и пољопривреди. Ипак, судбина око 90 компанија које запошљавају око 40.000 радника тек треба да буде решена, било стечајем или приватизацијом.

Реструктурирање кључних комуналних предузећа још увек је непотпуно. Финансијски учинак кључних комуналних предузећа, посебно у енергетском сектору, побољшан је током последњих година, али њихово је реструктурирање напредовало прилично споро. Електродистрибуција у државној својини „Електропривреда Србије“ мора у потпуности решити питања корпоративног управљања и довршити раздвајање оператора преноса и дистрибуције електричне енергије у смислу организације и доношења одлука. И поред дугогодишњег кашњења, у 2020. години предвиђена је промена правног статуса акционарског друштва. Акционарска друштва такође треба да инвестирају у обезбеђивање нових производних капацитета и реновирање старих. Финансијска консолидација „Србијагас“ и даље је кључни аспект плана реорганизације. Влада планира да до краја 2020. године престане са сервисирањем дуга „Србијагас“. Србија није у потпуности спровела трећи енергетски пакет и није успела да раздвоји „Србијагас“ и обезбеди недискриминаторни приступ треће стране свом

преносном систему.

Функционисање финансијског тржишта

Финансијска стабилност

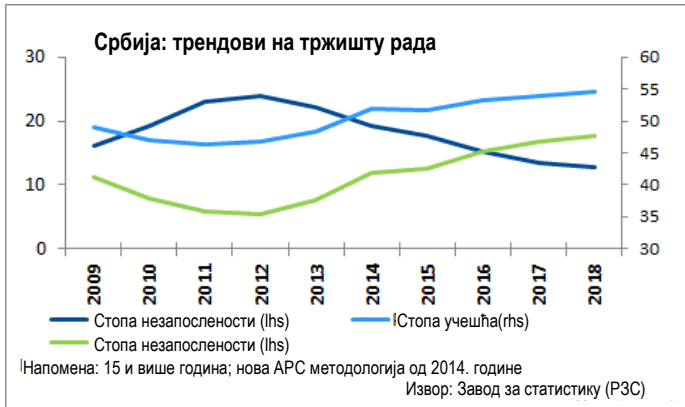
Финансијска стабилност је очувана, а учинак финансијског сектора је побољшан. Профитабилност комерцијалних банака остала је на високом нивоу захваљујући растућој економској активности. Остали показатељи такође потврђују да је учинак банкарског система био јак. Адекватност капитала је била висока, знатно изнад минимума који је поставила Народна банка Србије, а спровођење стратегије за решавање проблематичних кредита подржала је њихово даље смањење на 5,7% укупних бруто кредита до краја 2018. године. Ликвидност је, иако у опадању, такође остала висока. У циљу решавања упорно високог степена евроизације, централна банка и Влада су ревидирале своју стратегију динаризации. Предвиђена је и нова стратегија за решавање проблематичних кредита, која се усредсређује на ограничавање појаве нових проблематичних кредита. Власти су предузеле кораке како би почеле да решавају наслеђене проблематичне кредите у портфолију Агенције за осигурање депозита. Спровођење стратегије за банке у којима држава има део власништва се наставила, иако са закашњењем, а држава и даље контролише кључне субјекте у банкарском и осигуравајућем сектору. Приватизација Комерцијалне банке (треће по величини банке по активи) је одложена за 2019. годину.

Приступ финансијским средствима

Побољшан је приступ финансијама. Банке у страном власништву су наставиле да доминирају финансијским системом, држећи око три четвртине средстава банкарског система. Повољни услови финансирања и већа економска активност подржали су раст кредитирања. Тај раст је изражен двоцифреним износима, како у случају предузећа, тако и у случају становништва, искључујући ефекте промена девизног курса и продаје и отписа проблематичних кредита. Упркос снажној кредитној активности, централна банка је проценила да је укупни однос кредита и БДП испод дугорочног тренда, те је стога задржала контрациклични капитални амортизер непромењен на 0%. Међутим, како се рањивост неких сегмената тржишта, као што су готовински кредити за становништво са дугим роком доспећа, повећавала, централна банка је увела нове мере за сузбијање ризика од прекомерног раста кредита у тим сегментима. Такође је увела захтев комерцијалним банкама да информишу своје клијенте о могућим ризицима променљивих каматних стопа. Није било напретка у успостављању правног оквира за микрофинансијске институције. *Ad hoc* и хитно усвајање Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима подрива функционисање финансијског тржишта и резултирало је значајним трошковима за буџет.

Функционисање тржишта рада

Тржиште рада у последњих неколико година бележи знатна побољшања, али структурни проблеми и демографски изазови се још увек морају савладати. Према показатељима на тржишту рада, у 2018 години, захваљујући снажнијем економском расту, остварени су најбољи резултати од почетка (ревидиране) анкете о радној снази 2014. године. Стопе активности и запослености биле су највише, док је незапосленост (15 и више година) опала на 12,7%. Иако је дуготрајна незапосленост и незапосленост жена и младих наставила тренд опадања, стопа активности младих је опала.

Процент младих људи у старосној групи од 15 до 24 године који нису у радном односу, не образују се нити се обучавају, додатно је смањен на 16,5% у 2018. години. Удео неформалне запослености, од чега је две трећине у пољопривреди, пао је на око 20% од укупног броја. Међутим, радна снага је највероватније достигла свој врхунац пошто смањење броја радно способног становништва

има негативан утицај на понуду радне снаге. Стални пад становништва од 0,5% сваке године, заједно са емиграцијом и одливом мозга, посебно образованих младих људи, остају кључни средњорочни и дугорочни економски изазови. Поред тога, непрестана неусклађеност вештина и велике регионалне разлике и даље представљају главни проблем на тржишту рада, што доводи до високе структурне незапослености.

Реалне зараде су се повећале. Оживљавање економске активности и поопштравање услова рада довели су до пораста реалних плата, иако је у 2018. години њихов раст и даље остао умерен на око 4%. Иако су власти укинуле доприносе за незапослене које плаћају послодавци (0,75% бруто плате), порески клин је остао непропорционално висок за људе са ниским платама. У складу са очекивањима у вези са повећањем плата у привреди, Влада је 2019. године повећала минималну сатницу за 8,6%.

3.2. Способност за суочавање са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ

Србија је постигла **известан напредак** и **умерено је припремљена** да се носи са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ. Структура привреде се побољшала и економска интеграција са ЕУ је остала на високом нивоу. Међутим, упркос одређеном напретку, квалитет, једнакост и релевантност образовања и обуке не задовољавају у потпуности потребе тржишта рада. Инвестиције су се повећале, али, након година недовољних инвестиција, остају недовољне за решавање инфраструктурних недостатака. Иако су се недавно смањили трошкови задуживања за мала и средња предузећа (МСП), они се и даље суочавају са бројним изазовима, укључујући нестабилно пословно окружење и нелојалну конкуренцију.

Да би се побољшала конкурентност и дугорочни раст, Србија треба нарочито да:

- развије јединствени механизам за одређивање приоритета и праћење свих инвестиција без обзира на извор финансирања;
- раздвоји Србијагас и обезбеди приступ треће стране гасној инфраструктури.

Образовање и иновације

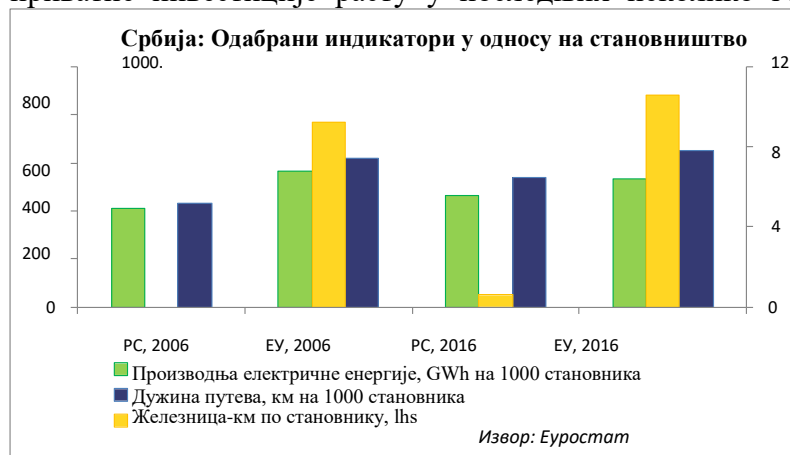
Упркос одређеном напретку, квалитет, једнакост и релевантност образовања и обуке не задовољавају у потпуности потребе тржишта рада. У 2018. години, јавна потрошња за образовање износила је око 3,1% БДП, што је испод просека ЕУ од око 5% БДП. Стопе уписа су и даље генерално биле високе у основношколском и трогодишњем средњошколском образовању, близу 100%, и око 90% у четворогодишњем средњошколском образовању. Упис у предшколско образовање заостаје и износи око 60%, упркос повећању у 2017. години. Бруто коефицијент уписа

у терцијарно образовање такође се повећао у последњих неколико година на скоро две трећине. Међутим, и послодавци и особе које су недавно дипломирале верују да образовне институције у земљи не пружају ученицима и студентима кључне трансверзалне вештине, као што су решавање проблема и доношење одлука. У складу са националним стратешким документима и недавно усвојеним законодавством, власти прогресивно ажурирају наставне планове и програме у свих 12 година општег образовања. Обука наставника је потребна како би се подржала имплементација нових наставних планова и програма и развој кључних компетенција ученика. Увођење националног модела дуалног образовања се повећава и има за циљ побољшање релевантности стручног образовања. Институционални оквир за имплементацију недавно усвојеног Закона о националном оквиру квалификација се успоставља. Овај оквир је део прогресивне реформе образовног система на свим нивоима, укључујући неформално и информално образовање.

Ниво потрошње за истраживање и развој повећао се током протеклих година, иако је и даље низак на нивоу од 0,9% БДП. Повећање расхода готово је у потпуности дошло од приватног сектора, док је финансирање из државног буџета углавном било стабилно на око 0,4% БДП, што је обезбедило мање од половине укупног финансирања истраживања и развоја у 2017. години. Број научно-истраживачких организација је и даље остао непромењен. Међутим, број запослених у истраживачкој и развојној делатности незнатно се смањио, чинећи само 0,8% укупне запослености у 2017. години. Како би подржала иновације, Србија је увела специјализоване инструменте – колаборативне грантове за заједничке пројекте пословно-академског сектора у циљу промоције иновационих ваучера и подршке за њихову доделу. Након оснивања Научно-технолошког парка Београд, још три су у изградњи у другим градовима.

Физички капитал и квалитет инфраструктуре

Инвестиције су се повећале, али након година недовољних инвестиција њихов ниво остаје недовољан за решавање инфраструктурних недостатака. И јавне и приватне инвестиције расту у последњих неколико година. Привреда наставља да

привлачи значајне стране директне инвестиције, које су кључне за прелазак на секторе размене добара и услуга и већи извоз. Међутим, удео укупних инвестиција у привреди и даље је релативно низак, испод 20% БДП, а квалитет и квантитет физичке инфраструктуре је потребно додатно надоградити.

Упркос недавним повећаним инвестицијама, нарочито за путеве и железницу, ниво инвестиционих улагања још увек не одговара потребама економије. Поред тога, расположиви фискални простор се углавном користи за текућу потрошњу и непродуктивне капиталне расходе, уместо за потрошњу на инфраструктуру и основне јавне услуге која је погоднија за раст.

Институционални оквир који подржава нове инвестиције је слаб. Меке мере, као што су побољшање управљања саобраћајем, одржавање и сигурност у свим видовима

транспорта, те повећање енергетске ефикасности и диверсификације могу потенцијално побољшати резултате транспортног и енергетског сектора. Принцип корисник плаћа није довољно примењен када је у питању одржавање постојеће инфраструктуре и имплементација нових инфраструктурних инвестиционих планова. Транспарентност, процена и одређивање приоритета инвестиционих потреба су још увек слаби. Правила о јавним набавкама нису увек у складу, нити су увек компатибилни са стандардима ЕУ, посебно у случају великих инфраструктурних пројеката које финансирају или спроводе компаније из држава које нису чланице ЕУ.

Власти су дигитализацију одредиле као један од главних приоритета. Нови закон о е-управи усвојен је у априлу 2018. године, и има за циљ да омогући једноставније, транспарентније и ефикасније функционисање електронских јавних услуга и да олакша комуникацију са администрацијом. Стратегија развоја е-управе за период 2019-2021. године још није усвојена. Примену закона омета недостатак потпуно развијеног законодавног оквира и неопходних подзаконских аката. Сектор информисања и комуникација је наставио да се шири, повећавајући свој удео у економији и укупном извозу. Удео домаћинстава која имају рачунар и широкопојасну интернет везу додатно се повећао на више од 72% у 2018. години, док је удео оних који никада нису користили рачунар или интернет преполовљен у последњој деценији на мање од 25%.

Структура сектора и предузећа

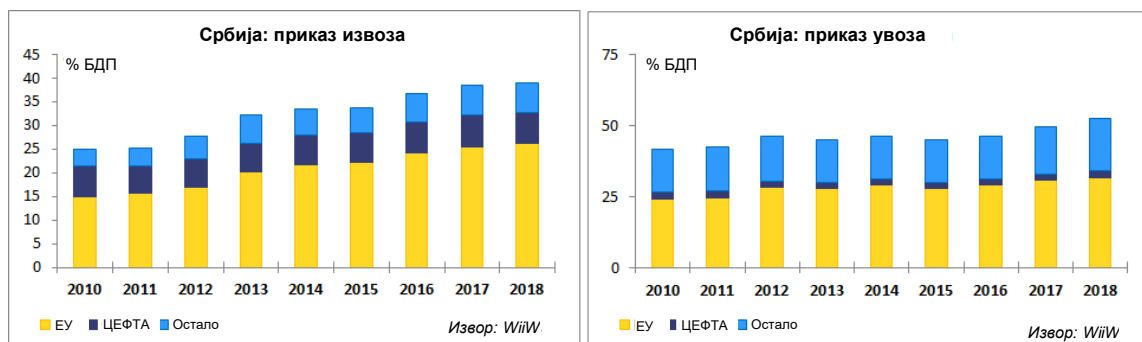
Грађевинарство и неке услуге повећале су свој значај у привреди. Услуге су далеко доминантније у привреди, обезбеђујући више од 60% укупне додате вредности. Сектори као што су транспорт, трговина на мало, информације и комуникације, имали су користи од оживљавања економске активности и сталног ширења међународне трговине и повећали су свој економски значај. Одражавајући нови инвестициони циклус, грађевинарство, које је достигло најнижу тачку у 2013. години, опоравило се на више од 4% БДП. Учинак пољопривредног сектора је и даље нестабилан, углавном због веома високе зависности од временских услова. Иако се снажно опоравио у 2018. години, након пада у претходној години, у последњих пет година је у опадању. Значај индустрије је на истом нивоу или је чак опао углавном због пада обима експлоатације руда и камена и у области енергетике. Структура запослености се такође променила: дошло је до сталног пада запослености у пољопривреди, који је пао са скоро 20% у 2014. на око 15% у 2018, док је дошло до повећања удела запослености у сектору индустрије и услуга.

Мала и средња предузећа (МСП) су окосница економије. Она обезбеђују 60% укупне запослености и промета у привреди, и скоро половину додате вредности. Мала и средња предузећа су посебно активна у области грађевинарства, смештаја и исхране, малопродаје и некретнина. Власти имплементирају неколико програма за подршку развоју МСП, фокусирајући се на олакшавање иновација, финансија и интернационализације. МСП добијају око 60% нових кредита предузећу. Њихови трошкови задуживања су недавно опали, иако су остали изнад трошкова великих компанија. МСП се и даље суочавају са бројним изазовима, укључујући нестабилно пословно окружење и недостатак небанкарског финансирања. Закон о порезу на добит правних лица, усвојен у децембру 2018. године, има за циљ смањење дела ове неизвесности консолидацијом свих парафискалних намета и уклањањем или спајањем неких од њих.

Економска интеграција са ЕУ и ценовна конкурентност

Економска интеграција са ЕУ је остала на високом нивоу. У финансијском систему

Србије доминирају комерцијалне банке, а банке са већинским власништвом из земаља чланица ЕУ држе више од 70% свих средстава банкарског система. ЕУ је такође главни трговински и инвестициони партнер Србије, учествујући у скоро две трећине укупне трговине и обезбеђујући три четвртине нето прилива страних директних инвестиција. Затим следи трговина са државама потписницама Средњоевропског споразума о слободној трговини (ЦЕФТА) (без Косова), која је чинила нешто мање од петине укупног извоза и око 4% укупног увоза у 2018. години. Повећање царинске тарифе на робу из Србије и Босне и Херцеговине од стране Косова крајем 2018. године утицало је на извоз робе из Србије од око 1,1% БДП годишње. Национална инфраструктура у Србији за проверу стандарда побољшала се у протеклој години, али још увек у потпуности не подржава трговинске операторе и постоје нецаринске баријере које ометају трговину унутар регије, као и трговину с ЕУ.

У 2018. години, трговинска отвореност се додатно повећала, изнад 110% БДП са око 90% 5 година раније, пошто су и увоз и извоз задржали снажан раст. Након снажне апрецијације у претходној години, номинални и реални ефективни курс динара остао је углавном стабилан током 2018. године

4. ДОБРОСУСЕДСКИ ОДНОСИ И РЕГИОНАЛНА САРАДЊА

Добросуседски односи и регионална сарадња представљају кључни део процеса европских интеграција Србије и доприносе стабилности, помирењу и позитивној клими за решавање отворених билатералних питања и наслеђа прошлости. Србија је наставила учешће у низу иницијатива регионалне сарадње, као што су Процес сарадње у Југоисточној Европи, Регионални савет за сарадњу, Централноевропски споразум о слободној трговини (ЦЕФТА), Јадранско-јонска иницијатива, Макрорегионалне стратегије Европске уније за Дунавски регион, Јадранско-јонски регион, Коалиција за Регионалну комисију за утврђивање чињеница о ратним злочинима и другим тешким повредама људских права почињеним на територији некадашње СФРЈ (РЕКОМ), Регионална школа за јавну управу (РеСПА) и процес Брдо-Бриони. Србија је учествовала у спровођењу Вишегодишњег акционог плана (ВАП) за развој Регионалног економског подручја Западног Балкана, иако је потребно више пажње да би се осигурало правовремено усвајање насталих мера, као и претварање регионалних обавеза у националне политике.

Ослањајући се на резултате претходних самита, лондонски самит одржан у јулу 2018. године донео је обновљену посвећеност агенди повезивања. Дијалог са државама Западног Балкана о спровођењу Дигиталне агенде настављен је у Скопљу, где су се сви лидери региона обавезали кроз изјаву о подршци. Конкретно, у погледу преговора о роминг тарифама, потписан је регионални споразум на Дигиталном самиту Западног Балкана у Београду у априлу 2019. године који је омогућио потпуно укидање роминга (*Roam like at Home – RLAH*) од јула 2021. године. Србија је учествовала на регионалној конференцији Европске комисије о медијима (Дани медија) у Скопљу. Земље чланице

ЕУ и партнерске државе Западног Балкана потписале су заједнички акциони план за борбу против тероризма за западни Балкан на Министарском форуму у области правосуђа и унутрашњих послова ЕУ-Западни Балкан који је одржан у Тирани у октобру 2018. године. Србија је допринела раду Регионалне канцеларије за сарадњу младих (РКСМ). Међутим, Србија је одложила доношење одлука неопходних за функционисање РКСМ-а тако што је повукла свог представника младих у одбору РКСМ-а уочи планираног састанка 13. и 14. марта 2019. године у Приштини. У контексту добијања места у Сталном секретаријату Транспортне заједнице, Србија сада треба да обезбеди додатну подршку како би обезбедила услове да он брзо почне са радом. У фебруару 2019. године, на министарском састанку о преласку држава Западног Балкана на чисту енергију који је одржан у Подгорици, министри енергетике и заштите животне средине земаља Западног Балкана обавезали су се на усвајање конкретних мера у циљу спровођења Париског споразума и обавеза Енергетске заједнице заснованих на пакету мера ЕУ „Чиста енергија за све Европљане“.

Нема отворених питања која се тичу поштовања *Дејтонског/Париског мировног споразума* од стране Србије. Србија и даље подржава територијални интегритет Босне и Херцеговине и њен пут ка придруживању ЕУ. Како је предвиђено Дејтонским споразумом, Србија наставља са очувањем посебних односа са Републиком Српском, са којом су одржане заједничке седнице влада у августу 2018. и фебруару 2019. године. Присуство српских званичника прослави Дана Републике Српске 9. јануара 2019. године изазвало је контроверзе у Босни и Херцеговини.

Уз Босну и Херцеговину, Хрватску и Црну Гору, Србија је наставила блиску сарадњу у спровођењу регионалног стамбеног програма у оквиру **Процеса Сарајевске декларације**, чији је циљ проналажење одрживих решења за око 74.000 људи који су постали избеглице или расељена лица као резултат оружаних сукоба у бившој Југославији током 90-их. Међу њима и даље постоје лица која могу имати право на пензију. У Србији је до 2021. планирано да се обезбеди преко 6000 стамбених јединица које ће финансирати ЕУ (80%), Србија и још 15 донатора. У току је изградња 1600 стамбених јединица широм земље.

Нерешена судбина **несталих лица** која су нестала у сукобима током 90-их и даље је хуманитарно питање на Западном Балкану. У фебруару 2019. године 10.247 људи још увек се водило као нестало као последица конфликта у региону. Регионална сарадња у вези са решавањем питања судбине несталих лица настављена је у оквиру различитих билатералних споразума. Нова међуинституционална експертска група основана је у пролеће 2018. године како би се побољшала размена података релевантних за истраживање судбине несталих лица. У јуну 2018. године потписан је Меморандум о сарадњи између српског Тужилаштва за ратне злочине и Комисије за нестала лица Републике Србије. Чланови Комисије за нестала лица су такође одржали састанак са својим хрватским колегама у мају 2018. године. У новембру 2018. године, Босна и Херцеговина, Хрватска, Косово, Црна Гора и Србија потписали су оквирни план за унапређење регионалне сарадње у решавању питања судбине лица несталих у сукобима у бившој Југославији.

Током 2018. године одржане су три седнице Радне групе Београда и Приштине за нестала лица, којима је председавао Међународни комитет Црвеног крста. Србија је поступила по свим захтевима Приштине и спровела четири истраге на терену у потрази за наводним гробницама у општини Рашка у августу и октобру 2018. године, али људски остаци нису пронађени. Званични састанак о несталим лицима одржан је између Србије и Хрватске у мају 2018. године, а два техничка састанка одржана су у

фeбруару и јулу 2018. године. Упркос овим контактима, само 7 случајева несталих лица везаних за Косово и 39 везаних за Хрватску решено је у 2018. години. Наизглед побољшану комуникацију треба даље ојачати како би се постигао видљив напредак. Именовање српског специјалног изасланика за нестала лица у Хрватској је позитиван помак. Србија треба конструктивно да сарађује са својим суседима у проналажењу и утврђивању судбине несталих лица или њихових остатака, укључујући брзу размену информација. Породицама несталих лица потребна је свеобухватнија подршка од оне која је тренутно на располагању како би им се помогло да превазиђу психолошке и психосоцијалне последице нестанка рођака и да остваре своја законска и административна права. Капацитет државног механизма за тражење несталих лица треба додатно ојачати.

Србија је и даље посвећена **билатералним односима** са другим земљама обухваћеним процесом проширења и суседним државама чланицама ЕУ. Билатералне конвенције о регионалној сарадњи су на снази са Црном Гором и Северном Македонијом. Конвенција са Босном и Херцеговином потписана је у јануару 2018. године, али није још ратификована. Србија је покренула процес закључења конвенције са Албанијом.

Односи са **Албанијом** су и даље стабилни. Редовне размене су се одвијале између институција и организација цивилног друштва, омладинских и медијских организација. У мају 2018. године, две земље су потписале споразум о туристичкој сарадњи. Лидери обе земље редовно су се састајали на регионалним и међународним догађајима. Србија сарађује са Албанијом и у оквиру трилатералних састанака министара иностраних послова Албаније, Србије и Италије.

Односи са **Босном и Херцеговином** и даље су добри. Потребно је постићи напредак у закључивању преговора о демаркацији границе и наставку ратификације.

Односи са **Црном Гором** су стабилни, а одржале су се и посете на високом нивоу. Није било помака у вези са правима на држављанство између ове две земље. Демаркација граница још увек није спроведена. Билатералне политичке консултације између два министарства спољних послова одржане су у мају 2018. године. У извештајном периоду потписано је неколико споразума о друмским и железничким граничним прелазима, укључујући и отварање граничног прелаза Чемерно-Границе у августу 2018. године.

Односи са **Северном Македонијом** су стабилни. У мају 2018. године, председник Скупштине Северне Македоније посетио је Београд. У септембру 2018. године, председник Србије и премијер Заев састали су се на граничном прелазу Прешево-Табановци да би најавили покретање пројекта интегрисаног управљања границом. Председник Србије присуствовао је инаугурацији председника Пендаровског у мају 2019. године.

Односи са **Турском** су се продубили. Председник Србије је неколико пута посетио Турску. Он је присуствовао инаугурацији турског председника у јулу 2018. године. Србија је у октобру потписала споразум о гасоводу Турски ток у Истанбулу.

Односи са суседним државама чланицама ЕУ **Мађарском, Румунијом и Бугарском** су остали добри. Председник Бугарске и мађарски премијер посетили су Србију у јуну, односно у септембру 2018. године. Председник Србије учествовао је на састанцима са премијерима Бугарске, Грчке и Румуније у новембру 2018. године у Варни и у марту 2019. године у Букурешту. Односи са **Хрватском** су и даље променљиви. Председник Хрватског сабора посетио је Србију у априлу 2018. године, али је посета прекинута због инцидента који је изазвала крајња десница у Скупштини Србије.

5. НОРМАЛИЗАЦИЈА ОДНОСА ИЗМЕЂУ СРБИЈЕ И КОСОВА

У оквиру дијалога у којем посредује ЕУ, рад је настављен низом састанака на високом нивоу које је водила висока представница/потпредседница Могерини са председницима Вучићем и Тачијем. Ова нова фаза има за циљ закључивање свеобухватног и правно обавезујућег споразума између Србије и Косова, у складу са међународним правом и правним тековинама ЕУ, који је прихватљив за државе чланице ЕУ и регион. Овај рад је прекинут у новембру 2018. године након одлуке косовске владе да уведе царинске тарифе од 100% на робу увезену из Србије и Босне и Херцеговине, на политичкој и економској основи.

Што се тиче спровођења ранијих споразума, остварена је даља консолидација у спровођењу **„Првог споразума о принципима који регулишу нормализацију односа”** из **априла 2013. године**, уз пуно спровођење споразума о **правосуђу**, што је омогућило новоинтегрисаним правосудним кадровима да заједно са својим колегама приступе решавању заосталих судских предмета.

Спровођење **Споразума од 25. августа 2015. године** је свеукупно гледано и даље споро. Није постигнут напредак у погледу **Асоцијације/Заједнице општина са већинским српским становништвом**, а Косово тек треба да се конструктивно ангажује у њеном оснивању. **Енергетски** споразум између Србије и Косова мора се спровести без даљег одлагања, како би се избегло да овај дуготрајни спор има даље последице по енергетску стабилност и безбедност у Србији, на Косову и у земљама широм Европе. Након завршетка регистрације Електросевера, Србија хитно треба да поднесе захтев за процес лиценцирања на Косову. Радови на **мосту у Митровици** су завршени и мост би требало да буде отворен за саобраћање возила без даљег одлагања или препрека. Потпуно спровођење споразума о **телекомуникацијама** омогућило је увођење новог позивног броја.

Што се тиче **Споразума о техничком дијалогу (2011–12)**, неки се не спроводе а неки се само делимично спроводе. Обе стране треба да остану посвећене наставку спровођења споразума о заступљености и учешћу Косова на **регионалним форумима**. Питања **катастра** и признавања **универзитетских диплома** тек треба да се разреше, као и елементи споразума о слободи кретања који се односе на **регистарске таблице**. Србија тек треба да реши питање премештених српских административних **царинских** структура са деноминацијом Косова које администрирају из Србије и да престане са издавањем документације или стављањем маркица са деноминацијом која је у супротности са датим споразумом. У погледу **интегрисаног управљања границом (ИБМ)**, привремени заједнички прелази са Косовом су и даље оперативни. Постигнут је ограничен напредак у успостављању шест сталних заједничких прелаза ИБМ између Србије и Косова, као што је утврђено у Споразуму о интегрисаном управљању границом (ИБМ). Србија се није конструктивно ангажовала на успостављању ових прелаза на српској страни (Јариње, Мучибабе и Кончуљ). То је довело до суспензије фондова ЕУ у јулу 2018. године. Што се тиче прелаза у надлежности Косова (Табавије/Vërnjak, Mutivodë/Мутиводе и Merdarë/Мердаре), изградња на прелазу Табавије/Vërnjak још није почела због тога што Београд није преместио далеководне стубове да би се омогућио почетак градње. На прелазу Mutivodë/Мутиводе, сва сарадња српских техничких представника је престала у марту 2018. године. Коначно, одбијање српских власти да напусте привремене просторије на прелазу Merdarë/Мердаре и уселе се у нове значајно задржава саобраћај и доводи у ризик спровођење пројеката које финансира ЕУ. Такође није било напретка у успостављању додатних привремених заједничких прелаза Капи/Капија Врапце и Рајетиће/Izvor.

Србија треба да предузме додатне мере за затварање илегалних прелаза.

Захтеви за **узајамну правну помоћ** се у начелу обрађују. У неким случајевима Србија није била отворена за сарадњу у вези са истрагама на високом нивоу. Међусобна правна сарадња је изузетно ограничена у случајевима ратних злочина.

Свеукупно гледано, Србија и даље учествује у дијалогу и показује уздржаност у одговору на увођење царинских тарифа. Међутим, Србија треба да уложи даље значајне напоре и допринесе, нарочито у међународним односима, успостављању повољног окружења за постизање правно обавезујућег споразума са Косовом. Такав споразум је хитан и пресудан како би Србија и Косово могли да напредују на својим европским путевима.

6. СПОСОБНОСТ ПРЕУЗИМАЊА ОБАВЕЗА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЧЛАНСТВА

6.1. Поглавље 1: Слободно кретање робе

Слободно кретање робе обезбеђује да се многим производима може слободно трговати широм ЕУ на основу заједничких правила и поступака. Када су производи регулисани националним правилима, начело слободног кретања робе спречава да та правила створе неоправдане препреке у трговини.

Србија је **умерено припремљена** у области слободног кретања робе. **Ограничен напредак** је постигнут усвајањем секторског законодавства у усклађеном подручју које је осмишљено како би се ускладило с *правним тековинама* ЕУ. Међутим, препоруке из претходног извештаја још увек нису испуњене.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- усвоји акциони план за усклађивање са члановима 34-36 Уговора о функционисању Европске уније и стратегију и акциони план за имплементацију *правних тековина* ЕУ у овом поглављу и за секторско („нови приступ” и „стари приступ”) и за хоризонтално законодавство и релевантне организације;
- укине прелазне одредбе из правних текстова у вези са српским знаком усаглашености;
- обезбеди адекватне административне капацитете за надзор над тржиштем, метрологију и Агенцију за хомологацију возила, као и за имплементацију Уредбе ЕУ о регистрацији, евалуацији, ауторизацији и ограничењима хемикалија (REACH).

Општа начела

Што се тиче **општих начела**, стратегије и акционог плана за имплементацију правних тековина ЕУ у овом поглављу и за секторско („нови приступ” и „стари приступ”) и за хоризонтално законодавство и релевантне организације, они тек треба да буду усвојени. Европска комисија је приметила да се током извештајног периода показало да српско законодавство садржи „прелазне одредбе” у вези са српским знаком усаглашености. Ове одредбе је Србија убацила на хоризонталној основи и потребно их је уклонити. Правни оквир Србије за безбедност производа делимично је усклађен са правним тековинама ЕУ (*види Поглавље 28 – Заштита потрошача и здравља*).

Нехармонизиована област

У погледу **хоризонталних мера**, успостављена је контакт тачка за производе, док детаљна процедура за њено функционисање тек треба да се испланира. Акциони план за **усклађивање са члановима 34-36** Уговора о функционисању ЕУ остаје да се

усвоји.

Хармонизирана област: Инфраструктура квалитета

Управне структуре које се баве правним основама и применом техничких прописа, акредитацијом, метрологијом и проценом усаглашености су унапређене, али ипак захтевају даље јачање.

У погледу **стандардизације**, Институт за стандардизацију Србије (ИСС) је постао пуноправни члан Европског комитета за стандардизацију (*CEN*) и Европског комитета за стандардизацију у области електротехнике (*CENELEC*). Према подацима за четврти квартал 2018. године, стопа усвојених стандарда Европског комитета за стандардизацију била је 99,95%, а стандарда Европског комитета за стандардизацију у области електротехнике 98,11%. Институт за стандардизацију Србије усвојио је 76,18% стандарда Европског института за стандардизацију из области телекомуникација.

Број тела за **оцену усаглашености** повећао се на укупно 590, од чега је 56 именованих тела за оцену усаглашености.

Иако је Србија уклонила одређене одредбе о сертификатима усаглашености како би се омогућили једноставнији поступци увоза радио опреме и телекомуникационе терминалне опреме, потребна је већа активност за ефикасну имплементацију претпоставке усаглашености у односу на увоз робе из ЕУ у неколико других сектора.

Што се тиче **акредитације**, Акредитационо тело Србије добило је од Међународног акредитационог форума продужење у вези са аранжманом о мултилатералном признавању за систем управљања сигурношћу информација, систем управљања безбедношћу хране и подсистеме система управљања метаподацима.

У погледу **метрологије**, број међународно признатих стандарда за калибрацију и мерење износи 38.

Административни и финансијски капацитети за инспекцију **тржишног надзора** захтевају даље јачање. У 2018. години, органи тржишног надзора извршили су 5.915 инспекција у области усаглашености производа и 268 у погледу безбедности производа и наредили примену 464 корективне мере, док је 293.218 неусклађених врста производа уклоњено са тржишта. Нема доступних података о судским поступцима који су покренути и решени.

Хармонизирана област: секторско законодавство

У области **законодавства „новог и глобалног приступа”** у области производа, усвојен је закон о грађевинским производима. Међутим, ово је осмишљено тако да буде усклађено са претходним а не актуелним правним тековинама ЕУ. Имплементација техничког законодавства о неаутоматским инструментима за вагање и мерним инструментима усвојена је 2018. године, а оно је осмишљено да обезбеди усаглашеност са правним тековинама ЕУ.

У области **„законодавства старог приступа у области производа”**, законодавство о емисијама гасова из трактора, моторних возила и вандрумске покретне механизације тек треба да се усклади са најновијим законодавством ЕУ у овој области. Законодавство које обезбеђује адекватне капацитете за имплементацију како би се осигурала ефикасна имплементација REACH-а тек треба да буде усвојено. Потребно је ојачати административне и инспекцијске капацитете потребне за имплементацију прописа REACH-а и CLP-а (класификација, означавање и паковање), као и административне капацитете и ИТ ресурсе Агенције за безбедност саобраћаја која је

задужена за хомологацију возила.

У погледу **процедуралних мера**, Србија је утврдила Националну контролну листу наоружања и војне опреме усклађену са Заједничком листом војне опреме ЕУ, и усвојила Националну контролну листу **робе двоструке намене која је осмишљена тако да буде усклађена** са најновијим *правним тековинама* ЕУ о извозу, трансферу, посредовању и транзиту ових предмета. Усвојен је Закон о производњи и промету наоружања и војне опреме, као и Закон о испитивању, жигосању и обележавању оружја, направа и муниције и треба их ускладити са правним тековинама ЕУ. Српско законодавство у погледу повратка **културних добара** која су незаконито уклоњена са територије државе чланице ЕУ тек треба да буде усклађено са *правним тековинама* ЕУ.

6.2. Поглавље 2: Слобода кретања радника

Грађани једне државе чланице имају право на рад у другој држави чланици и морају им се обезбедити исти радни и социјални услови као и осталим радницима.

Србија је **умерено припремљена** у области слободе кретања радника. Постигнут је **известан напредак** у вези са препоруком Комисије из 2018. године, кроз потписивање нових споразума о електронској размени података о социјалној сигурности са државама чланицама ЕУ. Србија је такође рационализовала процедуру за издавање радних дозвола држављанима трећих земаља.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ настави са јачањем сарадње са државама чланицама ЕУ на координацији система социјалне сигурности побољшањем законодавних и техничких услова;

→ спроведе припреме за придруживање **EURES**-у (Европској мрежи јавних служби за запошљавање).

Изменама и допунама закона о **приступу тржишту рада** усвојеним у јуну 2018. године скраћена је процедура за издавање радних дозвола. Потребно је даље поједноставити процедуре за издавање радних дозвола грађанима ЕУ, за које тренутно важе закони за држављане трећих земаља. Грађани ЕУ ће имати потпуно слободан приступ тржишту рада (без радне дозволе) тек од дана приступања Србије Европској унији.

Што се тиче припрема за придруживање **ЕУРЕС**-у (Европској мрежи јавних служби за запошљавање), Србија је унапредила информациони систем Националне службе за запошљавање.

Што се тиче **координације система социјалне сигурности**, споразум са Румунијом ступио је на снагу у априлу 2018. године, а са Швајцарском у јануару 2019. године. Споразум са Грчком потписан је 2018. године. Преговори о споразумима о електронској размени података о социјалној сигурности су у току са Немачком и Аустријом и планирани су за Мађарску, док су иницијативе за отварање преговора с Бугарском и Италијом у току. Електронска размена података о социјалној сигурности оперативна је са Словенијом, Хрватском, Северном Македонијом и Црном Гором. Треба додатно побољшати законодавне и техничке услове у институцијама социјалне сигурности за сарадњу са колегама у земљама чланицама ЕУ.

Није било напретка по питању **Европске картице здравственог осигурања**.

6.3. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга

Физичка и правна лица у ЕУ имају право пословног настањивања у свакој држави чланици, као и право пружања прекограничних услуга. За одређене регулисане професије, постоје правила о узајамном признавању стручних квалификација. Поштанске услуге се постепено отварају за суочавање с конкуренцијом.

Србија је и даље **умерено припремљена** у овим областима. **Није остварен напредак** у погледу права настањивања и слобода пружања услуга. Препоруке Комисије из 2018. године нису спроведене и остају пуноважне.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ усвоји кровни закон о услугама, заврши хармонизацију секторских закона са кровним законом и *правним тековинама* ЕУ и да оснује јединствено контакт место, као портал који омогућава пружаоцима услуга да прибаве информације и заврше административне формалности преко интернета;

→ усвоји закон о поштанским услугама као и релевантно законодавство за спровођење и повећање капацитета инспекција поштанских услуга;

→ усвоји нови закон о узајамном признавању стручних квалификација.

Није било развоја у области **права пословног настањивања**. Није установљено ни јединствено контакт место.

У области **слободе пружања прекограничних услуга**, кровни закон о услугама чији је циљ усклађивање са Директивом ЕУ о услугама још увек није усвојен. Усклађивање секторских закона са нацртом кровног закона и Директивом ЕУ о услугама је у току, у складу са акционим планом усвојеним у децембру 2016. године.

Стратегија за **поштанске услуге 2017-2020** се спроводи. Закон о поштанским услугама чији је циљ усклађивање са другом и трећом Поштанском директивом ЕУ, још увек није усвојен. Упркос извесним напорима да се побољша административни капацитет инспекција поштанских услуга, број особља у овој области је и даље мали.

Од њеног усвајања у новембру 2017. године, стратегија за хармонизацију, преношење и спровођење *правних тековина* у области **узајамног признавања стручних квалификација** се спроводи. Закон о узајамном признавању стручних квалификација још увек није усвојен.

6.4. Поглавље 4: Слободно кретање капитала

У ЕУ, капитал и инвестиције морају имати несметан проток без ограничења, док за прекогранична плаћања постоје заједничка правила. Банке и други привредни субјекти примењују одређена правила којима се пружа подршка борби против прања новца и финансирања тероризма.

Србија је остала **умерено припремљена** за слободно кретање капитала. Постигнут је **добар напредак** у свим подручјима, посебно у борби против прања новца и финансирања тероризма. Међутим, препоруке комисије из 2018. године само су делимично испуњене и због тога остају на снази.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ либерализује кретање капитала у складу са својим обавезама које проистичу из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП);

→ покаже кроз резултат растућу ефикасност у мониторингу, надзору, обавештајно-

У погледу **кретања капитала и плаћања**, измене закона о девизном пословању, у циљу укидања општег ограничења на кредите зајмопримцима који нису резиденти, усвојене су у априлу 2018. године. Ограничења остају у појединим случајевима из разлога јавне политике и макрофинансијске стабилности. Ова ограничења морају да буду оправдана, усмерена и сразмерна. Закон о пољопривреди још увек не гарантује да држављани ЕУ могу да стичу пољопривредно земљиште под истим условима као држављани Србије и као такав није у складу са ССП.

У погледу **платних система**, измене закона о платним услугама усвојене су у јуну 2018. године, са циљем даљег усклађивања са Директивом ЕУ о платним рачунима, посебно у погледу транспарентности и упоредивости накнада за банкарске рачуне и заштите права корисника платних услуга на основни платни рачун и прелазне платне рачуне. У децембру 2018. године, Народна банка Србије (НБС) усвојила је спроведбено законодавство о платним услугама, утврђивањем листе репрезентативних услуга у вези са платним рачуном и дефинисањем форме и садржаја документа који садржи податке о накнади и извештаја о накнади коју треба да користе сви пружаоци платних услуга. У децембру 2018. године, НБС је омогућила нови систем за инстант плаћања, који омогућава пружаоцима платних услуга да изврше инстант трансфере средстава. Закон о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица усвојен је у јуну 2018. године, доводећи до даље усклађености са Уредбом ЕУ о међубанкарским накнадама за платне трансакције путем картица. Овај нови закон који је ступио на снагу у децембру 2018. године, увео је фазно смањење међубанкарске накнаде за трансакције путем картица.

У погледу **борбе против прања новца и финансирања тероризма (AML/CFT)**, неколико закона је усвојено и ступили су на снагу у пролеће 2018. године (укључујући закон о факторингу, закон о рачуноводству, закон о ревизији, закон о играма на срећу, закон о посредовању у промету и закупу непокретности) да би се спровео акциони план договорен у фебруару 2018. године са Радном групом за финансијске мере против прања новца (*FATF*) и приступило препорукама укљученим у извештај Манивал из 2016. године. У децембру 2018, Манивал је поново оценио позитивно 10 препорука за Србију. Ажурирана национална процена ризика усвојена је у мају 2018. године и спроводи се. Као резултат, схватање ризика се побољшало и ризици се много више ублажавају. У децембру 2018. године, НБС је усвојила измене својих смерница о примени закона AML/CFT, узимајући у обзир налазе националне процене ризика. Нови закон о централној евиденцији стварних власника је усвојен у мају 2018. године и ступио је на снагу у јуну, са циљем да се даље усклађује са *правним тековинама*. На основу овог новог закона, успостављена је Централна евиденција стварних власника у децембру 2018. године, у оквиру Агенције за привредне регистре Србије. Надзор над адвокатима, бележницима и казинима се значајно побољшао кроз усвајање и спровођење наменских смерница, програма обуке и контроле изван терена или на терену. Уведен је онлајн алат за примену финансијских санкција које се односе на финансирање тероризма, омогућавајући ажурирања у реалном времену у складу са листама Савета безбедности Уједињених нација. *FATF* је оквирно закључио у фебруару 2019. године да је Србија усвојила све мере укључене у њен акциони план и да ово гарантује процену посете на терену да би се потврдило спровођење. Ако посета *FATF* на терену планирана за мај 2019. године потврди ову позитивну процену, онда Србија може да бити уклоњена у 2019. години из документа *FATF* о усклађености, који се односи на земље са стратешким недостацима у њиховом систему *AML/CFT*.

У 2018. години, Управа за спречавање прања новца (УСПН) значајно је повећала свој капацитет. Ангажовала је четворо нових запослених и сада има 33 запослена. Њен буџет је удвостручен и преселили су се у нове просторије. У 2018. години, пријављене су 2.294 сумњиве трансакције. Највећи број је дошао од платних институција, са преко 1.297 извештаја о сумњивим клијентима. УСПН је поднела информације о 380 извештаја релевантним органима за спровођење мера. Тужилаштву је поднето 75 извештаја. У наставку споразума са Републичким јавним тужиоцем, ажурирана је база података о случајевима прања новца, и тужилаштво је дало повратну информацију УСПН о њиховим извештајима у вези са сумњивим трансакцијама, у складу са препорукама *FATF*.

6.5. Поглавље 5: Јавне набавке

Правила ЕУ обезбеђују да јавне набавке добара, услуга и радова у било којој земљи чланице буду транспарентне и отворене за сва привредна друштва из ЕУ на основу једнаког третмана и забране дискриминације.

Србија је и даље **умерено припремљена** у области јавне набавке. Током извештајног периода **није било напретка**. Неопходни су знатни напори како би конкуренција, ефикасност и транспарентност у јавним набавкама биле унапређене. Препоруке Комисије из 2018. нису спроведене и даље су у потпуности важеће.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ обезбеди даље усклађивање са Директивама ЕУ о јавним набавкама из 2014. године, укључујући оне о комуналним услугама и о концесијама, а нарочито, усвајањем новог закона о јавним набавкама и изменама и допунама закона о јавно-приватном партнерству и концесијама;

→ обезбеди да међувладини споразуми закључени са трећим земљама и њихово спровођење не ограничавају конкуренцију неоправдано, да поштују основна начела јавне набавке као што су транспарентност, равноправан третман и забрана дискриминације, и да су у складу са националним законодавством и *правним тековинама ЕУ*;

→ настави са оснаживањем капацитета Управе за јавне набавке, Републичке комисије за заштиту права у поступцима јавних набавки, као и капацитете управних судова.

Институционално уређење и усклађивање закона

Правни и институционални оквир о јавним набавкама је начелно усклађен са *правним тековинама ЕУ*.

Трају консултације о новом закону о јавним набавкама, који је усмерен на даље усклађивање са директивама ЕУ о јавним набавкама, комуналним делатностима и директивама ЕУ о правним лековима из 2014. године, и још увек се чека на усвајање. Прописи у области јавних набавки одбране и безбедности још увек садрже превише изузетака који се у превеликој мери и неоправдано примењују, и још увек треба да се ускладе са релевантном директивом ЕУ. Не чини се да су међувладини споразуми закључени са трећим земљама и њихово спровођење систематично у складу са начелима равноправног третмана, забране дискриминације, транспарентности и конкуренције, а нису ни у потпуности усклађени са релевантним *правним тековинама ЕУ* и националним законодавством. Закон о јавно-приватним партнерствима и концесијама још увек није у складу са новом Директивом о концесијама.

Спровођење **стратегије о јавним набавкама** и њеног акционог плана за 2018. годину је одложено с обзиром на то да треба се усвоје нови прописи. Нови стратешки оквир је у припреми, али тек треба да се усвоји. Ова нова стратегија треба да се хармонизује са Програмом реформе управљања јавним финансијама.

Управа за јавне набавке (УЈН) надгледа поштовање Закона о јавним набавкама и одржава Портал јавних набавки. УЈН је радила на припреми новог закона о јавним набавкама, укључујући и прописе за његово спровођење.

Капацитет за примену и спровођење

У 2018. години, **тржиште јавних набавки у Србији** представљало је 8% БДП, нешто изнад удела од 7,7% из 2017. године. Просечан број понуда по тендеру пао је на 2,5 у 2018. години, што је најниже у последњих пет година, јер је пао са 3 понуде у 2017. години. Удео уговора додељених иностраним понуђачима остао је 3%, што је стабилно.

Када је реч о **праћењу доделе уговора и њиховом спровођењу**, однос броја преговарачких поступака без претходног обавештења за подношење понуда остао је 3% у 2018. години. Процент отворених поступака био је 91% од укупне вредности уговора. Удео уговора централизоване јавне набавке остао је и даље 15% од укупног годишњег буџета за јавне набавке. Коришћење критеријума економски најповољније понуде и даље је на ниском нивоу од 11%. Повећано коришћење најниже цене као критеријума за одабир могло би на крају да повећа трошкове животног циклуса производа за грађане Србије. Није било напретка у области електронске набавке и коришћења тзв. е-алата, попут електронски поднесених понуда и електронских лицитација. Неопходно је припремити детаљан и свеобухватан план за спровођење електронских набавки. Државна ревизорска институција је током инспекције пронашла неправилности код 7,4% субјеката који су спроводили набавку у 2017. години, што је пад у односу на 10% из 2016. године.

Капацитет за управљање поступцима јавних набавки је у одређеној мери побољшан сертификацијом још 485 службеника за јавне набавке од фебруара 2018. до фебруара 2019. године. УЈН је повећала број својих запослених на укупно 38, али је још 12 радних места остало непопуњено. Тренутно, са укупним бројем од 26 запослених и веома широким обимом надлежности, УЈН недостају административни капацитети за извршење многих њених задатака. Комисија за јавно-приватно партнерство и концесије такође још увек нема довољно кадровских капацитета. Комисија је 2018. године одобрила 91 предлог пројекта за јавно-приватно партнерство, укључујући и 38 пројеката концесија, углавном у секторима транспорта, санитарних услуга и урбанизма.

Није било помака када је реч о **интегритету и решавању случајева сукоба интереса**.

Систем ефикасних правних средстава

Законодавство које се односи на **право на правна средства** начелно је у складу са *правним тековинама ЕУ*, а спроводи га Републичка комисија за заштиту права у поступцима јавних набавки (Републичка комисија), као независан државни орган.

Републичка комисија је донела 1.230 одлука на основу захтева за заштиту права од јануара 2018. до фебруара 2019. године. Поступци јавне набавке су делимично или комплетно поништени за 606 предмета (то је 51% свих предмета). Републичка комисија је преиспитала спровођење свих својих одлука којима је наложила делимично или комплетно поништење поступака јавних набавки. Број наручилаца који нису

поштовали правила остао је стабилан и чини мање од 1% свих донесених одлука. У првих десет месеци 2018, Републичка комисија није изрекла ниједну новчану казну наручиоцима због непоступања у складу са њеним одлукама и решењима. Комисија је донела бројне друге одлуке у складу са својим широким овлашћењима, укључујући и одлуке по жалбама на закључке наручилаца за 156 предмета у току датог периода.

Капацитет за спровођење Републичке комисије остао је стабилан, имају 58 запослених, а осморо су изабрана лица. Због неусаглашености у законодавству јавних набавки и прекршајног законодавства, Републичка комисија није користила своје овлашћење да покрене и спроведе првостепене прекршајне поступке. Услед те неусаглашености уговорним странама је онемогућен приступ правној контроли коју спроводи Републичка комисија у овој области.

Капацитет управних судова за решавање великог броја сложених случајева је и даље слаб, а поступци веома дуго трају.

6.6. Поглавље 6: Право привредних друштава

Европска Унија има заједничка правила о захтевима у погледу оснивања и регистрације привредних друштава, као и у погледу услова за обелодањивање информација о привредним друштвима, уз допунска правила о рачуноводственом и финансијском извештавању и законској ревизији.

Србија је остварила **добар ниво припремљености** у области права привредних друштава. Постигнут је **известан напредак** усвајањем измена и допуна закона о привредним друштвима. Препоруке Комисије из 2018. године су само делимично спроведене, па и даље важе.

У наредној години Србија нарочито треба да обрати пажњу на:

→ побољшање даље усклађености са *правним тековинама ЕУ* у погледу права привредних друштава;

→ усклађивање законодавства у области рачуноводства и законске ревизије са *правним тековинама ЕУ* и обезбеђивање адекватног финансирања и средстава за систем јавног надзора над обављањем ревизије.

У јуну 2018. године су усвојене измене и допуне **закона о привредним друштвима**, којима се врши даље усклађивање са *правним тековинама ЕУ* када је реч о правима акционара, санкцијама за необелодањивање финансијских извештаја, а нарочито прописима о прекограничним спајањима. У ове измене и допуне укључени су и прописи о оснивању Европског привредног друштва и Европске економске интересне групације. Закон о преузимању привредних друштава је у великој мери у складу са *правним тековинама ЕУ*. Кодекс корпоративног управљања Републике Србије заснива се на најбољој пракси ЕУ и начелима ОЕЦД-а. Агенција за привредне регистре Републике Србије функционише као јединствени шалтер, који обезбеђује јединствени матични и порески идентификациони број за привредна друштва и којим се омогућује јавни приступ информацијама. Од октобра 2018. године, Агенција нуди могућност оснивања једночланих друштава са ограниченом одговорношћу електронским путем. База података привредних друштава у привредном регистру треба да буде спремна да се у будућности повеже са привредним регистрима земаља чланица ЕУ. Потребно је даље усклађивање у погледу захтева транспарентности за листирана друштва.

Што се тиче **корпоративног рачуноводства и ревизије**, у припреми су нове измене и допуне закона, које су усмерене ка даљем усклађивању са *правним тековинама ЕУ* у

овим областима. Законска ревизија је обавезна за годишње финансијске извештаје великих и средњих привредних друштава, а уведене су и казне за необјављивање. Постоје такође посебни захтеви за законску ревизију субјеката од јавног интереса. Реорганизација система јавног надзора над обављањем ревизије је у току, а приоритет је да се поново дефинише улога надзорног органа. Треба обратити дужну пажњу на захтеве за осигурање квалитета, истраге и санкције у вези са субјектима од јавног интереса, као и на обезбеђивање адекватног финансирања и средстава. Србија примењује Међународне стандарде финансијског извештавања (МСФИ) и МСФИ за мала и средња привредна друштва. Такође важи и обавезна примена Међународних стандарда ревизије.

6.7. Поглавље 7: Право интелектуалне својине

ЕУ има хармонизована правила за правну заштиту права интелектуалне својине (ПИС), као и правила за правну заштиту ауторског и сродних права. Правила за правну заштиту права интелектуалне својине односе се, на пример, на патенте и жигове, дизајн, биотехнолошке проналаске и лекове и медицинска средства. Правила за правну заштиту ауторског и сродних права односе се, на пример, на књиге, филмове, компјутерске програме и радиодифузију.

Србија је достигла **добар ниво припремљености** по питању права интелектуалне својине. Остварен је **известан напредак** у усвајању измена и допуна закона о патентима и усвајању новог стратешког оквира за 2018-2022, који је усмерен ка спровођењу. Препоруке Комисије из 2018. године нису у потпуности спроведене и даље су важеће.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ усвоји закон о ауторским и сродним правима, закон о заштити топографија полупроводничких производа и измене и допуне закона о жиговима;

→ ојача спровођење кроз побољшање капацитета и координацију различитих заинтересованих страна.

Усвајање новог закона о **ауторским и сродним правима** и закона о заштити топографија полупроводничких производа је поново одложено. Поступак доношења закона у овој области је и даље веома спор.

У погледу **права индустријске својине**, измене и допуне закона о патентима су усвојене у децембру 2018, и усмерене су ка усклађивању са Директивом ЕУ о патентима и Директивом ЕУ о правној заштити биотехнолошких проналазака. Измене и допуне закона о жиговима још нису усвојене. Није било помака у погледу усклађивања са Директивом ЕУ о заштити дизајна и Директивом ЕУ о пословној тајни. Завод за интелектуалну својину и даље има добре кадровске капацитете и ефикасан када је у питању регистрација жигова.

У погледу **спровођењу прописа**, капацитет Тржишне инспекције био је стабилан са 49 тржишних инспектора који су специјализовани у области интелектуалне својине. Током 2018. године, количина кривотворене и пиратске робе коју је Тржишна инспекција одузела је порастао, као и број захтева који су поднели привредни субјекти. Број цариника специјализованих у области заштите интелектуалне својине је благо опао на 14. Број предмета које је Управа царина задржала је опао, док је број предмета које су уништени порастао. У априлу 2018, Управа царина пустила је у рад електронску базу података која се тиче заштите права интелектуалне својине на

границама, у складу са новим Царинским законом. У 2019. години, број инспектора специјализованих у области права интелектуалне својине у оквиру Пореске управе смањено се на 4, у складу са Програмом трансформације Пореске управе и измештањем функција које се не односе на примарни задатак. Број провера законитости софтвера који је извршила пореска управа значајно је опао 2018. године. Капацитет правосуђа да решава случајеве права интелектуалне својине је још увек низак, јер је ниво специјализације судија у овој области низак.

У октобру 2018, влада је усвојила нови стратешки оквир за права интелектуалне својине (ПИС) за период 2018-2022, који је усмерен на спровођење. Законодавство у области права интелектуалне својине тек треба ускладити са Директивом о спровођењу права интелектуалне својине. Стално координационо тело за спровођење права интелектуалне својине није се састајало током 2018. Његове радне групе су биле активне само када је било речи о новом стратешком оквиру. Нису се спроводиле било какве активности подизања нивоа свести или размене информација о спровођењу права интелектуалне својине. Завод за интелектуалну својину наставио је да спроводи активности у образовном и информационом центру, који организује обуку о правима интелектуалне својине за мала и средња предузећа, институције за спровођење закона, и тела задужена за истраживање и развој, а овај центар је био укључен и у различите активности подизања нивоа свести. Потребно је даље ојачати координацију између различитих институција укључених у спровођење права интелектуалне својине, пре свега кроз адекватну ИТ инфраструктуру.

6.8. Поглавље 8: Политика у области конкуренције

Правила ЕУ штите слободну конкуренцију. Она укључују антимонополска правила против рестриктивних споразума између привредних друштава и злоупотребе доминантног положаја, а такође укључују правила о концентрацијама привредних друштава које би значајно ометале конкуренцију. Правила ЕУ такође утврђују систем контроле државне помоћи. Владама је дозвољено да додељују државну помоћ само ако су испуњени ограничавајући услови, у циљу спречавања нарушавања конкуренције.

Србија поседује **известан ниво припремљености / умерену припремљеност** у области конкуренције. **Није остварен** никакав напредак у погледу усклађености законодавства и примене правила о државној помоћи. Прошлогодишње препоруке нису спроведене, те и даље важе.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ оствари значајан напредак у усклађивању свог законодавства о државној помоћи, а нарочито да укине изузеће предузећа у поступку приватизације од контроле државне помоћи, у складу са својим обавезама из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП); да предузме додатне кораке за усклађивање постојећих шема, посебно шема фискалне државне помоћи (Закон о порезу на добит правних лица, Закон о порезу на доходак грађана и Закон о слободним зонама) са правним тековинама ЕУ;

→ значајно повећа буџет и извршна овлашћења Комисије за контролу државне помоћи (ККДП) како би се осигурала њена независност и делотворност;

→ усклади Закон о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица са правним тековинама и обавезама из ССП.

Повреде конкуренције и концентрација

Законодавни оквир и даље је начелно у складу са правним тековинама и одговарајућим одредбама ССП. Закон о заштити конкуренције предвиђа *ex ante* контролу концентрација у складу са начелима Уредбе о концентрацијама. Нови закон о конкуренцији тек треба да буде финализиран и усвојен.

Што се тиче **институционалног оквира**, Комисија за заштиту конкуренције (КЗК) јесте главна институција одговорна за спровођење законског оквира. Она је оперативно независан орган.

У погледу **капацитета за извршење**, КЗК има 53 запослених, од чега је 34 стручних лица одговорних за спровођење испитног поступка. Што се тиче **спровођења**, и даље се повећава број случајева повреде конкуренције, као и релативна величина и значај привредних друштава под истрагом. Од јануара 2018. до фебруара 2019. године, КЗК је донела седам одлука о рестриктивним споразумима и две одлуке о случајевима злоупотребе доминантног положаја. Висина изречених новчаних казни у наведеном периоду порасла је до комбинованог нивоа новчаних казни наметнутих у претходне 2 године у износу од 3,8 милиона евра. У датом периоду, КЗК није забранила ни један случај концентрације и наложила је употребу правних средстава само у једном случају. Истраживања великих приватних и јавних предузећа која је спровела КЗК додатно су допринела побољшању њеног кредибилитета и јавног имиџа. У 2018. години, КЗК је покренула две секторске истраге које су се односиле на тржишта пнеуматика и цемента. И даље се повећавају активности на промовисању политике заштите конкуренције. КЗК је издала три мишљења о нацртима закона из области жигова, друског транспорта путника и слободног приступа информацијама. Уопштено говорећи, требало би консултовати КЗК о свим нацртима закона који се тичу конкуренције, као што је Закон о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица. Члан 9. овог новог закона, усвојеног у јуну 2018. године, није у складу са правним тековинама и није у складу са ССП. Генерално, повлашћени третман повољан за постојећег оператора на тржишту не доприноси постизању циљева политике конкуренције нити усклађивању са правним тековинама. Апелациони судови пружају све већу подршку одлукама КЗК; међутим, способност судства да се бави сложеним предметима конкуренције треба знатно ојачати повећањем броја судија који имају стручно знање у овој области.

Државна помоћ

Што се тиче **законодавног оквира**, законодавство о контроли државне помоћи начелно одражава одредбе чланова 107. и 108. УФЕУ и релевантне одредбе ССП. Међутим, одредбе које предвиђају изузеће од правила о државној помоћи за привредна друштва у поступку реструктурирања и приватизације нису у складу са ССП и нису усклађене са правним тековинама. Постојеће шеме помоћи, укључујући фискалне шеме државне помоћи укључене у Закон о порезу на добит правних лица, Закон о порезу на доходак грађана и Закон о слободним зонама, морају бити усклађене са правним тековинама ЕУ. Ради усклађивања са ССП, Комисија за контролу државне помоћи (ККДП) треба да појача своје напоре како би Европској комисији доставила информације о одређеном броју појединачних одлука којима се значајни износи државне помоћи одобравају важним актерима у привреди, а у складу са својом обавезом према члану 73. став 5. ССП. Регионална мапа помоћи још није припремљена.

Што се тиче **институционалног оквира**, ККДП је одговорна за спровођење Закона о

контроли државне помоћи. Пет чланова ККДП углавном именују министарства која додељују помоћ, а секретаријат ККДП је административно део Министарства финансија. Стога се ККДП не може сматрати оперативно независним, како се то захтева у ССП.

Капацитети за извршење ККДП остају слаби и недовољни, а секретаријат ККДП има само четири стално запослена лица. Буџет ККДП мора бити знатно повећан да би се запослило додатно квалификовано особље и на тај начин омогућило извршење њеног мандата. Није било никаквог напретка у **спровођењу** Закона о државној помоћи. Од јануара 2018. до фебруара 2019. године, ККДП је донела 64 одлуке по обавештењу и још 15 одлука у *ex post* поступку (незаконита помоћ). Међутим, ККДП још није донела ниједну одлуку којом се забрањује државна помоћ, нити одлуку у корист повраћаја. Праћење усклађености у овој области мора бити знатно ојачано, укључујући и усклађеност са условима за „кумуляцију“ помоћи. ККДП би такође требало да пажљиво прати спровођење међувладиних споразума склопљених са земљама које нису чланице ЕУ, који не би требало да предвиђају изузећа од националног законодавства, укључујући фискално законодавство и контролу државне помоћи. Србија треба да осигура да се помоћ која се додељује железари у Смедереву пре приватизације њене имовине призна и евидентира приликом ликвидације привредног друштва. У јануару 2019. године, привредни суд који се бави овим предметом, прогласио је стечај железаре Смедерево. Потраживања још увек нису формално призната од стране суда. Свест о правилима државне помоћи међу заинтересованим странама и даље је ниска, посебно међу органима који додељују помоћ. На ово посебно указује мали број одлука ККДП на које су поднете жалбе. Потребно је значајно унапредити активности на промовисању како би се повећао број *ex ante* обавештења.

Либерализација

КЗК је 2018. године донела значајну одлуку у вези са злоупотребом доминантног положаја једног великог јавног предузећа. Потребно је наставити спровођење правила о конкуренцији у погледу јавних предузећа. Не постоје монополи комерцијалног карактера у смислу члана 37. УФЕУ.

6.9. Поглавље 9: Финансијске услуге

Циљ правила ЕУ јесте да се обезбеди лојална конкуренција и стабилност финансијских институција, нарочито у погледу банкарства, осигурања, допунских пензија, инвестиционих услуга и тржишта хартија од вредности. Она укључују правила о издавању дозвола за рад, пословању и надзору над овим институцијама.

Србија је и даље **умерено припремљена** у области финансијских услуга. Постигнут је **известан напредак** у овој области. Прошлогодишња препорука остаје важећа. Србија треба нарочито да:

→ предузме додатне кораке за усклађивање са оквиром за капиталне захтеве банака (*CRR/CRD IV* и наредни *CRR2/CRD V* пакет) и Директивом Солвентност II у области осигурања.

У погледу **банака и финансијских конгломерата**, Народна банка Србије (НБС) је у јуну 2017. године увела стандарде Базел III и наставља да прати њихово спровођење од стране банака. Након усвајања измена и допуна Одлуке о извештавању банака, НБС прати коефицијент задужености. Као резултат спровођења стратегије за решавање непрофитних зајмова која је усвојена 2015. године, непрофитабилни зајмови су на ниском нивоу од 1,2 милијарде евра, што представља 6,4% од укупних зајмова. У циљу

усклађивања са међународним стандардом финансијског извештавања (МСФИ) 9, НБС је у јулу 2018. године усвојила измене одлуке о консолидованом надзору банкарске групе, увођењем одредби о мањинском интересу и додатних инструмената првог и другог реда издатих од стране зависних предузећа. Правни прописи о финансијским конгломератима још нису усвојени.

У погледу **осигурања и струковних пензија**, НБС је у марту 2018. године усвојила измене стратегије за спровођење Директиве Солвентност II и на тај начин повећавала број квантитативних студија утицаја и модификовала услове за регулаторно извештавање према режиму Солвентност II. Кадровски капацитети су ојачани у циљу спровођења стратегије. Није било развоја у усклађивању са Директивом о активностима и надзору институција за струковно пензионо осигурање у области прекограничних активности, инвестиционих правила и регулисања техничких одредби. Није било помака у погледу **инфраструктуре финансијског тржишта**.

У погледу **тржишта хартија од вредности и инвестиционих услуга**, измене Закона о финансијском обезбеђењу усвојене су у јуну 2018. године, чиме су регулисани осигурани зајмови, изведени финансијски инструменти и репо тржишта. Административни капацитет Министарства финансија за регулисање тржишта хартија од вредности и даље је слаб.

6.10. Поглавље 10: Информационо друштво и медији

ЕУ подржава добро функционисање унутрашњег тржишта за електронске комуникације, електронску трговину и аудио-визуелне услуге. Правилма се штите потрошачи и подржава универзална доступност савремених услуга.

Србија је **умерено припремљена** у области информационог друштва и медија. У протеклој години је остварен **известан напредак**, посебно у погледу јединственог дигиталног тржишта и у области информационог друштва и е-управе. Међутим, препоруке из претходног извештаја нису испуњене.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- хармонизује свој законодавни оквир у области електронских комуникација са регулаторним оквиром ЕУ из 2009. године;
- осигура финансијску и оперативну независност регулаторних тела за електронске комуникације и поштанске услуге (РАТЕЛ) односно за електронске медије (РЕМ);
- предузме мере да би обезбедила спровођење мера за заштиту конкуренције и олакшала приступ оператера телекомуникационој инфраструктури (каналима, антенама, оптичкој инфраструктури и инфраструктури за фиксну телефонију).

У складу са циљевима **јединственог дигиталног тржишта ЕУ**, постигнут је напредак усвајањем Стратегије развоја мрежа нове генерације до 2023. године у априлу 2018. године, промовисањем „рачунарства у облаку” (енгл. *cloud computing*) и „интернета ствари” (енгл. *Internet of Things*), као и развојем 5G мобилних система. Дигитални економски раст Србије је стабилан; међутим, препоручује се свеобухватнији и кохерентнији приступ дигитализацији и ефикасна координација заинтересованих страна.

У области **електронских комуникација и информационих технологија**, тек треба да се усвоји закон о електронским комуникацијама ради усклађивања српског

законодавства са регулаторним оквиром ЕУ из 2009. године. Финансирање регулаторне агенције за телекомуникације још увек није у складу са правним тековинама ЕУ. Административни и инспекцијски капацитети ресорног министарства су назадовали, нарочито кад је реч о инспекцијском надзору. Промене/флуктуације запослених и даље изазивају забринутост. Представници власти и државних органа су учествовали у припреми Регионалног споразума о ромингу и тај споразум је потписан у априлу 2019. године.

Европски број за хитне случајеве 112, као и структура за његово финансирање, тек треба да се успоставе.

Не може се уочити напредак у погледу јачања финансијске и оперативне независности РАТЕЛ-а. Његови административни капацитети су благо побољшани; међутим, потребно је њихово даље јачање. У погледу спровођења **мера за заштиту конкуренције**, РАТЕЛ је дерегулисао пет релевантних тржишта и *ex ante* регулисао четири релевантна тржишта, одређујући „операторе са значајном тржишном снагом” за терминацију позива у фиксној телефонији, терминацију позива у мобилној телефонији, широкопојасни приступ и приступ инфраструктури. Потешкоће у погледу приступа корисника-оператера инфраструктури, кабловима, каналима, антенама и оптичким кабловима и даље постоје, као и ограничења наметнута законодавством у вези са планирањем у области животне средине и комуналним планирањем, посебно на локалном нивоу. Фреквенцијски опсег од 900 MHz остаје недодељен.

У области **услуга информационог друштва**, остварен је напредак у јачању координационе улоге новоосноване Канцеларије за ИТ и еУправу, која одговара председнику Владе. Усвојен је Закон о електронској управи и успостављен је нови информациони систем који повезује шест највећих база података у Србији. Остварен је напредак у даљем увођењу и развоју е-услуга на националном порталу е-управе, покретању Портала отворених података и побољшаној интероперабилности јавних регистара, чиме је омогућена лакша размена података и унапређен дата центар. У априлу 2018. године усвојен је Закон о електронској управи како би се представила кровна уредба којом се уређује употреба информационих технологија од стране јавне управе, како на државном тако и на нивоу локалне самоуправе. Потпуно усклађивање прописа о **информационој безбедности** са Директивом о мрежним и информационим системима је у току.

У извештајном периоду није било напретка у области **аудио-визуелне политике**. Закон о електронским медијима регулише медијске услуге како за комерцијалне медије тако и за јавне сервисе. Закон дефинише Регулаторно тело за електронске медије (РЕМ) као независно регулаторно тело овлашћено за израду стратегије развоја радијских и аудио-визуелних медијских услуга, издавање дозвола за пружање медијских услуга, контролу рада и кажњавање пружалаца медијских услуга, иницирање доношења и измене закона, других прописа и општих аката и вођење регистра медијских услуга и евиденције пружалаца медијских услуга на захтев. Од 2015. године, РЕМ одлаже усвајање нове стратегије за развој радијских и аудио-визуелних медијских услуга у складу са законом. РЕМ такође не успева да ефективно контролише и кажњава емитере који не испуњавају све законске обавезе у погледу програмског садржаја.

Савет РЕМ-а доноси одлуке о свим питањима из домена регулатора и броји девет чланова. Међутим, Савет и даље функционише са само шест чланова, више од две године, односно са председником Савета који је вршилац дужности већ три године.

Потребно је побољшати законодавство којим се утврђују извори финансирања јавних сервиса. Измене и допуне Закона о јавним медијским сервисима и Закона о привременом уређивању начина наплате таксе за јавни медијски сервис, усвојене у децембру 2015. године као привремено решење, још увек су на снази. То изазива додатну неизвесност у погледу уређивачке независности и стабилног финансирања јавних сервиса Радио-телевизије Србије и Радио-телевизије Војводине.

Током 2018. године, РТС је увео ТВ вести на албанском језику у трајању од пет минута, што представља први корак у испуњавању његове обавезе да производи и емитује програмске садржаје намењене националним мањинама.

Министарство културе и информисања има проактивну улогу у промовисању и подстицању иницијатива за медијску писменост. У настојању да се системски побољша ова област, Министарство је формирало радну групу са задатком да изради приручник за унапређење и развој медијске писмености у предуниверзитетском образовању (предшколско, основношколско и средњошколско образовање).

6.11. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој

Заједничка пољопривредна политика подржава пољопривреднике и рурални развој. То захтева јаке системе управљања и контроле. Постоје такође заједничка правила ЕУ за политику квалитета и органску пољопривреду.

Србија је на **извесном нивоу припремљености** у области пољопривреде и руралног развоја. Остварен је **добар напредак** усвајањем Акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја и спровођењем програма Инструмент за претприступну помоћ за рурални развоја. У наредном периоду Србија треба нарочито да:

- настави да спроводи мере поверене у оквиру програма ИПАРД II и затражи поверавање задатака у вези са извршењем буџета за друге мере у оквиру програма;
- настави са спровођењем акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја.

Када је реч о **хоризонталним питањима**, Национални програм руралног развоја од 2018. до 2020. године усвојен је у јулу 2018. године. У октобру 2018. године, Влада је усвојила акциони план за преношење, спровођење и примену правних тековина ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја. Тај акциони план садржи детаљан временски распоред за успостављање интегрисаног система управљања и контроле, уз предузимање корака за спровођење пилот-пројекта везаног за идентификацију земљишних парцела. Неопходно је ускладити мере директне подршке са правним тековинама ЕУ одвајањем плаћања од производње и повезивањем плаћања са стандардима вишеструке усклађености. Успостављена је мрежа рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима, али је потребно проширити узорак и развити њен укупни капацитет. Србија има успостављен **систем за саветовање пољопривредних газдинстава**.

У области **заједничке организације тржишта**, припремљени су кровни прописи за усклађивање са правним тековинама ЕУ у вези са различитим пољопривредним тржиштима. Усвојени су правни прописи који омогућавају даље усклађивање са правним тековинама ЕУ у сектору вина, а наставља се и рад у области тржишних стандарда за сектор воћа и поврћа.

Кад је реч о **руралном развоју**, спровођење Програма претприступне помоћи ЕУ за

рурални развој (ИПАРД II) наставља се за две мере: „*Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава*” и „*Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства*”. Очекује се да ће две додатне мере – „*Диверсификација пољопривредних газдинстава и развој пословања*” и „*Техничка помоћ*” бити поверене средином 2019. године. Управа задужена за ИПАРД би требало континуирано да побољшава свој систем рада како би се обезбедило правовремено коришћење годишњих финансијских средстава које додељује ЕУ.

Напредак у области **политике квалитета** се наставља. Законодавство у области пољопривредних производа и прехрамбених производа, као и у сектору вина се усклађује са правним тековинама ЕУ, што ће олакшати даљи развој политике у овим областима.

Када је реч о **органској пољопривреди**, план развоја органске производње, којим су дефинисани циљеви и мере, усвојен је као саставни део Националног програма руралног развоја. Међутим, потребно је даље усклађивање са правним тековинама ЕУ у области органске производње.

6.12. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика

Правила ЕУ о хигијени за производњу прехрамбених производа обезбеђују висок ниво безбедности хране. Штите се здравље и добробит животиња и безбедност хране животињског порекла, укључујући и квалитет семена, средства за заштиту биља, заштиту од штетних организама и исхрану животиња.

Србија је **умерено припремљена** у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике. Остварен је **известан напредак** у погледу спровођења препорука из претходног извештаја, посебно у вези са акредитацијом референтне лабораторије за испитивање млека. Међутим, Србија још увек није спровела све препоруке из прошле године. У наредној години Србија треба нарочито да:

- развије свеобухватну стратегију за преношење, спровођење и примену правних тековина ЕУ у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике;
- значајно ојача административне капацитете дирекција за ветеринарске, фитосанитарне и националне референтне лабораторије и задржи високо компетентне запослене;
- доследно примењује и побољшава приступ заснован на процени ризика за санитарну контролу на границама.

У области **опште безбедности хране**, Србија и даље треба да усвоји стратегију и акциони план за потпуно преношење правних тековина ЕУ. Србија треба да повећа делотворност званичних контрола, побољша приступ заснован на процени ризика на границама и успостави контролу запослених у инспекцији. Још увек нису израђени интегрисани вишегодишњи планови контроле.

У области **ветеринарске политике**, усвојени су годишњи програми који садрже мере здравствене заштите животиња за 2018. годину. Србија тек треба да донесе одлуку о приступу борби против класичне свињске куге који је усклађен са правним тековинама ЕУ. Вишегодишњи програм за искорењивање беснила код дивљих животиња је успешно спроведен током 2018. године. Предузети су одређени кораци ка побољшању кадровских капацитета Ветеринарске инспекције кроз делегирање дужности. То би требало пропатити даљим јачањем Управе за ветерину, укључујући и одељења у оквиру Управе која се баве одређеним политикама. Законодавство у области добробити

животиња још увек није у потпуности усклађено са правним тековинама ЕУ. Потребно је унапредити примену националног законодавства о добробити животиња, нарочито у погледу клања.

Србија је усвојила измене и допуне закона о безбедности хране, о средствима за заштиту биља, о здрављу биља, као и о средствима за исхрану биља и оплемењивачима земљишта, које су све усмерене на даље усклађивање са правним тековинама ЕУ.

У вези са **стављањем хране, хране за животиње и споредних производа животињског порекла на тржиште**, Србија је усвојила Уредбу о категоризацији и унапређењу објеката, коју је тек потребно спровести. Стратегија за управљање споредним производима животињског порекла тек треба да се усвоји. Иако је усвојен, Национални програм за мониторинг и контролу безбедности хране и хране за животиње још увек није спроведен.

Кад је реч о **правилима за безбедност хране и посебним правилима за храну за животиње**, дозвољени ниво афлатоксина у млеку је и даље пет пута виши него што то дозвољавају правне тековине ЕУ. Национална референтна лабораторија за испитивање млека је акредитована у децембру 2018. године. Као приоритет би требало обезбедити институционалну одрживост Дирекције за националне референтне лабораторије и њене адекватне кадровске капацитете.

У области **фитосанитарне политике**, управа задужена за фитосанитарна питања има критично мали број запослених. Усвојени су годишњи програми мера за здравље биља. Иако су одређени задаци у вези са проценом средстава за заштиту биља делегирани, повезано оквирно законодавство тек треба ускладити са правним тековинама ЕУ. Правни оквир и систем контроле одрживе употребе пестицида и национални акциони план за смањење ризика и утицаја употребе пестицида још увек нису усвојени. Није било напретка у погледу усвајања оквирног законодавства о **генетички модификованим организмима** усклађеног са правним тековинама ЕУ.

6.13. Поглавље 13: Рибарство

Заједничка политика у области рибарства прописује правила за управљање рибарством, штити животне ресурсе мора и ограничава утицај рибарства на животну средину. То обухвата утврђивање квота улова, управљање капацитетима флота, правила за тржишта и аквакултуру, као и подршку за рибарство и приобалне заједнице.

Србија је **умерено припремљена** у области рибарства. У извештајном периоду остварен је **ограничен напредак**, нарочито у погледу прикупљања статистичких података. Србија још увек није спровела препоруку из претходног извештаја.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ усвоји акциони план који ће осигурати потпуну усклађеност са захтевима правних тековина ЕУ до дана приступања, нарочито у погледу организације тржишта, аквакултуре, прикупљања података и контролних мера против незаконитог, непријављеног и нерегулисаног риболова.

Србија нарочито треба да почне са јачањем капацитета за формулисање, примену и спровођење политике. Још увек нису успостављене **структурне мере** које се односе на риболов малог обима или риболов у копненим водама. Тек треба усвојити правне прописе који се односе на **подршку тржишту**. Прикупљање статистичких података о аквакултури за 2017. годину спроведено је у складу са правним тековинама ЕУ.

Прикупљање података о рибама и риблим производима – укључујући методологију – у великој мери је усклађено са правним тековинама ЕУ, са изузетком прикупљања социо-економских података, које још увек није усклађено. Србија треба да спроведе правилник о потврди о улову и да свој правни оквир потпуно усклади са правним тековинама ЕУ у погледу **незаконитог, непријављеног и нерегулисаног риболова** одмах по проналажењу решења за проблем издавања потврда о улову.

6.14. Поглавље 14: Транспортна политика

ЕУ има заједничка правила за техничке и безбедносне стандарде, сигурност, социјалне стандарде, државну помоћ и либерализацију тржишта у областима друмског транспорта, железница, унутрашњих водних путева, комбинованог транспорта, ваздухопловства и поморског транспорта.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у овој области. Остварен је **добар напредак** у току извештајног периода, нарочито у области реформе железнице, што је и даље приоритет.

У наредној години Србија треба нарочито:

→ да побољша безбедност саобраћаја на путевима предузимањем мера за смањење смртних исхода и озбиљних повреда;

→ да се фокусира на спровођење реформе железнице, укључујући отварање тржишта, изјаву о мрежи, управљање инфраструктуром и праћење тржишта, као и да ојача капацитете регулаторног тела за железнице;

→ да спроведе мере реформи повезивања, а нарочито да оствари напредак у области интелигентних транспортних система (да дефинише стратешки оквир, усвоји законодавство и побољша капацитете за спровођење и извршавање); побољша одржавање путне и железничке инфраструктуре у складу са реалистичним плановима и њиховим финансијским аспектима; и олакша процедуре на граничним прелазима за железнички и друмски саобраћај.

Када је реч о **правним тековинама ЕУ које се односе на транспорт**, кључни стратешки документи за сектор транспорта су донети. Међутим, постоји потреба за ревидирањем свеобухватне стратегије транспортног сектора и стратегије за превоз опасне робе; стратегије за ваздушни и друмски саобраћај је неопходно припремити. Генерални мастер план транспорта за период 2009–2027. године треба ажурирати тако да одражава нове развоје. Стратешке документе треба засновати на анализама опција и финансијским проценама.

Законодавство Србије је у потпуности усклађено са правним тековинама ЕУ у вези са летњим рачунањем времена. У 2018. години Србија је постигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у вези са обавезама јавних служби у области железничког саобраћаја, док је исто још увек потребно реализовати и за друмски саобраћај. Потребно је ажурирати методологију за израчунавање компензације и доделу уговора о јавној набавци услуга. Измене и допуне Закона о истраживању несрећа у ваздушном, железничком и водном саобраћају из октобра 2018. године обезбедиле су даље усклађивање са законодавством ЕУ у области безбедности железнице. Потребно је додатно ојачати административне капацитете за све видове транспорта.

У погледу **друмског транспорта** Србија има задовољавајући ниво усклађености. Током 2018. године Србија је додатно ускладила своје законодавство у области

транспорта опасне робе, обуке професионалних возача, сертификата о стручној компетентности, квалификационих картица возача и радног времена посаде возила ангажоване у друмском саобраћају и са тахографима. Законодавство у области друмског теретног и путничког саобраћаја је добро усклађено са правом ЕУ. Почетком 2019. године Србија је додатно побољшала своју усклађеност у погледу приступа тржишту за робу, путнике и одређивање цена, усвајањем новог законодавства у области друмског теретног транспорта у вези са тржиштем друмског превоза робе, стопама за превоз робе и критеријумима за приступ обављању делатности домаћих и међународних превозника у друмском транспорту.

Претходни тренд раста саобраћајних несрећа са смртним исходом је заустављен, а број несрећа од 2016. године пада. Међутим, број саобраћајних несрећа са повредама је порастао у 2017. години, да би у 2018. години поново пао. Број смртних исхода на путевима је и даље знатно изнад просека у ЕУ. Потребни су даљи напори ради побољшања у погледу евиденција о безбедности саобраћаја у Србији спровођењем и извршавањем законодавства које се односи на безбедност возила и на понашање учесника у саобраћају на путевима, правилним пројектовањем и одржавањем путева, укључујући уклањање црних тачака, као и образовањем и подизањем нивоа свести. Број контрола на путевима је незнатно опао током 2018. године. Јачање капацитета за извршавање од стране инспекцијских службеника и примена казни за кршење Европског споразума о раду посада на возилима која обављају међународни друмски превоз (*AETR*) остају приоритет. У мају 2018. године Србија је усвојила одредбе о оквиру за увођење интелигентних транспортних система. Неопходно је усвојити свеобухватну стратегију у вези с тим и ојачати капацитете.

Олакшавање процедура на граничним прелазима и побољшање система одржавања путева су и даље приоритети, укључујући усвајање вишегодишњег плана одржавања основне мреже. Требало би наставити са уговарањем одржавања заснованим на учинку, док одговорности у области одржавања путева треба додатно појаснити. Потребно је обратити пажњу на питање наплате накнаде на путевима којом се можда дискриминишу страни превозници.

Када је реч о **железничком транспорту**, државне железнице Србије чине холдинг друштво и одвојена подређена друштва за управљање инфраструктуром и превоз путника и робе. Ради се на осигурању оперативне и финансијске одрживости независних оператора железничких услуга / инфраструктуре. Србија редовно ажурира своју Изјаву о мрежи. Потребно је ажурирати методологију за накнаде за коришћење железничке инфраструктуре. Потребни су даљи напори како би се осигурала потпуна усклађеност са правним тековинама ЕУ и преговарачким оквиром Србије. Србија наставља да остварује добар напредак у погледу отварања железничког тржишта – почетком 2019. године на тржишту је пословало пет приватних предузећа за превоз робе, али су неопходни додатни напори како би се обезбедило потпуно отварање железничког тржишта, укључујући издавање дозвола за машиновође и сертификата о безбедности за железничка предузећа и узајамно одобравање железничких возила.

У мају 2018. године Србија је усвојила нови Закон о железници и Закон о безбедности и интероперабилности железнице, чиме је постигнут висок ниво усклађености са законодавством ЕУ о успостављању јединственог европског железничког простора. Даља побољшања у погледу капацитета за обуке, метода испитивања и процедура за издавање дозвола су још у току, као и објављивање преосталих техничких спецификација за интероперабилност. Потребно је развити одрживе планове одржавања железничке инфраструктуре и утврдити њихове финансијске аспекте.

Дирекција за железнице као регулаторно тело и тело надлежно за безбедност мора се додатно ојачати, а њене одлуке се морају спровести.

Правни прописи о **поморском транспорту** су добро усклађени са правним тековинама ЕУ. Закон о поморској пловидби Републике Србије је у складу са правним тековинама ЕУ које се односе на праћење бродског саобраћаја и информационе системе. Србија треба да настави са спровођењем одредаба из међународних конвенција.

У области **транспорта унутрашњим водним путевима**, Србија има висок ниво усклађености. Систем речних информационих сервиса је у функцији и веома је интероперабилан са системима земаља чланица ЕУ. Он је надограђен инсталирањем система навигационих средстава дуж реке Дунав. У ресорном министарству је основан орган надлежан за унутрашње водне путеве. Србија наставља да активно учествује у стратегији ЕУ за дунавску регију. Потписала је главне међународне споразуме о унутрашњим водним путевима и билатералне споразуме са суседним земљама. Србија треба да ојача своје административне капацитете и да побољша изјаву о мрежи речних лука.

Србија је достигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области **ваздухопловства**. Остварила је значајан напредак у спровођењу прве и дела друге прелазне фазе Споразума о успостављању заједничког европског ваздухопловног подручја. Што се тиче Јединственог европског неба (*SES*), Србија је обавила преношење и локално спровођење иницијатива *SES I* и *SES II* за ваздушни саобраћај. Законодавство о безбедности ваздушног саобраћаја се и даље усклађује. Укидање суспензије чланова о издавању дозвола авио-превозницима и ангажовање на нормализацији режима доњег ваздушног простора над Косовом и даље су важни приоритети.

Не постоји посебно законодавство о **комбинованом транспорту**. Овај вид транспорта треба да буде обухваћен свеобухватном стратегијом транспорта, чије се усвајање очекује током четвртог квартала 2019. године. Подстицајне мере за промовисање комбинованог транспорта уведене су током 2018. године.

6.15. Поглавље 15: Енергетика

Енергетска политика Европске уније обухвата снабдевање енергијом, инфраструктуру, унутрашње енергетско тржиште, потрошаче, обновљиву енергију, енергетску ефикасност, нуклеарну енергију, нуклеарну сигурност и заштиту од зрачења.

Србија је **умерено припремљена** у овој области. Остварен је **ограничен напредак** у бројним областима. Међутим, посебно у погледу реформе енергетског тржишта недостацима није посвећена потребна пажња.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ потпуно раздвоји и сертифициује „Србијагас“ и „Југоросгас“ и развије конкурентност на тржишту гаса, као и да испуни услове које је Секретаријат Енергетске заједнице поставио у погледу изузећа „Гастранса“, а нарочито да спроведе мере које повећавају ликвидност на тржишту гаса и обезбеђују приступ треће стране деловима новог капацитета;

→ у потпуности спроведе реформске мере повезивања на које се обавезала у оквиру Агенде повезивања;

→ ојача капацитете људских ресурса и подстакне инвестирање у енергетску

ефикасност, између осталог кроз успостављање одрживог система финансирања, и да иницира реформе за увођење цена електричне енергије које јасно одражавају трошкове, у потпуности узимајући у обзир инвестиционе потребе, обавезе у погледу климатских промена и импликације социјалне сигурности, као и реформу регулације цена електричне енергије.

Србија је достигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у погледу **сигурности снабдевања**, укључујући минималне резерве нафте. Србија је 2018. године усвојила дугорочни план за успостављање и одржавање минималних резерви нафте. Резерве нафте су мало повећане у односу на претходну годину, што је на почетку 2019. године одговарало подмиривању просечне дневне потрошње за 19 дана. Међутим, недостатак реформи тржишта гаса би могао да утиче на сигурност снабдевања у сектору гаса. У септембру 2018. године Скупштина Србије је одобрила укидање клаузуле о одредишту из међувладиног споразума о снабдевању гасом између Србије и Русије, у складу са законодавством ЕУ. Клаузула је прописивала да је гас који се испоручује у складу са споразумом намењен искључиво за употребу на српском тржишту, чиме се ограничава територија којој српски купац може продати гас. У децембру 2018. године Министарство је усвојило Превентивни акциони план и Кризни план ради обезбеђења сигурности снабдевања природним гасом користећи елементе нове уредбе ЕУ о сигурности снабдевања гасом. Србија је наставила припремне активности у циљу унапређења трансбалканског коридора за пренос електричне енергије. Настављене су припреме за изградњу гасног интерконектора са Бугарском. Активности у том погледу треба убрзати током 2019. године како би се постигло пуштање у рад заказано за мај 2022. године.

У октобру 2018. године енергетски регулатор *AERS* је одобрио изузеће српске стране у оквиру пројекта „Турски ток 2“ („Гастрас“) од примене правила Трећег енергетског пакета. У фебруару 2019. године Секретаријат Енергетске заједнице је поставио услове како би обезбедио усклађеност овог изузећа са Трећим енергетским пакетом, а посебно то да већи део капацитета гасовода остане на располагању тржишту у Србији. У марту 2019. године регулатор је донео коначну одлуку о изузећу која само делимично одражава постављене услове, те тиме не осигурава усклађеност са Трећим енергетским пакетом.

Енергетски споразум између Србије и Косова мора се спровести без даљег одлагања, како би се избегло да овај дуготрајни спор остави даље последице по енергетску стабилност и безбедност у Србији, на Косову и у земљама широм Европе. Након завршетка регистрације „ЕлектроСевера“ Србија треба хитно да поднесе захтев за процедуру издавања дозвола на Косову. Србија треба да успостави регионално координисане аукције са својим суседима на Западном Балкану.

Што се тиче **унутрашњег енергетског тржишта**, закони Републике Србије су у складу са трећим енергетским пакетом. Велепродајно тржиште електричне енергије и тржишта „дан унапред“ су функционална, док је обим трговања на организованом тржишту електричне енергије увећан током 2018. године. Балансно тржиште електричне енергије је такође функционално, иако има само једног пружаоца услуга балансирања. Функционално раздвајање оператора преносног система електричне енергије ЕМС мора бити завршено у складу са захтевима из Уговора о Енергетској заједници.

Раздвајање ЕПС-а, оператора дистрибутивног система у власништву државе Србије, формално је завршено. Међутим, и даље је присутна забринутост у вези са

делотворним спровођењем функционалног раздвајања у погледу независног доношења одлука. Србија наставља да одлаже раздвајање „Србијагаса“. Не постоји приступ треће стране инфраструктури гасног система „Србијагаса“ и „Југоросгаза“. Раздвајање и сертификација „Југоросгаза“ није у складу са захтевима правних тековина ЕУ према одлуци Министарског савета Енергетске заједнице.

У секторима електричне енергије и гаса, цене испоруке су дерегулисане за све потрошаче, али домаћинства и мали потрошачи имају право да се снабдевају по регулисаним ценама. Нерегулисано тржиште чинило је 44,4% у укупној потрошњи електричне енергије од стране крајњих потрошача, а 73% у укупној потрошњи гаса од стране крајњих потрошача у 2017. години. Око 3,57% испоручене количине електричне енергије и 0,9% испоручене количине гаса било је подложно промени снабдевача у 2017. години. Не постоји временски оквир за постепено укидање унакрсних субвенција између дистрибуционих и транспортних делатности у „Србијагасу“. Потребно је спровести препоруке енергетског регулатора које се тичу прилагођавања тарифа електричне енергије. Тарифе исто тако морају одражавати ниво инвестиција и одржавања у сектору електричне енергије који је потребан за енергетске и климатске реформе у Србији.

Агенција за енергетику Републике Србије је правно и функционално независна од било ког другог јавноправног субјекта; још увек треба да оствари резултате када је реч о случајевима усклађивања регулисаних привредних друштава са српским правом и правом Енергетске заједнице. Број запослених је потребно повећати са садашњег 41 запосленог на 56 до 2020. године, као што је предвиђено ИПА пројектом техничке помоћи, тако да Агенција може унапред спровести све регулаторне обавезе из Трећег енергетског пакета и нових правних тековина ЕУ.

Када је реч о **угљоводоницима**, Србија тек треба да усклади своје законе са Директивом о дозволама за угљоводонике, нарочито у погледу услова за давање и коришћење одобрења за тражење, истраживање и производњу.

Директива о **обновљивој енергији** је делимично пренесена у Закон о енергетици Републике Србије. Још увек се ради на усвајању спроведбеног законодавства о биогоривима, као и на стварној употреби у транспортном сектору. Циљ у погледу националних обновљивих извора Србије за 2020. годину је постављен на 27% бруто финалне потрошње енергије. Најновији подаци за 2017. годину показују да је остварен удео од 20,6% енергије произведене из обновљивих извора, што је далеко испод циља од 23,1% из Националног акционог плана за коришћење обновљивих извора енергије Републике Србије. Пројекти ветрогенератора од укупно 475 MW тренутно су у фази изградње. Србија треба да појача своје напоре за прелазак са фид-ин тарифа на премијум фид-ин шеме подршке, као и да обезбеди транспарентне процедуре за повезивање произвођача обновљиве енергије на мрежу у оквиру програма заснованог на аукцијама. Сваки даљи развој у области хидроенергетике треба да буде у складу са законодавством ЕУ о животној средини.

Србија је постигла известан напредак у области **енергетске ефикасности** кроз усвајање подзаконских аката којима се спроводе правила о обележавању, измене и допуне Закона о ефикасном коришћењу енергије, којима се побољшавају енергетска ревизија и управљање енергијом, као и спровођење захтева у вези са еко-дизајном и подзаконских аката којима се овај закон спроводи. Потребно је даље усвајање подзаконских аката којима ће се постићи потпуна усклађеност, нарочито са Директивом о енергетским својствима зграда. У октобру 2018. године Србија је поднела други годишњи извештај према Директиви о енергетској ефикасности. Када је

реч о даљинском грејању, за сада је мерење потрошње и фактурисање занемарљиво, осим за нове зграде. Капацитети људских ресурса Сектора за енергетску ефикасност при Министарству рударства и енергетике су незнатно повећани, али су и даље недовољни. Нова накнада за енергетску ефикасност уведена је у децембру 2018. године; она би требало да обезбеди хитно потребно финансирање за пројекте енергетске ефикасности. Потребан је стратешки приступ и боља међувладина координација како би се у потпуности спровеле правне тековине ЕУ и како би се успоставио одржив систем финансирања.

Када је реч о **нуклеарној енергији, нуклеарној безбедности и заштити од зрачења**, законодавство Србије је делимично усклађено са правним тековинама ЕУ. Нови Закон о радијационој и нуклеарној сигурности и безбедности усвојен је 2019. године. Конвенција о нуклеарној сигурности и Заједничка конвенција о сигурности управљања ислуженим горивом и сигурности управљања радиоактивним отпадом су ступиле на снагу 2018. године. Србија је 2018. године усвојила протокол са Међународном агенцијом за атомску енергију у вези са Уговором о неширењу нуклеарног оружја. Два нуклеарна истраживачка реактора и један напуштени рудник уранијума у Србији нису лиценцирани. Тек треба да буде израђен акциони план како би се декомисионирали истраживачки реактори. Лиценца за складиште радиоактивног отпада ХЗ на локацији Института за нуклеарна истраживања „Винча“ у Србији обновљена је 2018. године. Започете су активности за побољшање радиолошке и безбедносне ситуације на локацији Винча. Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије нема довољно особља да обавља своје дужности. До фебруара 2019. године број стално запослених је додатно пао на 21. Буџет и ниво личних доходака нису довољни да се обезбеди адекватно функционисање Агенције, укључујући функције инспектората.

6.16. Поглавље 16: Опорезивање

Правила ЕУ о опорезивању односе се на порез на додату вредност и акцизе, као и на аспекте корпоративног опорезивања. Такође регулишу сарадњу између пореских управа, укључујући размену информација да би се спречила пореска евазија.

Србија је **умерено припремљена** у области опорезивања. **Известан напредак** је постигнут у усклађивању законодавства, а направљен је мали помак када је у питању спровођење реформе пореске управе. Препоруке из прошле године нису спроведене и остају важеће.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- уклони дискриминацију у примени акциза на увезена јака алкохолна пића,
- убрза спровођење програма реформе пореске управе ради поједностављења активности пореске управе, при чему треба да обезбеди довољно људских и технолошких ресурса у ту сврху, побољша наплату пореза и бори се против неформалне економије;
- обезбеди да до краја 2019. године потпише и ратификује Мултилатералну конвенцију ОЕЦД-а о узајамној административној помоћи у пореским стварима.

Законодавство о **индиректном опорезивању** усвојено је у априлу 2018. године а ступило је на снагу у јануару 2019. године, чиме је уведен повраћај пореза на додату вредност (ПДВ) нерезидентним пореским обвезницима. На основу правилника о форми, садржају и начину вођења евиденције о ПДВ-у, у јулу 2018. године уведен је

нови систем вођења евиденције. Није било даљег усклађивања законодавства са правним тековинама ЕУ у области **директног опорезивања**. Упркос извесном ограниченом напретку, јавне консултације које су спроведене пре доношења пореског законодавства опет су биле недовољне, не пружајући пословним удружењима довољно времена да дају своје коментаре, те је тиме јачање предвидљивости неуспешно.

У погледу **административне сарадње и узајамне помоћи**, Србија је у јуну 2018. године депоновала свој инструмент ратификације за Мултилатералну конвенцију за примену мера које се у циљу спречавања ерозије пореске основице и премештања добити односе на пореске уговоре, чиме је нагласила своју снажну посвећеност спречавању злоупотребе пореских уговора и ерозије пореске основице и премештања добити (*BEPS*) од стране мултинационалних компанија. Конвенција је ступила на снагу 1. октобра 2018. године. Србија има потписане Споразуме о избегавању двоструког опорезивања са 27 држава чланица ЕУ. Србија још увек треба да потпише и ратификује Мултилатералну конвенцију ОЕЦД-а о узајамној административној помоћи у пореским стварима (*МАС*) до краја 2019. године.

Када је реч о **оперативним капацитетима и компјутеризацији** пореске управе, електронско подношење свих захтева за повраћај пореза је завршено. Настављени су трајни напори у борби против пореске евазије, пре свега у погледу ПДВ-а и акциза, што је резултирало повећањем пореских прихода. Пореској управи и даље недостају административни капацитети, а запошљавање нових кадрова у 2018. години је само делимично решило ово питање. Спровођење општег програма трансформације пореске управе за период 2015-2020. године и ревидираног акционог плана за период 2018-2023. године за његово спровођење започето је раздвајањем основних и споредних активности. Напредак је и даље спор, а наредне кораке – смањење броја канцеларија на терену и побољшање управљања ризицима – треба убрзати. Бројне обуке, пре свега у оквиру програма ЕУ Фискалис 2020, организоване су током 2018. године. И даље је потребно наставити са напорима у циљу побољшања предвидљивости пресуда у вези са порезом и пореских услуга пореским обвезницима. Процедуре жалби против одлука пореске управе и даље дуго трају.

6.17. Поглавље 17: Економска и монетарна политика

Правилима ЕУ захтева се независност централних банака и забрањује им се да директно финансирају јавни сектор. Државе чланице координишу своје економске политике и подлежу фискалном, економском и финансијском надзору.

Србија је **умерено припремљена** и успоставила је добар институционални и административни оквир у области економске и монетарне политике. **Известан напредак** је постигнут у координацији економске политике, нарочито у осмишљавању и спровођењу структурних реформи. Међутим, буџетски поступак је слаб. Нису све препоруке из извештаја из 2018. године у потпуности спроведене.

У наредној години Србија треба стога да предузме даље мере да:

- побољша транспарентност буџетског процеса тако што ће поштовати буџетски календар и обезбедити смислену парламентарну расправу о буџетским питањима;
- ојача фискална правила тако што ће их учинити обавезујућим у већој мери и способним да учврсте фискалну политику.

Када је реч о **монетарној политици**, правни оквир за Народну банку Србије (НБС) је добро развијен; међутим, потребни су даљи напори да се свеобухватно обезбеди

независност НБС, у складу са правним тековинама ЕУ.

Када је реч о **економској политици**, потребно је даље усклађивање са Директивом о захтевима за буџетске оквире. Опште институционално окружење које се односи на буџетски процес и даље представља изазов. Буџетски календар није у потпуности испоштован, није било смислене парламентарне расправе о буџету за 2019. годину, а власти нису доставиле парламенту завршни годишњи извештај о извршењу буџета. Усклађеност фискалног извештавања са Европским системом националних и регионалних рачуна (*ESA 2010*) је непотпуна и напредак у њеном побољшању је и даље спор. Месечни извештаји о извршењу буџета нису пружили информације о великим једнократним буџетским ставкама. Програмско буџетирање се мора ојачати, као и административни и ИТ капацитети. Фискална правила су слаба, необавезујућа и не могу да учврсте фискалну политику. Иако власти препознају потребу да их ојачају, рад на томе је у великој мери успорен. Фискални савет је поштована и независна институција која активно учествује у расправама о економској и фискалној политици.

Програм **економских реформи** за период 2019-2021. године је поднет на време. Његова аналитичка дијагностика је добра. Оквир структурне реформе је кохерентан и исцрпан у довољној мери. Међутим, како и даље недостају амбиције у погледу неких реформи, потребни су даљи напори за унапређење капацитета за економско планирање, међуресорну координацију, екстерне консултације и правовремено спровођење.

6.17. Поглавље 18: Статистика

Правилима ЕУ се захтева да државе чланице израђују статистичке податке на основу професионалне независности, непристрасности, поузданости, транспарентности и поверљивости. За методологију, израду и дисеминацију статистичких информација предвиђена су заједничка правила.

Србија је умерено припремљена у области статистике. **Известан напредак** је постигнут у даљем усаглашавању секторске статистике са правним тековинама ЕУ. Такође се наставило се унапређењем достављања статистичких података Евростату. Републички завод за статистику треба да задржи високо квалификовани кадар и запосли додатни кадар ради испуњавања обавеза према правним тековинама ЕУ. Делови препорука Комисије из 2018. године нису спроведени и остају важећи.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- донесе нови закон о статистици за повећање независности Републичког завода за статистику;
- побољша израду макроекономских статистичких података у складу са Европским системом рачуна (*ESA*) из 2010. године.

Када је реч о **статистичкој инфраструктури**, правни оквир је углавном у складу са Кодексом праксе европске статистике. Професионална независност Републичког завода за статистику (РЗС) треба да се повећа. Закон о јачању професионалне независности РЗС-а није усвојен и додатно је одложен за годину дана. Капацитете РЗС треба додатно ојачати повећањем броја запослених и побољшавањем њихових квалификација. РЗС је потписао меморандуме о разумевању са великим бројем пружалаца административних података, мада су потребни даљи напори за ширење и развијање ове сарадње. Систем достављања података Евростату се додатно развио, мада је потребно повећати обухват података. Главне класификације (*NACE Rev. 2*,

ISCO-08) у складу су са правним тековинама ЕУ. Регистри се редовно ажурирају.

Када је реч о **територијалној класификацији**, Србија је почела да израђује регионалне *ESA 2010* податке. РЗС је објавио процене регионалних БДП-а на нивоима *NUTS 2* и *3* а подаци су достављени Евростату.

Када је реч о **макроекономској статистици**, РЗС је наставио да саставља квартални и годишњи БДП у текућим и сталним ценама. Квартални рачуни сектора још увек нису састављени. Србија је наставила са унапређењем рада на састављању табела понуде и употребе и табеле производних фактора и производње, међутим треба успоставити редовну израду ових табела. РЗС доставља месечне податке доброг квалитета о међународној трговини робом у захтеваној структури рашчлањеној према обавезним партнерским земљама. НБС саставља месечне и кварталне платне билансе, као и кварталне податке о међународним инвестиционим позицијама, у складу са Приручником за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције (*BPM6*). Доставља годишње податке о трговини услугама у складу са Приручником за платни биланс (*BOP Vademecum*). РЗС наставља да Комисији доставља табеле са обавештењима за поступке у случају прекомерног дефицита (ППД) које заједнички припремају са Народном банком Србије и Министарством финансија. Квалитет и потпуност података о обавештавању у погледу ППД и статистике владиних финансија треба даље да се побољшавају. Финансијски рачуни треба да се даље развијају. Потребни су континуирани напори да би се израдили комплетни подаци захтевани програмом достављања података из *ESA 2010*.

У погледу структурне **пословне статистике**, обухват података још није у потпуности у складу са правним тековинама ЕУ али су успостављене методе за пренос података. Прикупљена је већина података о унутрашњем туризму и неки подаци о националном туризму. У погледу транспорта, подаци за друмски и железнички транспорт су прикупљени, али их је потребно додатно хармонизовати са правним тековинама ЕУ. Статистички подаци за ваздушни транспорт већ су у великој мери усклађени. Србија је у потпуности усклађена са правним тековинама ЕУ у погледу статистике у области истраживања и развоја. Анкета о иновацијама у Заједници спроводи се сваке две године, а подаци се шаљу Евростату. Годишње анкете о информационој и комуникацијској технологији у потпуности задовољавају стандарде ЕУ и редовно се спроводе за домаћинства/појединце и пословне субјекте.

Када је реч о **социјалној статистици**, Србија је делимично у складу са правним тековинама ЕУ. Анкете о приходима и условима живота редовно се спроводе у складу са стандардима ЕУ, а подаци се шаљу Евростату. Статистика социјалне заштите, тржишта рада и трошкова рада у складу је са правним тековинама ЕУ. Србија спроводи анкету о радној снази (АРС) у складу са прописима и правовремено шаље квалитетне податке Евростату, и обезбеђује правовремене и квалитетне извештаје о квалитету АРС (годишње и квартално). Подаци о АРС за Србију редовно се дисеминирају од 2018. године. Следећа анкета о структури зарада планирана је за 2019. годину, а РЗС испитује могућност коришћења административних извора који би додатно унапредили усклађеност са европским статистичким системом. Рад на изради статистичких података о упражњеним радним местима тек полако напредује. Статистика јавног здравља у складу са правним тековинама ЕУ још није у потпуности доступна (статистика узрока смрти је у потпуности усклађена, подаци о здравственој заштити који нису у вези са расходима су у великој мери усклађени, недостају статистички подаци о расходима у здравственој заштити, као и подаци из Европске анкете о здрављу). Статистичке податке о спољним миграцијама и азилу прикупља

Министарство унутрашњих послова, а ти подаци су само делимично усклађени са релевантним захтевима ЕУ – завршена је прва фаза усклађивања закона, али је потребна даља хармонизација. Србија је напредовала у припреми методологије и техничке спецификације за следећи попис становништва, домаћинства и станова 2020/2021: успостављена је управљачка структура за попис и сачињен је детаљан план активности. РЗС је такође интензивирао активности у вези са пилот-пројектом пописа у 2019. години са две нове технике података које треба тестирати.

У погледу **пољопривредне статистике**, Србија је у великој мери усаглашена у области обезбеђивања статистике о усевима, статистике о месу стоке, као и статистике о млеку и млечним производима. Србија је наставила да Евростату доставља податке о аквакултури и у потпуности је усклађена са захтевима ЕУ у статистици рибарства. Подаци о истраживању воћних засада послати су Евростату у септембру 2018. године. Потребно је уложити додатне напоре за развој статистике о живини и наставити развој регистра винограда.

Годишња и месечна **енергетска статистика** обезбеђују се за све релевантне изворе енергије: подаци о угљу, електричној енергији и гасу редовно се преносе. **Статистика о отпаду и води** је прикупљена и проширена, а подаци о инфраструктури за третман отпада подnose се од јуна 2018. године. Обезбеђују се неки **подаци о рачунима животне средине**.

6.19. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање

Србија је **умерено припремљена** у области социјалне политике и запошљавања. **Известан напредак** је постигнут у даљем усклађивању законодавства са правним тековинама ЕУ, углавном у области услова рада. Што се тиче прошлогодишњих препорука Комисије, издвајања из буџета за активне политике тржишта рада су се незнатно повећала у 2018. години, мада уз још увек врло ограничену покривеност мера за обуку незапослених.

У наредном периоду Србија треба нарочито да:

- обезбеди адекватне финансијске и институционалне ресурсе за запошљавање и социјалну политику како би систематичније били усмерени на младе, жене и дугорочно незапослене, и побољшале адекватност социјалних давања за људе испод прага сиромаштва;
- знатно ојача двостране и тростране социјалне дијалоге на свим нивоима;
- обезбеди доследну примену законодавства у области рада и социјалне заштите у целој земљи.

У области радног права, закон из 2014 је само делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Закон о поједностављеном радном ангажовању на сезонским пословима у одређеним делатностима, чији је циљ да се по први пут регулише сезонски рад у пољопривреди, усвојен је у јуну 2018. године и ступио на снагу у јануару 2019. године. Закон о мирном решавању радних спорова измеђен је и допуњен у јуну 2018. године како би се проширио обухват и ојачала улога повезане агенције. Неколико нацрта закона (измене и допуне закона о штрајку, нови закон о приватним агенцијама за запошљавање) још увек нису усвојени. Удео непријављених радника је и даље око 20% и захтева свеобухватнији приступ, такође за запошљавање изван пољопривреде. Инспекција рада се фокусира на борбу против непријављеног рада, али резултати још увек немају утицај на ниво ове врсте рада.

У области **здравља и безбедности на раду**, усвојени су стратегија и акциони план за период 2018–2022. у децембру 2018. године. У децембру 2018. и јануару 2019. године усвојено је неколико посебних подзаконских аката - о минималним захтевима у погледу безбедности и здравља за радно место, захтевима у погледу употребе радне опреме као и личне заштитне опреме. У 2018. години број смртних повреда је износио 53, што је највећи број још од 2016. године, при чему се већина смртних случајева догодила у грађевинској индустрији; 30% жртава су били непријављени радници.

Социјални дијалог је и даље слаб, а нарочито у погледу укључивања социјалних партнера у развој политике која је за њих релевантна. Потребно је усклађивање правног оквира и јачање капацитета социјалних партнера како би се подстакло коришћење колективног преговарања. Административни буџет Економског и социјалног савета додатно је повећан 2018. године. Известан напредак је постигнут у тространом дијалогу, јер су у оквиру Економског и социјалног савета одржане консултације о Економском и реформском програму и нацрту акционог плана за Поглавље 19. У другој половини 2018. године, минимална зарада по сату је повећана за 8,6% на основу владине одлуке, јер консензус није могао бити постигнут у оквиру Економског и социјалног савета.

У **политици запошљавања**, показатељи на тржишту рада су се незнатно побољшали у 2018. години. Стопа запослености за особе старости 15–64 године повећала се са 57,3% у 2017. години на 58,8% у 2018. години. Незапосленост се смањила са 14,1% у 2017. години на 13,3% у 2018. години, док се стопа активности повећала са 66,7% у 2017. години на 67,8% у 2018. години. Незапосленост младих се смањила са 31,9% у 2017. години на 29,7% у 2018. години, али је и даље висока. Дугорочно незапослени, радници који су технолошки вишак, жене и млади људи суочавају се са неколико изазова приликом интеграције на тржиште рада. Приступ тржишту рада остаје посебно тежак за Роме и особе са инвалидитетом. Издвајања из буџета за активне политике тржишта рада су незнатно повећана у 2018. години, али су сувише мала да обухвате све оне који траже посао. Само око једне четвртине регистрованих незапослених има користи од мере, а већина мера су једнократне активности као што су обука за тражење посла и сајмови запошљавања. Национални акциони план запошљавања за 2019. годину усвојен је крајем децембра 2018. године. Национална служба за запошљавање учествује у испробавању праксе учења на основу искуства коју је развила Европска мрежа јавних служби за запошљавање. Први извештај о спровођењу програма запошљавања и социјалних реформи још увек није објављен.

Није било развоја у погледу припрема за **Европски социјални фонд**.

У области **социјалне укључености и заштите**, у 2017. години, за 7,2% становништва се сматрало да живи у апсолутном сиромаштву (7,3% у 2016. години). Око пола милиона људи у Србији није у могућности да задовољи основне животне потребе. Као и претходних година, има више сиромаштва у руралним подручјима него у урбаним (10,5% према 4,9%), док су региони јужне и источне Србије нарочито погођени сиромаштвом. Неједнакост у расподели дохотка у Србији је највећа међу свим европским земљама које воде статистику о приходима и животним условима (SILC), а износи 37,8% коефицијента Џини у 2017. години. Стопа ризика од сиромаштва износи 25,7%, што подразумева да око 1,8 милиона људи живи у сиромаштву. У припреми је нова стратегија за социјалну заштиту у Србији за период 2019–2025. и измене и допуне Закона о социјалној заштити. Обухват и адекватност готовинских накнада за основне потребе су недовољни. Поред тога, потребно је побољшати квалитет услуга, и треба појачати надзор и регулаторне механизме, праћење и евалуацију. Није било напретка у

погледу услуга социјалне заштите на локалном нивоу или процеса децентрализације. Систем наменских трансфера који је уведен Законом о социјалној заштити у 2016. години и даље се не спроводи систематично и транспарентно. Буџетска издвајања су сада доступна на годишњем нивоу, али без вишегодишњих обавеза које би омогућиле континуитет пружања услуга на локалном нивоу и систем заснован на показатељима за утврђивање приоритета и праћење резултата. Измене и допуне Закона о пензијском и инвалидском осигурању усвојене су у септембру 2018. године.

У области **забране дискриминације у запошљавању и социјалној политици**, власти и даље морају да прате препоруке Повереника за заштиту равноправности о изradi антидискриминационе политике за послодавце у Србији („Кодекс равноправности”).

У области **једнаких могућности за жене и мушкараце у запошљавању и социјалној политици** стопа запослености мушкараца (15–64 године) је већа за 13,6 процентних поена, а њихова стопа активности је за 14,5 процентних поена већа од оне за жене. Неактивност жена одражава обављање кућних послова за које нису плаћене, укључујући бригу о деци, болесним и/или старијим особама, неадекватну подршку женама у напорима да помире обавезе које имају на послу и према породици, дискриминаторско понашање послодавца према младим женама, постојеће разлике у платама мушкараца и жена, нижу законску старосну границу за одлазак у пензију као и постојање законске минималне основице за доприносе за социјално осигурање, што све обесхрабрује запошљавање са непуним радним временом. Највећи број запослених жена је међу онима које имају високо образовање.

6.20. Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика

Предузетничка и индустријска политика ЕУ јача конкурентност, олакшава структурне промене и подстиче окружење погодно за предузећа које стимулише мала и средња предузећа (МСП).

Србија је **умерено припремљена** у области предузетништва и индустријске политике. **Известан напредак** је постигнут за проширење мера подршке МСП. Међутим, прошлогодишње препоруке нису спроведене и остају важеће.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ развија свеобухватну индустријску политику засновану на начелима ЕУ, а коришћењем закључака из спровођења паметне специјализације;

→ уложи напоре за повећање предвидљивости пословног окружења, са нагласком на директнијем укључивању пословног сектора у процес регулације.

Главни алат **индустријске политике** и даље је Стратегија и политика индустријског развоја у периоду 2011–2020, која је усвојена у јуну 2011. године. Ова хоризонтална и међусекторска стратегија је само делимично спроведена фокусирајући се на реструктурирање и регионални развој, а не на конкурентност. Рад на новој индустријској политици је у почетној фази.

Што се тиче **политике за предузећа**, стратегија за подршку развоју МСП, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године се спроводи и остаје релевантни политички документ у овој области. У току ове године одржана је средњорочна евалуација стратегије, али налази још нису објављени и још се о њима није расправљало. Налази ове евалуације треба да се користе у припреми нове стратегије.

Србија мора да повећа предвидљивост у пословном и административном окружењу, нарочито за МСП. У ту сврху, земља треба да развије мерење учинка за активности креирања политике и да стави већи акценат на спровођење начела „мислимо прво на мале” (енгл. Think small first). Усвајање Закона о накнадама за коришћење јавних добара у децембру 2018. године у великој мери се односило на дугогодишње питање парафискалних намета каталогизирањем свих трошкова по једном закону и укидањем неких мањих намета. Међутим, законом су такође уведени неки нови намети, чија примена остаје нејасна. Анализа ефеката прописа и провера са МСП треба систематски да се врше при формулисању закона и подзаконских прописа. Уопштено, предузећа морају бити боље информисана о регулаторним променама и морају се активно позивати да дају допринос у процесу који води до ове регулативе.

Када је реч о **предузетничким и индустријским инструментима**, Србија и даље користи буџетске субвенције за отварање нових радних места као подстицај страним директним инвестицијама. Недостатак специјализованих услуга у вези са пословањем ограничава потенцијал модернизације у домаћим предузећима. Повољне кредите и гаранције за МСП обезбеђује Министарство привреде и Фонд за развој преко заједничких програма са комерцијалним банкама, укључујући и обезбеђивање преко COSME и ИПА. Потребно је развити нове финансијске инструменте како би се боље одговорило на потребе привредних друштава, нарочито оних најиновативнијих. Дисциплина плаћања је и даље слаба. Као одговор на то, Србија би требало да убрза усклађивање својих правила која се тичу плаћања, затезних камата, убрзаног поступка повраћаја и обештећења са Директивом ЕУ у овој области.

У области **секторских политика**, тренутна подршка за инвестиције даје приоритет производњи. Нова индустријска стратегија треба да узме у обзир закључке из пилот-пројекта паметне специјализације и да одлучи да ли неки сектори заслужују већу подршку од других.

6.21. Поглавље 21: Трансевропске мреже

ЕУ промовише трансевропске мреже у областима транспорта, телекомуникација и енергетике како би ојачала унутрашње тржиште и допринела расту и запошљавању.

Србија је **умерено припремљена** за трансевропске мреже. **Известан напредак** је постигнут у погледу препоруке из 2018. године у вези са гасним интерконектором са Бугарском.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- ревидира транспортну стратегију у складу са смерницама ЕУ за развој трансевропских транспортних мрежа;
- ојача административне капацитете за преношење правних тековина ЕУ из области трансевропских мрежа у српско законодавство, њихово спровођење и извршење;
- убрза припреме за изградњу гасног интерконектора са Бугарском (пројектовање, техничка документација, тендерска документација).

Што се тиче **транспортних мрежа**, Србија је остала активан учесник у агенди повезивања Западног Балкана 6, и наставила је да напредује у спровођењу мера за реформу повезивања. Србија наставља да усклађује своје законодавство у области интероперабилности. Потпуно усклађивање са техничким спецификацијама за интероперабилност још увек је у току. Србија мора обезбедити да се пројекти њене транспортне мреже, укључујући пројекте железничке мреже на деоници од Београда до

Будимпеште и од Београда до Бара, спроводе у складу са регулаторним оквиром ТЕМ-Т. Будуће инвестиције у инфраструктуру морају у потпуности бити у складу са стандардима ЕУ у погледу јавних набавки, државне помоћи и процене утицаја на животну средину. Пројекте треба усмерити кроз јединствену листу приоритетних пројеката, потврђујући стратешку оријентацију ка трансевропским мрежама. Србија је наставила да побољшава своју инфраструктуру за пловидбу пловним путевима 2018. године, користећи такође средства Инструмента за повезивање Европе.

Споразум о седишту Сталног секретаријата Транспортне заједнице усвојен је у фебруару 2019. године. Србија би сада требало да пружи додатну подршку како би обезбедила постојање услова за брзо започињање операција. Почело је спровођење програма железничке инфраструктуре. Још увек се очекује усвајање ажуриране стратегије транспорта. Потребно је убрзати изградњу адекватне инфраструктуре на железничком граничном прелазу између Србије и Северне Македоније. Што се тиче путне инфраструктуре, настављени су радови на финализацији надоградње коридора Оријент-Источни Медитеран, мада уз сметње. Иако је званично објављено у септембру 2018. године да ће почети радови на београдској обилазници, финансијско затварање је још у току и пројектна документација се још припрема. Имајући у виду рокове за завршетак основних и свеобухватних мрежа у ЕУ – 2030. и 2050. година – Србија треба да усклади своје планове и да у складу са тим одреди приоритете улагања у инфраструктуру.

Што се тиче трансевропских **енергетских мрежа**, административни капацитети за преношење, спровођење и извршење правних тековина ЕУ су и даље недовољни и потребно их је побољшати, а енергетске мреже се морају унапредити у складу са законодавством ЕУ о трансевропским мрежама. Припреме се настављају надоградњом трансбалканског коридора за пренос електричне енергије, чија је најнапреднија деоница 2. између Крагујевца и Краљева. Известан напредак је постигнут у припреми изградње гасног интерконектора између Србије и Бугарске у вези са експропријацијом земљишта, геотехничким истраживањем и уговарањем за потребе пројектовања; међутим, треба убрзати активности.

6.22. Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената

Регионална политика је главни инструмент ЕУ за инвестирање у одржив и инклузиван привредни раст. Државе чланице носе одговорност за њено спровођење, које захтева одговарајуће административне капацитете и добро финансијско управљање осмишљавањем и спровођењем пројеката.

Србија је **умерено припремљена** у области регионалне политике и координације структурних инструмената. **Известан напредак** је постигнут у спровођењу прошлогодишњих препорука усвајањем акционог плана за испуњавање захтева кохезионе политике ЕУ.

У наредној години Србија треба да спроведе препоруке из 2018. године које и даље нису усвојене, а нарочито да:

→ започне спровођење усвојеног акционог плана како би се испунили захтеви кохезионе политике ЕУ;

→ обезбеди одговарајуће капацитете за спровођење програма индиректног управљања у оквиру претприступне помоћи ЕУ и осигура да се кључне позиције у структурама попуне на трајној основи.

Обављен је извештај припремни рад за увођење **законског оквира** за кохезиону политику ЕУ у националним системима, за који се очекује да ће бити закључен до 2020. године. Преношење кључних правних прописа из других поглавља (нпр. прописа ЕУ о процени утицаја на животну средину, законодавства у области борбе против дискриминације, прописа о јавним набавкама и о контроли државне помоћи) у национално законодавство представља неопходан предуслов за коришћење европских структурних и инвестицијских фондова. Планирање вишегодишњег буџета је уређено Законом о буџетском систему. Кредитбилитет средњорочног буџетског оквира који је утврђен у Фискалној стратегији нарушен је чињеницом да он не укључује финансијске пројекције на нивоу секторске стратегије или програма. Национално суфинансирање за програме ЕУ је обезбеђено на нивоу пројекта, али је потребно развити систематски приступ за обезбеђивање националног вишегодишњег суфинансирања кохезионих програма. Свеобухватни законодавни оквир за кохезиону политику треба да буде усвојен.

Успостављен је **институционални оквир** за управљање Инструментом за претприступну помоћ ЕУ (ИПА). Међутим, потребно је даље испитати капацитете за спровођење у погледу уговарања и управљања ИПА програмима под индиректним управљањем. Институционални оквир за кохезиону политику још увек није донет.

И даље треба решити слабости у **административним капацитетима** у кључним институцијама које се баве управљањем фондовима ЕУ. Потребно је развити и применити политику задржавања запослених како би се смањила флукуација запослених и задржали искусни запослени у структурама индиректног управљања. Кључна радна места у структурама индиректног управљања треба да буду попуњена по основу сталног запослења јер сталне промене подривају капацитете за управљање фондовима ЕУ.

Настављене су активности за изградњу капацитета за управљање претприступним фондовима ЕУ и за увођење кохезионе политике. Национална академија за јавну управу је почела са радом у марту 2018. године. Њени курсеви обуке укључују програме о управљању финансијском помоћи ЕУ и кохезионој политици ЕУ. До краја 2018. године укупно 160 учесника са националног и поднационалног нивоа је похађало програм кохезионе политике ЕУ.

Извештај напредак је постигнут у области **програмирања** постепеним увођењем секторског приступа у оквиру ИПА. Међутим, постоји пролиферација стратегија у неким секторима, који треба да буду консолидовани, процењени и на исправан начин повезани са буџетским планирањем. Да би се превазишао овај проблем, парламент је усвојио Закон о планском систему у априлу 2018. године. Пратећи подзаконски акти још треба да се развију и усвоје. С обзиром на потребу да се ресурси ефикасно расподеле и да се израде секторски планови за управљање структурним фондовима у будућности, Србија и даље треба да развије јединствени механизам за одређивање приоритета за све инвестиције, без обзира на изворе финансирања, у складу са програмом реформе управљања јавним финансијама.

Што се тиче **праћења и евалуације**, одбор за праћење у оквиру индиректног управљања је основан и редовно се састаје. План евалуације за индиректно управљање средствима ИПА је донет, али још увек није започела његова примена. Спроводи се уговор за развој управљачког и информационог система за ИПА.

Што се тиче **финансијског управљања**, контроле и ревизије, национални системи су додатно развијени како би били усклађени са захтевима децентрализованог управљања

средствима ИПА. Капацитети Ревизорског тела су додатно ојачани.

6.25. Поглавље 25: Наука и истраживање

ЕУ пружа значајну подршку за истраживање и иновације. Све државе чланице могу да имају користи од програма ЕУ за истраживање, нарочито када постоје посебна извршност и добре инвестиције у истраживање.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области науке и истраживања. **Известан напредак** је постигнут усвајањем акционог плана за стратегију научно-технолошког развоја, али прошлогодишња препорука није у потпуности уважена.

У наредном периоду Србија треба нарочито да:

→ повећа национално финансирање истраживања;

→ подстиче интензивнију сарадњу између индустрије и академских кругова, у складу са националном стратегијом истраживања.

Када је реч о **политици истраживања и иновација**, главни приоритети Европског истраживачког простора уграђени су у стратегију Србије за научни и технолошки развој. Известан напредак је постигнут у спровођењу стратегије усвајањем акционог плана у јулу 2018. године. Потребно је успоставити нови механизам финансирања, Фонд за науку, којим ће се у национални систем увести конкурентнији приступ. Националне иницијативе за отворену науку и отворени приступ су у току.

Србија је и даље активна и успешна у програму Хоризонт 2020, као и програмима *EUREKA*, *COST*, и НАТО програму „Наука за мир и безбедност”. Међутим, национални ниво инвестиција у истраживање и даље је низак – 0,93% БДП, при чему само трећина тог износа потиче из приватног сектора.

Када је реч о мерама за иницијативу **Иновативна унија**, Фонд за иновациону делатност Републике Србије и даље је активан уз повећане доприносе буџету из Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Како приватни сектор наставља да повећава своја улагања у истраживање, неопходни су одлучнији кораци из јавног сектора како би се подржала сарадња између предузећа и академских кругова. У том смислу, Србија треба да следи препоруке стратегије паметне специјализације, која се развија уз подршку Европске комисије, и усвоји је 2019. године, пратећи методолошки оквир Заједничког истраживачког центра за паметну специјализацију у земљама обухваћеним процесом проширења ЕУ и суседним земљама ЕУ.

6.26. Поглавље 26: Образовање и култура

ЕУ подржава сарадњу у области образовања и културе финансирањем програма и координацијом политике држава чланица отвореном методом координације. ЕУ и државе чланице такође морају да спречавају дискриминацију и обезбеде квалитетно образовање за децу радника миграната, укључујући и оне из угрожених средина.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области образовања и културе. Свеукупно, постигнут је **добар напредак**. Постигнут је известан напредак у побољшању наставних планова и програма, укључујући у предшколском образовању, и успостављању система за национални оквир квалификација (НОК). Врло добар напредак је постигнут у успостављању националне агенције *Еразмус+*.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ повећа учешће деце у предшколском васпитању и образовању, нарочито деце из

угрожених средина;

→ повеже НОК са европским оквиром квалификација и учини да институционална структура буде потпуно функционална;

→ искористи могућности које нуди програм *Еразмус+* јер сада има статус програмске земље.

У области **образовања и обуке**, стратегија образовања и њен акциони план се спроводе, мада уз закашњења. Стопе уписа и завршетка школовања у предуниверзитетском образовању доследно су високе. Међутим, само половина деце узраста 3–5 година похађа формално предшколско васпитање, док је само 9% деце из ромских насеља старости 3–5 година уписано, у поређењу са 28% деце из најбогатијих домаћинстава. Стопа превременог напуштања школовања опала је на 6,2% 2017. године са претходних 7,4% 2015. године, док је стопа целоживотног учења и даље ниска – 4,4%, далеко испод циља ЕУ за 2020. годину од 15%. Потребна је конзистентна свеобухватна обука наставника као допуна текућим изменама наставних планова и програма заснованим на резултатима. Обуке треба да буду усмерене на развијање кључних компетенција ученика.

Допуњено је законодавство којим се регулише национални модел учења заснован на практичном раду у стручном образовању и обуци (СОО), а његов опсег је повећан. Треба да буде усредсређен на успостављање механизма за осигурање квалитета и праћење пре краја прелазног периода. Постигнут је извешан напредак у смањењу броја ученика средњих школа у стручним школама и повећању броја ученика у општем средњошколском образовању, стварањем релевантнијих наставних планова и програма и повећањем привлачности општег средњошколског образовања. Постоји структура законодавног и институционалног оквира НОК-а. Међутим, потребно је изградити капацитете институционалне структуре како би систем НОК био потпуно функционалан. Тренутни буџет за рад Агенције за квалификације је веома мали, што ће отежати изградњу капацитета НОК. Систем валидације неформалног и информалног учења тек треба да се развије.

Институционални оквир за осигурање квалитета у високом образовању је реконституисан, што је довело до стварања Националног тела за акредитацију и проверу квалитета у високом образовању Србије, што је у складу са једним од стубова реформи везаних за Болоњу. Постизање квалификација на терцијарном нивоу за особе старости 30–34 године се споро повећава, достижући 31,4% у 2017. години, што је испод циља ЕУ од најмање 40%. Још увек постоји значајан број младих, квалификованих људи који емигрирају. Образовање је и даље сектор са високим степеном ризика од корупције, посебно у области високог образовања.

Извешан напредак је постигнут у повећању стопе учешћа угрожених ученика на свим нивоима образовања. Усвојени су подзаконски акти како би се обезбедила ефикаснија подршка студентима којима је потребна додатна подршка у образовању. Међутим, тек треба побољшати спровођење мера за смањење стопа напуштања школовања и сегрегације. Акциони план о инклузивном образовању није усвојен.

Србија је наставила да успешно учествује у програму *Еразмус+* са скоро 7000 излазних мобилности српских студената и запослених и 4300 улазних мобилности од 2015. године. Поред тога, тренутно се реализује 38 пројеката изградње капацитета у области високог образовања. Србија је добила статус програмске земље и учествује у програму *Еразмус+* под истим условима и могућностима као и државе чланице ЕУ од јануара 2019. године.

Србија је учествовала у *PISA* тестирању за 2018. годину и учествоваће у проценама *TIMSS*, 2019. године, и *PIRLS*, 2021. године. Како би се побољшао мониторинг квалитета образовања, Србија је ревидирала оквир екстерне евалуације и спровела национално тестирање низа компетенција у предуниверзитетском образовању.

У области **културе**, Србија спроводи мере према Унесковој Конвенцији о заштити и унапређењу разноликости културног изражавања и препознала је културне индустрије као сектор са потенцијалом за економски развој и повезивање. Кабинет председнице Владе основао је Савет за креативне индустрије у марту 2018. године, али стварни утицај Савета тек треба да се види; то ће се десити тек након што се развије будући акциони план или стратегија рада Савета.

Србија успешно учествује у програму „Креативна Европа”. У 2018. години - години европског културног наслеђа - три пројекта културне баштине у Србији добила су награду ЕУ за културно наслеђе, у јуну је организован Форум Креативна Европа у Београду, док је Нови Сад наставио са припремама да постане једна од европских престоница културе у 2021. години.

Усвојен је Акциони план за Националну стратегију за **младе** за период 2018–2020. године, након јавне расправе. Повећан је број координационих механизма политике за младе на локалном нивоу, али би их требало ојачати. Србија је по први пут активно учествовала у организовању Европске недеље **спорта**.

6.27. Поглавље 27: Животна средина и климатске промене

ЕУ промовише снажно деловање у области климе, одрживи развој и заштиту животне средине. Право ЕУ садржи одредбе које се односе на климатске промене, квалитет воде и ваздуха, управљање отпадом, заштиту природе, индустријско загађење, хемикалије, буку и цивилну заштиту.

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у области животне средине и климатских промена. Остварен је **ограничен напредак** у даљем усклађивању са правним тековинама ЕУ и у стратешком планирању.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ повећа административне и финансијске капацитете централних и локалних органа јавне управе, укључујући Агенцију за заштиту животне средине, операционализацијом Зеленог фонда и адекватним обезбеђивањем одговарајућих средстава за њега, као и даљим побољшањем међуинституционалне координације, нарочито међу институцијама на централном и локалном нивоу;

→ интензивира рад на спровођењу и извршавању, као што је затварање дивљих депонија, инвестиције у смањење количине, разврставање и рециклажу отпада, побољшање мониторинга квалитета ваздуха, побољшање управљања речним сливовима и припрема за мрежу *Натура 2000*;

→ спроведе Париски климатски споразум, између осталог усвајањем свеобухватне стратегије за климатске промене и закона о климатским променама, који би били усклађени са оквиром ЕУ за климатску и енергетску политику до 2030. године и добро интегрисани у све релевантне секторе, као и изградом Националног енергетског и климатског плана, у складу са обавезама које има као чланица Енергетске заједнице.

Животна средина

У области **хоризонталног законодавства**, Србија је постигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Зелени фонд Србије још увек не функционише у потпуности. Усвојени су секундарни правни прописи о суфинансирању, али је укупан напредак веома мали када је реч о финансирању у области животне средине, укључујући и ниво наменских средстава. Предузети су неки кораци за јачање административних капацитета, нарочито за планирање инфраструктуре у вези животном средином. Србији је потребно више капацитета за одржавање квалитативних јавних расправа, нарочито на локалном нивоу. Правне прописе о процени утицаја на животну средину треба додатно ускладити и побољшати њихово спровођење. Потребно је обавити стратешке процене утицаја на животну средину за планове и програме из свих релевантних области политике, а не само из области животне средине. У септембру 2018. године, Србија је ратификовала Споразум из Букурешта између земаља Југоисточне Европе о спровођењу Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту. Није било напретка у даљем преношењу и спровођењу Директиве о одговорности за штету према животној средини. Неопходно је додатно јачати капацитете правосуђа и инспекције за заштиту животне средине и остварити резултате у спровођењу Директиве о еколошком криминалу. Закон о националној инфраструктури геопросторних података, којим се Директива о инфраструктури за просторне информације у Европској заједници (*INSPIRE*) преноси у национално законодавство, ступио је на снагу 2018. године.

У области **квалитета ваздуха**, Србија је постигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Мониторинг квалитета ваздуха благо је побољшан, уз 36 станица које функционишу, међутим, потребно је знатно побољшати мрежу за мониторинг. У годишњем извештају Србије о стању квалитета ваздуха наводи се да је у осам агломерација загађеност ваздуха била изнад горњих граница: у Београду, Суботици, Нишу, Панчеву, Ужицу, Ваљеву, Краљеву и Крагујевцу. Не постоје планови за управљање квалитетом ваздуха за те градове, осим за Панчево и Београд. Планови за управљање квалитетом ваздуха за Смедерево и Нови Сад одобрени су 2018. године. Потребно је уложити додатне напоре да се заврши преношење у национално законодавство Директиве ЕУ о емисијама испарљивих органских једињења и њено спровођење. Још увек нису испуњени захтеви из Уговора о Енергетској заједници о садржају сумпора у течним горивима.

Што се тиче **управљања отпадом**, постигнут је добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Спровођење је у раној фази. Националну стратегију управљања отпадом и планове за управљање комуналним отпадом треба ревидирати како би одражавали правне прописе о смањењу количине отпада и разврставању отпада на извору, и како би обухватили квантитативне циљеве за поновно искоришћење и рециклажу отпада. Треба израдити додатне економске инструменте за посебне токове отпада. Удео рециклираног отпада у укупном управљању отпадом остао је мали. Потребно је уложити веће напоре да се дивље депоније у Србији брже затворе и да се улаже у смањење количине, разврставање и рециклажу отпада. Нема напретка у погледу медицинског и опасног отпада. У септембру 2018. године, Србија је усвојила Закон о потврђивању Хонгконшке међународне конвенције о безбедном и еколошки прихватљивом рециклирању бродова.

Ниво усклађености у области **квалитета воде** је умерен. Почела је припрема акционог плана за спровођење стратегије управљања водама. Непречишћене отпадне воде и даље су главни извор загађења. Неусклађеност и даље представља велики разлог за забринутост у одређеним областима, на пример у случају арсена. Србија треба да уложи знатне напоре да даље усклади своје законодавство са правним тековинама ЕУ,

као и да ојача административне капацитете, посебно за праћење и извршавање прописа и међуинституционалну координацију. Рад на Плану управљања речним сливовима споро напредује. Локално управљање треба побољшати, нарочито утврђивањем јасних правила о дужностима у раду и одржавању постројења за воде и отпадне воде.

Ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области **заштите природе**, нарочито са Директивом о стаништима и Директивом о птицама, умерен је. Србија је усвојила Закон о потврђивању Протокола из Нагоје о приступу генетичким ресурсима 2018. године. Још увек нису решене правне празнине у процесу преношења у национално право које омогућавају лов птица које нису ловне. Стандарди ЕУ о забрањеним начинима хватања и убијања дивљих животиња треба да буду у потпуности уграђени у све правне прописе, укључујући прописе о лову. У року је рад на идентификацији и мапирању типова станишта и врста, као и успостављању националне еколошке мреже која ће обухватати локације у оквиру мреже *Натура 2000*. Институционално уређење и национални и локални административни капацитети треба да буду знатно ојачани, уз нагласак на побољшању извршавања прописа. Капацитети за извршење прописа су недовољни, нарочито у погледу трговине дивљим животињама и испуњавања обавеза које проистичу из Конвенције о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре (*CITES*). Сваки даљи развој хидроенергије треба да буде у складу са правним прописима ЕУ у области животне средине, укључујући процене утицаја на животну средину са одговарајућим јавним расправама, као и правне прописе у области заштите природе и у области управљања водама.

Што се тиче **индустријског загађења и управљања ризиком**, усклађивање са већином правних тековина ЕУ у раној је фази, укључујући Директиву о индустријским емисијама. Ограничења административних капацитета која и даље постоје ометају напредак у спровођењу широм сектора. Неопходна је боља примена прописа о индустријском загађењу. Србија треба да испуни захтев правних тековина ЕУ или за потпуно интегрисан процес издавања дозвола који обухвата све области или за формалне консултације међу органима надлежним за издавање дозвола.

Ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у погледу **хемикалија** је висок. Успостављени су национални центар за контролу тровања и режим санкција, којима се обезбеђује усклађеност. Није било даљег напретка у погледу Уредбе о регистрацији, евалуацији, ауторизацији и ограничавању хемикалија (*REACH*) и Уредбе о класификацији, обележавању и паковању (*CLP*). Још увек је у току усклађивање прописа о огледима на животињама, азбесту и биоцидима. Од 2018. године, забрањена је професионална употреба елементарне живе. Србија треба да ојача своје административне капацитете за спровођење прописа у овим областима, као и да обезбеди одговарајући мониторинг дуготрајних органских загађујућих супстанци. У августу 2018. године, Србија је доставила национални имплементациони план за спровођење Стокхолмске конвенције о дуготрајним органским загађујућим супстанцама.

Србија је постигла добар ниво усклађености са правилима ЕУ о **буци**, али је спровођење у раној фази. Србија треба да изгради административне капацитете за израду стратешких карата буке и акционих планова.

Србија је умерено припремљена у погледу **цивилне заштите**. Успостављен је стратешки оквир за цивилну заштиту, укључујући акциони план за управљање ризиком од катастрофа за период 2017–2020. године. Србија је 2018. године усвојила нови Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама. И стратешки оквир и закон у складу су са оквиром за смањење ризика од катастрофа усвојеном у

Сендаију. У току су активности за подизање нивоа јавне свести. Као активна чланица Механизма ЕУ за цивилну заштиту, Србија треба да додатно ојача интерну координацију и капацитете за спречавање катастрофа, смањење ризика од катастрофа и управљање ризиком од катастрофа, укључујући управљање ризиком од поплава на националном и локалном нивоу. Одобрено је пет локалних планова за заштиту и спасавање у ванредним ситуацијама 2018. године. Како би приступила Заједничком комуникационом и информационом систему за ванредне ситуације, Србија мора да установи релевантне везе на мрежи Безбедне трансевропске услуге телематике између управа (*sTESTA*). Србија треба да се постара се Хуманитарни центар у Нишу не преклапа са улогом Координационог центра Европске комисије за реаговање у ванредним ситуацијама, као и да не делује у супротности са условима свог учешћа у Механизму ЕУ за цивилну заштиту.

Климатске промене

Србија је постигла изванредан ниво припремљености, али је спровођење у **веома раној фази**. Још увек није усвојена национална међусекторска стратегија за климатске промене која ће бити у складу са оквиром ЕУ за климатску и енергетску политику до 2030. године и која ће се бавити прилагођавањем климатским променама. Национални савет за климатске промене треба више да ради на томе да се активности у вези са климатским променама интегришу у друге секторе.

Јавне расправе о нацрту Закона о климатским променама обављене су током пролећа 2018. године, али закон још увек није усвојен. Усклађивање правних прописа током извештајног периода обухватило је забрану увоза опреме која садржи гас хидрохлорофлуороугљеник (*HCFC*) или се заснива на њему, као и доношење правилника о квалитету горива. Настављен је рад на побољшању инвентара гасова са ефектом стаклене баште. Србија треба да побољша своју административну и техничку способност за потпуно усклађивање са правним тековинама ЕУ у вези са мониторингом и извештавањем у области климе. Законодавство које се односи на мониторинг емисија гасова са ефектом стаклене баште, извештавање о њима и њихову верификацију, које је у складу са системом трговине емисионим јединицама ЕУ и прописима о заједничком раду, израђено је 2017. године, али прописи још увек нису усвојени. Потребно је више инвестиција у чисту енергију и знатно јачање административног капацитета, заједно са активностима подизања нивоа свести.

6.28. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља

Правила ЕУ штите економске интересе потрошача у вези са безбедношћу производа, опасним имитацијама и одговорношћу за неисправне производе. ЕУ такође обезбеђује високе заједничке стандарде за контролу дувана, крв, ткива, ћелије и органе, права пацијената у прекограничној здравственој заштити, и озбиљне прекограничне претње здрављу, укључујући заразне болести, као и лекове за људску и животињску употребу.

Србија је **умерено припремљена** у области заштите потрошача и здравља. **Изванредан напредак** је остварен усвајањем Закона о људским ћелијама и ткивима и Закона о пресађивању људских органа. Међутим, још увек нису испуњене препоруке из прошлог извештаја.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- ојача административни капацитет надлежних органа за заштиту потрошача, тржишни надзор и санитарни инспекцијски преглед;
- ојача опште управљачке капацитете, људске ресурсе и финансијску одрживост

јавног фонда за здравствено осигурање.

Што се тиче општих аспеката **заштите потрошача**, усвојен је Закон о заштити корисника финансијских услуга код уговарања на даљину, који је осмишљен тако да се њиме српско законодавство усклади са правним тековинама ЕУ. Национални савет за заштиту потрошача није постигао никакве опипљиве резултате. Ресорно министарство је током 2018. године водило поступке за 31 случај на основу приговора потрошача, док су тела за алтернативно решавање спорова, која су задужена за алтернативно решавање потрошачких спорова, започела седам поступака на основу 19 поднетих притужби, али нису закључила ниједан. Нема доступних података о броју притужби које су поднели потрошачи а које су решене на суду.

Треба успоставити боље механизме сарадње између ресорних министарстава и удружења потрошача. Слично томе, сарадња међу организацијама за заштиту потрошача и даље је фрагментисана и треба да буде побољшана. Потребно је додатно ојачати административни капацитет органа за заштиту потрошача и инспекцијске службе задужене за заштиту потрошача, безбедност производа и питања која нису везана за безбедност. Институционалну поставку и права и интересе по питању заштите потрошача на локалном нивоу такође треба унапредити. Треба се позабавити проблемом непоштене трговинске праксе и уговорних услова и заштитити угрожене потрошаче.

Законодавство Србије о општој **безбедности производа** делимично је усклађено са правним тековинама ЕУ. Закон о здравственој исправности предмета опште употребе делимично је усклађен са правним тековинама ЕУ о козметичким производима. Што се тиче тржишног надзора, потребно је ојачати административне капацитете за санитарни инспекцијски преглед. Координација између релевантних заинтересованих страна Савета за безбедност производа је побољшана.

Што се тиче **питања која се не односе на безбедност**, усвојени су подзаконски акти за Закон о медицинским средствима и осмишљени су тако да буду потпуно усклађени са правним тековинама ЕУ. Међутим, није било напретка у усклађивању са правним тековинама о сарадњи између националних органа одговорних за спровођење закона о заштити потрошача, вишегодишње програме заштите потрошача, прописе о пакет аранжманима, онлајн решавање потрошачких спорова и алтернативно решавање потрошачких спорова.

У области **јавног здравља**, законодавство у погледу здравствене заштите делимично је усаглашено са правним тековинама ЕУ. Тек треба обезбедити одрживост фонда за јавно здравље. Национални план за људске ресурсе у сектору здравства још увек није примењен, а све већи број лекара напушта земљу. Централизован систем електронских здравствених картона који финансира ЕУ и даље се не користи, и још увек није обезбеђено поштовање здравствених показатеља ЕУ.

Нова стратегија о контроли **дувана** није усвојена, и тек треба да дође до употребе сликовних упозорења и повећања цене цигарета. У извештајном периоду је дошло до малог повећања броја пушача међу женама и тинејџерима. Законодавство о контроли дувана делимично је усклађено са правним тековинама ЕУ, а употреба дувана на јавним местима није усаглашена са стандардима ЕУ.

Што се тиче **крви, ткива, ћелија и органа**, донети су Закон о људским ћелијама и ткивима и Закон о пресађивању људских органа, који су осмишљени тако да буду потпуно у складу са правним тековинама ЕУ. Очекује се да примена ових закона почне у августу 2019. године. Још увек нису развијени стандарди безбедности и квалитета на

нивоу ЕУ, нити инспекцијске службе. Општи административни и технички капацитети Управе за биомедицину као надлежног органа за вршење надзора над сектором и даље су веома ограничени.

Што се тиче **озбиљних прекограничних претњи здрављу, укључујући заразне болести**, капацитети за надзор и реаговање и даље су ограничени и потребно их је модернизовати. Још увек није уведен централизован здравствени информациони и комуникациони систем.

Усаглашавање српског законодавства са Директивом о примени права пацијената у **прекограничној здравственој заштити** још увек није завршено. Потребно је основати јединицу за **е-здравство** при Министарству здравља, која би координисала сложене активности потребне за успостављање општег здравственог информационог система на свим нивоима здравствене заштите.

Када су у питању **преносиве болести**, већу пажњу треба посветити делотворном и одрживом финансирању стратегија за одређене болести, укључујући националну стратегију за ХИВ/сиду и подизање свести, нарочито о важности вакцинације деце. Потребан је додатни рад на надзору антимицробне резистенције, контроли квалитета и стандардизацији лабораторија. Преписивање антибиотика треба строго контролисати како би се ојачала борба против антимицробне резистенције.

Промоција здравља по питању **незаразних болести** још није напредовала. Скрининг рака за колоректални карцином, карцином дојке и карцином грлића материце споро напредује, али у многим деловима земље се обавља само спорадично и не обавља се систематски. Институт за онкологију и радиологију Србије води Регистар за рак.

Још увек постоји потреба за развојем услуга **менталног здравља** у локалној заједници, а треба и постићи напредак по питању **исхране и физичке активности**.

Нема помака у вези са **лековима за људску употребу и употребу у ветерини**, нити у вези са критеријумима за максималне продајне цене лекова. Што се тиче **козметичких производа**, у извештајном периоду није било напретка. Нема напретка ни по питању **спречавања злоупотребе дрога**. Што се тиче спречавања штетне употребе алкохола, усвојен је Национални програм превенције штетне употребе алкохола и алкохолном узрокованих поремећаја у Републици Србији.

Што се тиче **неједнаког приступа здравственој заштити**, неопходно је побољшати приступ услугама здравствене заштите особама са инвалидитетом, особама које живе са ХИВ-ом, деци и одраслима који користе дроге, затвореницима, женама које се баве проституцијом, ЛГБТИ особама, интерно расељеним лицима и Ромима.

Српско законодавство у погледу одређивања цена **медицинских производа** тек треба усагласити са правним тековинама ЕУ.

6.29. Поглавље 29: Царинска унија

Све државе чланице су део царинске уније ЕУ и поштују иста царинска правила и поступке. За то су потребни усклађивање законодавства, одговарајући капацитети за спровођење и извршење, као и приступ заједничким компјутеризованим царинским системима.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области царинске уније. **Известан напредак је остварен усвајањем Царинског закона и Закона о царинској служби.**

У наредној години Србија треба нарочито да:

- додатно надогради царински систем обраде интегрисањем управљања ризиком;
- додатно уложи у ИТ систем националних царинских служби тако да се омогући њихова интеграција са системом ЕУ.

Што се тиче **царинских прописа**, ниво усклађености са правним тековинама је висок. Нови царински закон је усвојен у децембру 2018. године како би се обезбедило даље усклађивање са Царинским кодексом ЕУ. Нови закон о царинској служби је такође усвојен у децембру 2018. године са циљем да се модернизује рад српске Управе царина.

Србија је потписница Конвенције о заједничком транзитном поступку и примењује правила ЕУ која се односе на транзитна кретања. Правила о спровођењу права интелектуалне својине у царинском поступку су у великој мери у складу са правним тековинама ЕУ. Регионална конвенција о пан-евро-медитеранским преференцијалним правилима о пореклу примењује се у Србији. Номенклатура царинске тарифе је у новембру 2017. године усклађена са Комбинованом номенклатуром ЕУ за 2018. годину, и измењена је два пута, у фебруару и у јулу 2018. године. Номенклатура царинске тарифе за 2019. годину је у новембру 2018. године усклађена са Комбинованом номенклатуром ЕУ.

Међутим, правни прописи о ослобађању од царине, прекурсорима, културним добрима, слободним зонама и сигурносним аспектима тек треба да буду усклађени са правним тековинама. Поред тога, таксе које се наплаћују камионима који улазе у царинске терминале због испуњавања царинских обавеза нису у складу са правним тековинама.

Управа царина наставила је да јача своје **административне и оперативне капацитете**. Прикупљање царинских дажбина се додатно повећало за 10% у првих девет месеци 2018. године.

Стратегија за ИТ развој Управе царина треба да буде ажурирана у складу са новом пословном стратегијом и пратећим акционим планом за период 2017–2020. Недостају стратешке и модерне технике управљања, укључујући обезбеђивање квалитета и управљање променама. Напредовао је рад на успостављању функционалног, међусобно повезаног ИТ система, али квалификовани кадрови и даље напуштају сектор за ИТ. Потребно је успоставити систем за задржавање квалификованих инжењера ИТ. За обезбеђивање интерконеktivности и интероперабилности са ИТ системима ЕУ потребни су значајни напори и инвестиције. Ове инвестиције треба да буду на одговарајући начин буџетиране током наредних година.

Систем за управљање ризиком треба ојачати. Анализа ризика пре доласка односно пре поласка треба доследно и свеобухватно да се спроводи и да буде усаглашена са Царинским кодексом Уније. У току је рад на јачању капацитета царинске лабораторије, али је она и даље недовољно опремљена.

Што се тиче борбе против кријумчарења дувана, Србија је од 2017. године потписница Протокола о искорењивању незаконите трговине дуванским производима.

6.30. Поглавље 30: Спољни односи

ЕУ има заједничку трговинску политику према трећим земљама, засновану на мултилатералним и билатералним споразумима и самосталним мерама. Постоје и правила ЕУ у области хуманитарне и развојне политике.

Србија је умерено припремљена у области спољних односа. Известан напредак је

остварен током извештајног периода, али је потребно даље јачање капацитета за решавање кључних проблема трговинске политике. Србија је ратификовала Додатни протокол 5 о олакшавању трговине уз Споразум о слободној трговини у централној Европи (ЦЕФТА).

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ заврши приступање Светској трговинској организацији (СТО) доношењем Закона о изменама и допунама Закона о генетички модификованим организмима и да доврши преостале билатералне преговоре о приступу тржишту;

→ ојача административни капацитет Министарства трговине, туризма и телекомуникација за трговину са ЕУ и приступање споразуму ЦЕФТА и приступање СТО;

→ спроведе мере у оквиру вишегодишњег акционог плана за развој Регионалног економског простора, нарочито да спроведе Протокол 5 о олакшавању трговине уз споразум ЦЕФТА, усвоји и спроведе Протокол 6 о трговини услугама уз споразум ЦЕФТА, који још увек није усвојен, и обезбеди брзо доношење Протокола 7 о решавању спорова уз споразум ЦЕФТА.

Што се тиче **заједничке трговинске политике**, није било напретка у приступању Републике Србије Светској трговинској организацији (СТО). Могућност да Србија постане чланица СТО зависи од доношења Закона о изменама и допунама Закона о генетички модификованим организмима и довршавања преговора о приступу тржишту са мањим бројем чланица СТО.

У мају 2018. године, Србија је уклонила ограничења у вези са извозом неопасног отпада која су била уведена 2017. године, а која нису била у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању (ССП). Србија треба да избегава примену тих мера осим ако су оне потпуно оправдане.

Административни и оперативни капацитет је побољшан пошто је владино координационо тело за олакшавање трговине постало оперативно са четири стручне радне групе. Њихови акциони планови су донели прве резултате у уклањању одређених нетарифних баријера са земљама у региону. Свеукупно гледано, и даље је потребно ојачати административни капацитет јединица при Министарству трговине, туризма и телекомуникација које су надлежне за трговину са ЕУ и приступање споразуму ЦЕФТА и приступање СТО. Капацитет управе за прикупљање статистичких података о тржишту такође треба ојачати радом координационог тела.

У мају 2018. године, Србија је усагласила своју националну контролну листу **робе двоструке намене** са режимом ЕУ извоза, трансфера, посредовања и транзита тих артикала за 2017. годину. Србија је такође усагласила своју националну контролну листу наоружања и војне опреме са Заједничком листом војне опреме у мају 2018. године. И даље се чека исход пријаве Србије из 2009. године за приступање Васенарском споразуму.

Што се тиче спровођења Вишегодишњег акционог плана за развој Регионалног економског простора, Србија је у септембру 2018. године ратификовала Додатни протокол 5 о олакшавању трговине уз споразум ЦЕФТА. Србија је именовала свој тим за преговоре о Додатном протоколу 7 о решавању спорова. Међутим, усвајање Додатног протокола 6 о трговини услугама касни због политичких спорова у региону. Важно је за Србију да игра конструктивну улогу у оквиру споразума ЦЕФТА, како би омогућила правовремено и неометано спровођење вишегодишњег Акционог плана за

Регионални економски простор.

Што се тиче **билатералних споразума са земљама које не припадају ЕУ**, Србија је у септембру 2018. године ратификовала нови билатерални инвестициони споразум са Турском. У марту 2019. године, Србија је објавила да је завршила преговоре о Споразуму о слободној трговини (ФТА) са Евроазијском економском унијом. Текст ФТА ће морати да се усклади са обавезама Србије из Споразума о стабилизацији и придруживању и мораће да садржи излазну клаузулу која гарантује да Србија може да се одрекне овог споразума до датума свог приступања ЕУ. Србија је такође у преговорима о споразуму о слободној трговини са Украјином. Србија мора да обезбеди усаглашеност свих својих споразума о трговини, инвестицијама и економској сарадњи и других релевантних споразума са правним тековинама ЕУ.

Није било напретка у области **развојне политике и хуманитарне помоћи**. Србија још увек није успоставила политику или правне оквире у овој области, а развојна и хуманитарна помоћ се одобрава на *ad hoc* основи. Србија учествује у Механизму за цивилну заштиту ЕУ.

6.31. Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика

Државе чланице морају бити способне за вођење политичког дијалога у оквиру спољне, безбедносне и одбрамбене политике, за усаглашавање са изјавама ЕУ, за учешће у активностима ЕУ и за примену договорених санкција и рестриктивних мера.

Србија је **умерено припремљена**. Постигнут је **известан напредак** јер је влада проследила нацрте нових стратегија о безбедности и одбрани на консултације и наставила је са припремама како би се омогућило учешће цивила у међународним мисијама и операцијама.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- унапреди усаглашавање са декларацијама ЕУ и одлукама Савета о заједничкој спољној и безбедносној политици.
- заврши ревизију националних стратегија безбедности и одбране тако да оне у потпуности одражавају оријентацију Србије ка ЕУ у овим областима;
- настави да примењује свој закон којим се уводе међународне мере ограничавања, укључујући рестриктивне мере ЕУ, и да прати његово спровођење;

Политички дијалог између ЕУ и Србије о спољној и безбедносној политици додатно је ојачан, те су друге неформалне консултације о ЗСБП/ ЗБОП одржане у Бриселу у октобру 2018. године. Влада је припремила нацрте нових стратегија националне безбедности и одбране и поднела их је на консултације. При усвајању и спровођењу ових стратегија, Србија би требала да крене у правцу политике засноване на водећим начелима ЕУ за предузимање међународних акција, у складу са стратешким циљем чланства Србије у ЕУ. Осим тога, политички дијалог између ЕУ и Србије о питањима које се односе на УН одржан је у октобру 2018. године.

(За Више информација о развоју билатералних односа са осталим земљама које су обухваћене процесом проширења и државама чланицама ЕУ видети Политичке критеријуме - регионална питања и међународне обавезе.)

Успостављен је институционални оквир који омогућава учешће Србије у заједничкој спољној и безбедносној политици (ЗСБП) и заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици (ЗБОП).

Када је у питању **заједничка спољна и безбедносна политика** (ЗСБП), Србија наставља да пружа подршку глобалној стратегији за спољну и безбедносну политику Европске уније. Током периода извештавања од почетка марта 2018. до краја фебруара 2019. године, Србија се, када је била позвана, усагласила са 46 од 87 релевантних декларација високог представника у име ЕУ и одлукама Савета, што представља стопу усаглашавања од близу 53%. Србија је наставила да се не усклађује са рестриктивним мерама ЕУ које се односе, између осталог, на Русију и Венецуелу. Међуминистарска радна група је задужена за праћење наметања и спровођења рестриктивних мера, а Министарство спољних послова управља базом података рестриктивних мера, у складу са српским Законом о међународним мерама ограничавања. Србија је наставила да подржава територијални интегритет и суверенитет Украјине.

Србија нема **билатералне споразуме о имунитету** којима се ослобађа надлежности **Међународног кривичног трибунала** и сагласна је са заједничким ставовима ЕУ о интегритету Римског статута, заједно са повезаним водећим начелима ЕУ о билатералним споразумима о имунитету.

Србија је наставила да развија интензивне односе и стратешка партнерства са више земаља широм света. Настављени су чести контакти на високом нивоу и редовне билатералне посете са Русијом, уз војно-техничку сарадњу, укључујући заједничке војне вежбе, као и постојане односе са Организацијом уговора о колективној безбедности и споразуме о трговини оружјем. Председник Србије је два пута посетио Москву у мају и октобру 2018. године. Председник Владимир Путин је посетио Београд 17. јануара 2019. године. Србија је одржала добре односе са САД. Такође, Србија је учествовала у око 20 заједничких војних вежби са САД-ом и НАТО-ом у 2018. години. Србија је наставила са даљим јачањем својих политичких и економских односа са Кином. Председник Србије посетио је Кину у септембру 2018. године.

Србија је подржала мере и документе ЕУ о спречавању сукоба.

Србија је наставила да учествује у извесним, али не и свим међународним аранжманима за контролу извоза, као и у инструментима против пролиферације. Србија је испунила своје обавезе из Конвенције о хемијском оружју и успоставила је законодавне и административне структуре. Национални систем регистрације и базе података о малокалибарском и лакој оружју, заједно са системом складиштења, успостављен је и надограђује се. Нова стратегија (2018–2023) и акциони план су у припреми. Настављен је процес прикупљања и уништавања оружја и муниције у нелегалном поседу. Србија је у јулу 2018. године ратификовала Додатни протокол уз Споразум о заштитним мерама са Међународном агенцијом за атомску енергију (примена заштитних мера у складу са Споразумом о неширењу нуклеарног наоружања). И даље се чека исход пријаве Србије из 2009. године за приступање Васенарском споразуму.

Србија је наставила активну сарадњу са међународним организацијама. Србија је задржала своју политику војне неутралности, али су сарадња и интензивни контакти са НАТО-ом настављени. Србија је у октобру 2018. године била домаћин теренске вежбе за управљање последицама, коју су заједнички организовали Евроатлантски центар за координацију одговора на катастрофе и Министарство унутрашњих послова Србије.

Србија је наставила да спроводи свој споразум са ЕУ о **безбедносним процедурама** за размену и заштиту тајних података.

Србија је наставила да активно учествује у **војним мисијама за управљање кризама** у оквиру **заједничке безбедносне и одбрамбене политике** (ЗБОП), нарочито у

мисијама ЕУ за обуку у Малију, Централноафричкој Републици и Сомалији, као и у ЕУ НАВФОР Аталанта. Србија припрема национални оквир за учешће у цивилним мисијама у оквиру ЗБОП. Ово укључује покретање програма обуке како би се обезбедила редовна обука цивилним учесницима мисија које предводи ЕУ. Србија је наставила да учествује у саставу борбених група ЕУ. Србија је такође учествовала у мировним мисијама УН-а.

6.32. Поглавље 32: Финансијски надзор

ЕУ подстиче реформу националних система управљања у циљу побољшања управљачке одговорности, доброг финансијског управљања приходима и расходима, као и екстерне ревизије јавних фондова. Правила финансијске контроле додатно штите финансијске интересе ЕУ од преваре у управљању средствима ЕУ и евро од кривотворења.

Србија је умерено припремљена у овом поглављу. Постигнут је **известан напредак** у области интерне финансијске контроле у јавном сектору и екстерне ревизије. Потребно је уложити додатни напор у циљу решавања управљачке одговорности и јачања унутрашње контроле и интерне ревизије. Потребно је унапређење правовременог спровођења препорука екстерне ревизије. Политичка подршка на високом нивоу и даље ће бити инструмент за спровођење реформи интерне финансијске контроле у јавном сектору на свим нивоима управе и у државним предузећима. Препоруке Комисије из 2018. године нису у потпуности спроведене и стога углавном остају важеће.

У наредном периоду Србија треба нарочито да:

- спроведе најмање три пилот-пројекта о управљачкој одговорности у кључним институцијама, укључујући Министарство финансија и Министарство државне управе и локалне самоуправе;
- почне са спровођењем квалитетних ревизија унутрашње контроле;
- предузме неопходне мере како би се осигурало да систем за откривање неправилности функционише у пракси, како за фондове ЕУ тако и за државни буџет.

Интерна финансијска контрола у јавном сектору (ИФКЈ)

Стратешки оквир за ИФКЈ делимично је успостављен. Иако је усвојен политички документ о ИФКЈ, потребно је развити свеобухватнији политички приступ који ће побољшати и даље усмеравати спровођење ИФКЈ. Акциони план реформе јавне управе бави се одређеним бројем услова за спровођење ИФКЈ-а. Програм реформи управљања јавним финансијама и Стратегија ИФКЈ за период 2017–2020. углавном се баве развојем финансијског управљања и контроле, интерном ревизијом, као и улогом Централне јединице за хармонизацију (ЦЈХ). Радна група у оквиру Савета за реформу јавне управе формирана је у децембру 2018. године и има за циљ да координише и прати спровођење политичког документа о ИФКЈ. Међутим, ова радна група се још није састала, при чему механизам за ефикасну координацију, праћење и извештавање о реформама у јавној управи, управљању јавним финансијама и ИФКЈ тек треба да профункционише (*видети Реформу јавне управе*).

Србија је развила смернице за побољшање разумевања о **управљачкој одговорности** и њеном спровођењу. Међутим, потребни су даљи напори како би се овај концепт у потпуности уградио у административну културу јавног сектора. Култура у оквиру јавних институција је централизована са малим бројем делегираних буџетских

овлашћења, односно надлежности за доношење одлука на средњем нивоу управе. Управљачка одговорност је додатно ограничена због примарне усредсређености на усклађеност уместо на учинак. Потребно је оценити и, ако је потребно, изменити Закон о државној управи, Закон о државним службеницима, Закон о планском систему и Закон о буџетском систему, како би се осигурало да пружају кохерентну основу за спровођење делегиране управљачке одговорности. Постоје континуиране слабости у линијама одговорности између (полу)независних тела и њихових природних матичних институција (*видети Реформу јавне управе*).

Иако је правни оквир за **интерне контроле** у великој мери у складу са међународним стандардима, његово функционисање и даље је углавном слабо. Приручник за финансијско управљање и контролу је ажуриран. Управљање ризиком би требало даље развијати и боље прихватити у управној култури јавног сектора. Неопходно је и даље развијати детаљне смернице за откривање и деловање на основу информација о неправилностима. Министарство финансија има централизовану функцију буџетске инспекције.

Пракса интерне ревизије регулисана је у складу са међународним стандардима. Међутим, то нису учиниле све институције које су дужне да оснују јединицу за интерну ревизију, при чему велики број јединица за интерну ревизију још увек није у довољној мери кадровски попуњен. Већина централних институција врши ревизије према стратешким и годишњим плановима ревизије. Потребно је унапређење правовременог спровођења препорука интерне ревизије.

ЦЈХ је наставила да се преусмерава са пружања обуке о ИФКЈ на развој и ширење методолошких смерница. Наиме, наставила је да спроводи проверу квалитета интерне ревизије, те се очекује да започне преиспитивање квалитета унутрашње контроле како би побољшала смернице и годишње извештавање. ЦЈХ припрема годишњи извештај о стању спровођења ИФКЈ, који би требало да садржи препоруке у вези са системским слабостима. ЦЈХ ће пратити стање у вези са спровођењем ових закључака и извештавати о томе у накнадном годишњем извештају.

Екстерна ревизија

Уставни и законодавни оквир Србије предвиђа независност Државне ревизорске институције (ДРИ) у складу са стандардима Међународне организације врховних ревизорских институција (*INTOSAI*). Финансијска независност ДРИ неповољно је погођена 2018. године због одложеног усвајања пуног оперативног буџета. Међутим, није било пријављених проблема са одобрењем буџета за 2019. годину.

Парламент је у априлу 2018. године именовано новог Генералног државног ревизора. Број особља у ДРИ остао је непромењен, међутим њена континуирана усредсређеност на откривање грешака и подношење прекршајних пријава, пријава за привредне преступе и кривичних пријава против појединаца неповољно утиче на њен **институционални капацитет** за спровођење својих темељних ревизијских задатака. Прикладност овог услова у Закону о ДРИ треба разматрати средњорочно.

Такође је потребно размотрити адекватност постојећих радних просторија ДРИ. ДРИ је усвојила нови стратешки развојни план за период 2019–2023. године.

У погледу **квалитета ревизорског рада**, ДРИ под својим окриљем има Сектор за методологију ревизије и контролу квалитета. ДРИ је 2019. године извршила две ревизије учинка, а шест је планирано за 2019. годину.

ДРИ је наставила да повећава **утицај свог ревизорског рада** унапређењем сарадње са

заинтересованим странама и побољшањем комуникације са медијима. ДРИ прати спровођење својих препорука у погледу ревизије. Упркос томе што се годишњи ревизорски извештај ДРИ разматра у надлежном парламентарном одбору, потребно је осигурати још већу парламентарну контролу и праћење.

Заштита финансијских интереса ЕУ

Иако је Србија већ постигла висок степен **усклађености са правним тековинама**, потребно је осигурати пуну усклађеност са Директивом ЕУ о борби против превара почињених против финансијских интереса Уније у складу са кривичним правом. Србија спроводи националну стратегију за борбу против превара за период 2017–2020. године како би заштитила финансијске интересе ЕУ. **Организациона јединица за координацију борбе против превара (AFCOS)** у оквиру Министарства финансија има шесторо запослених, иако је планирани број запослених девет. Од 2018. године, AFCOS спроводи административне контроле. Она такође координише AFCOS мрежом, која има пет додатних институција од октобра 2018. године. Србија **сарађује са Европском комисијом** током истрага и извештава Комисију о неправилностима и случајевима где се сумња да је дошло до преваре. Од 2012. године, Србија је пријавила 27 случајева путем онлајн система за управљање неправилностима, укључујући пет случајева током 2018. године. Србија треба да даље оствари ваљане резултате о истрагама и извештавању о неправилностима.

Заштита евра од фалсификовања

Србија је постигла висок ниво **усклађености са правним тековинама**. Народна банка врши **техничку анализу**. Почела је да пружа програме специјалистичке обуке лиценцираним субјектима како би могли да верификују кованице евра и да обрађују новчанице деноминираних у еврима од 1. јануара 2020. па надаље. Народна банка има закључене формалне споразуме о сарадњи са Европском комисијом у области кованица, а са Европском централном банком у области новчаница. У току је сарадња са суседним земљама. Србија наставља да учествује у програму *Pericles 2020*.

6.33. Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе

Ово поглавље обухвата правила која уређују финансирање буџета ЕУ („сопствена средства”). Ова средства се углавном састоје од: i) средстава по основу бруто националног дохотка сваке државе чланице; ii) царинске дажбине; и iii) средстава по основу пореза на додату вредност. Државе чланице морају да имају одговарајући административни капацитет да адекватно координирају и обезбеде тачан обрачун, наплату, исплату и контролу сопствених средстава.

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у погледу специфичних административних услова за сопствене ресурсе, као што је утврђено прописима о сопственим ресурсима. Србија је попунила упитник о сопственим ресурсима, а група за координацију и управљање сопственим ресурсима ЕУ је оперативна. Постигнут је **известан напредак** у основним областима политике које утичу на правилно функционисање система сопствених средстава.

У наредној години Србија треба нарочито да:

→ предузме даље кораке како би се ојачали административни капацитети координационе групе и различитих институција укључених у систем сопствених средстава;

→ развије организационе и процедуралне везе између ових институција;

→ убрза припреме како би испунила специфичне административне услове за сопствене ресурсе, као што је утврђено прописима о сопственим ресурсима.

Постигнут је извештан напредак у основним областима политике које индиректно утичу на систем сопствених ресурса (за *напредак у овим областима, видети поглавља 16- Опорезивање, 18- Статистика, 29- Царинска унија и 32- Финансијски надзор*). Након формалног успостављања координационе структуре, дошло је до извесног напретка у испуњавању специфичних административних услова за сопствена средства.

Када су у питању **традиционална сопствена средства** (ТСС, углавном царинске дажбине), нови царински закон усвојен је у децембру 2018. године, у складу са Царинским кодексом ЕУ. Србија је кроз успостављене процедуре осигурала да се случајеви преваре и неправилности пријављују српским националним органима и спровела је симулацију прелиминарног обрачуна сопствених средстава за последњи квартал 2018. године. Што се тиче **средстава заснованих на порезу на додату вредност (ПДВ)**, доступан је довољан број извора података за израчунавање пондерисане просечне стопе, која произлази из табела понуде и употребе које ће бити први пут објављене 2019. године. У погледу **средстава заснованих на бруто националном дохотку**, Србија је предузела додатне напоре како би осигурала усклађеност са Европским системом рачуна (*ESA 2010*) и унапредила исцрпност националних рачуна и обрачуна бруто националног дохотка. Процене о БНД укључују процене у вези са неформалном економијом. Србија већ додељује услуге финансијског посредовања индиректно мерене (*FISIM*) секторима корисника у складу са правилима *ESA 2010*, а Републички завод за статистику континуирано побољшава своје методе и изворе података. Међутим, и даље се не користе резултати везани за пореске ревизије и преваре у погледу ПДВ за побољшање исцрпности националних рачуна.

Када је реч о **административној инфраструктури**, треба додатно ојачати и развити капацитет институција које су задужене за релевантне области политике. Група за координацију и управљање сопственим средствима ЕУ, која има задатак да обезбеди тачно обрачунавање, рачуноводствене услуге, предвиђање, наплату, исплату, контролу и извештавање ЕУ о спровођењу политика и правила за сопствена средства ЕУ, мора да буде боље кадровски опремљена и подржана да испуни своје задатке у погледу координације.

АНЕКС I - Односи између ЕУ и Србије

У оквиру **приступних преговора** отворено је шеснаест поглавља (5 – Јавне набавке, 6 – Право привредних друштава, 7 – Право интелектуалне својине, 13 – Рибарство; 17 – Економска и монетарна политика; 18 – Статистика; 20 – Предузетништво и индустријска политика, 23 – Правосуђе и основна права, 24 – Правда, слобода, безбедност, 25 – Наука и истраживање, 26 – Образовање и култура, 29 – Царинска унија, 30 – Спољни односи, 32 – Финансијска контрола, 33 – Финансијске и буџетске одредбе, 35 – Нормализација односа између Србије и Косова), од којих су два привремено затворена (поглавља 25 и 26). Србија је доставила своје преговарачке позиције за поглавља 2, 4, 9 и 21. Србија је такође позвана да достави своје преговарачке позиције за поглавља 3, 10, 14, 27 и 28.

Србија учествује у **процесу стабилизације и придруживања**. Србија је наставила да бележи резултате у спровођењу обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП). Нека ограничења у погледу слободног кретања капитала укинута су 2018. године (за могућности одобравања кредита/зајмова за нерезиденте). У 2018. години, Србија је укинула и забрану извоза неопасног отпада и поново је успостављена слободна трговина. И даље постоје одређени проблеми у испуњавању обавеза у области државне помоћи и фискалне дискриминације у вези са алкохолом. Такође, и даље постоје ограничења у погледу стицања непокретности. У јуну 2018. године, Србија је увела нова рестриктивна правила у погледу издавања платних картица од стране банака, која нису у складу са правним тековинама ЕУ и ССП. Коначно, што се тиче јавних набавки, међувладини споразуми закључени са трећим земљама и њихова примена треба да следе начела ЕУ о једнаком третману, транспарентности, недискриминацији и конкуренцији. Овим се такође спречавају привредна друштва из ЕУ да учествују у великим инфраструктурним пројектима који се реализују у земљи.

Настављен је редован политички и економски дијалог између ЕУ и Србије. Састанак Савета за стабилизацију и придруживање одржан је у децембру 2018. године. Одржани су састанци пододбора, као и састанци посебне групе за реформу јавне управе. Парламентарни одбор за стабилизацију и придруживање састао се у јуну и октобру 2018, као и у марту 2019. године. Србија наставља да учествује у мултилатералном економском дијалогу са Комисијом и државама чланицама ЕУ како би се припремила за учешће у мултилатералном надзору и координацији економске политике ЕУ. Као део новог приступа економском управљању, Србија је усвојила свој пети програм економских реформи и спроводи реформе које препоручује Савет за економске и финансијске послове. Даљи напори су потребни за побољшање капацитета за економско планирање, међуминистарску координацију и спровођење.

Безвизни режим путовања за држављане Србије који путују у шенгенски простор на снази је од децембра 2009. године. Споразум о **реадмисији** између Европске уније и Србије на снази је од 2008. године. Као део извештаја о механизму за суспензију, Комисија прати и извештава о континуираном испуњавању мерила за визну либерализацију. Овај механизам омогућава ЕУ да, под одређеним условима, привремено суспендује безвизни режим путовања за држављане одређене земље у случају значајног повећања миграционог или безбедносног ризика или неиспуњавања мерила за визну либерализацију. Други извештај о праћењу у оквиру механизма за суспензију усвојен је 19. децембра 2018. године.

У оквиру ИПА II, Србија наставља да користи **претприступну помоћ** са укупном индикативном алокацијом од 1,5 милијарде евра за период од 2014–2020. Ревидирани

индикативни стратешки документ усвојен је у августу 2018. године, и нуди бољи одговор на нове изазове као што су миграције, тероризам и насилни екстремизам, климатске промене и економско управљање. Национални програм ИПА 2018 износи укупно 179 милиона евра, при чему је највећи део средстава намењен за подршку процесу усклађивања са правним тековинама ЕУ, као и за област животне средине, конкурентност и социјалну инклузију. Додатних 30 милиона евра додељено је програму ИПА за рурални развој (ИПАРД). ЕУ је наставила да подржава Србију у управљању границама и миграцијама након избегличке кризе у периоду 2015–2016. Поред тога, Србија користи средства Европског инструмента за демократију и људска права (*EIDHR*).

Србија наставља да активно учествује у програмима ЕУ, укључујући Хоризонт 2020; *COSME*; Царине 2020 и Фискалис 2020; Еразмус+ и Креативна Европа; Европа за грађане и грађанке; Запошљавање и социјалне иновације.

АНЕКС II – СТАТИСТИЧКИ АНЕКС

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ (од 03.05.2019)

Србија

Основни подаци	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Становништво (у хиљадама)		7 425,5	7 181,56	7 146,8	7 114,4	7 076,4	7 040,3
Укупна површина земље (km ²)		77 474	77 474	77 474	77 474	77 474s	77 474s

Национални рачуни	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима националне валуте)		2 181 035	4 121 200	4 160 549	4 312 038	4 521 265	4 754 368
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима евра)		25 931	36 427	35 468	35 716	36 723	39 183
БДП (у еврима по глави становника)		3 500	5 100	5 000	5 000	5 200	5 600p
БДП по глави становника (према стандарду куповне моћи (СКМ))		8 400	10 700	10 800	11 200	11 400	11 600
БДП по глави становника (према СКМ), у односу на ЕУ просек (ЕУ-28 = 100)		34	40	39	39	39	39
Стопа раста реалног БДП-а: промена у односу на БДП у претходној години (%)		5,1	2,9	-1,6	1,8	3,3	2,0
Раст запослености (подаци националних рачуна) у односу на претходну годину (%)		:	:	:	:	:	:
Раст продуктивности рада: раст БДП-а (по обиму) по запосленом лицу, у односу на претходну годину (%)		:	:	:	:	:	:
Раст јединичних трошкова рада, у односу на претходну годину (%)		:	:	:	:	:	:

** 3-годишња промена (Т/ Т-3) у номиналном индексу раста јединичних трошкова рада (2010 = 100)	:	:	:	:	:	:
Продуктивност рада по запосленом лицу: БДП (према СКМ) по запосленом лицу у односу на просек ЕУ (ЕУ-28 = 100)	:	:	:	:	:	:
Бруто додата вредност по главним секторима						
Пољопривреда, шумарство и рибарство (%)	8,2	8,8	8,4	8,0	8,2	7,3
Индустрија (%)	29,6	28,2	26,2	26,4	26,3	26,5
Грађевинарство (%)	4,9	3,6	3,8	4,5	4,7	5,0
Услуге (%)	57,3	59,4	61,6	61,1	60,8	61,2
Трошкови финалне потрошње, као удео БДП-а (%)	96,3	90,8	91,6	88,4	86,9	87,0
Бруто инвестиције у основна средства, као удео БДП-а (%)	21,2	16,5	15,9	16,8	16,9	17,7
Промене у залихама, као удео БДП-а (%)	0,5	0,9	0,6	1,8	1,0	1,8
Извоз робе и услуга, у односу на БДП (%)	29,4	39,9	42,1	45,3	48,6	50,5
Увоз робе и услуга, у односу на БДП (%)	47,5	48,1	50,2	52,3	53,4	57,1
Бруто инвестиције у основна средства сектора опште државе, као проценат БДП-а (%)	:	:	:	:	:	:

Пословање	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Индекс обима индустријске производње (2010 = 100)		107,3	105,8	98,8	107,1	111,7	115,8
Број активних предузећа (број)		:	:	:	:	:	:
Стопа оснивања: број новооснованих предузећа у референтном периоду (т) подељен са бројем предузећа која су активна у т (%)	1)	14,8	:	:	:	:	:
Стопа гашења: број угашених предузећа у референтном периоду (т) подељен са бројем предузећа активних у т (%)	1)	10,7	:	:	:	:	:

Запослени у МСП као удео свих запослених лица (у оквиру нефинансијске пословне економије) (%)		:	:	:	:	:	:
Додата вредност МСП (у нефинансијској пословној економији) (у милионима евра)		:	:	:	:	:	:
Укупна додата вредност (у нефинансијској пословној економији) (у милионима евра)		:	:	:	:	:	:

Стопа инфлације и цене кућа

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Хармонизовани индекс потрошачких цена (ХИПЦ), промена у односу на претходну годину (%)		:	7,7	2,3	1,5	1,3	3,3
** Годишња промена индекса дефлационираних цена кућа (2010 = 100)		:	:	:	:	:	:

Платни биланс

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Платни биланс: укупан текући рачун (у милионима евра)	2)	-2 355	-2 098	-1 985	-1 234	-1 075	-2 051
Текући рачун платног биланса: трговински биланс (у милионима евра)	2)	-4 981	-4 159	-4 111	-3 645	-3 119	-3 997
Текући рачун платног биланса: нето услуге (у милионима евра)	2)	-41	313	465	729	907	966
Платни биланс текућег рачуна: нето биланс за примарни приход (у милионима евра)		:	-1 419	-1 343	-1 658	-2 022	-2 533
Текући рачун платног биланса: нето биланс секундарних прихода (у милионима евра)		:	3 166	3 003	3 340	3 159	3 514
Нето биланс примарног и секундарног прихода: од којих су владини трансфери (у милионима евра)	3)	:	43	89	152	79	141
** Трогодишњи просек дефицита текућег рачуна биланса у односу на БДП (%)		:	-9,0	-7,4	-4,9	-4,0	-3,9

** Петогодишња промена удела светског извоза робе и услуга (%)	2)	86,3	10,3	13,6	22,8	33,7	47,7
Нето биланс (унутрашње - спољашње) страних директних инвестиција (СДИ) (у милионима евра)		:	1 298,1	1 236,3	1 803,8	1 899,2	2 418,1
Стране директне инвестиције (СДИ) у иностранству (у милионима евра)		:	249,7	264,2	310,4	227,8	130,0

од којих СДИ из привреде о којој се извештава у земљама ЕУ-28 (у милионима евра)		:	70,7	35,4	49,7	106,0	63,0
Стране директне инвестиције (СДИ) у привреди о којој се извештава (у милионима евра)		:	1 547,9	1 500,4	2 114,2	2 126,9	2 548,1
од којих СДИ из земаља ЕУ-28 у привреди о којој се извештава (у милионима евра)		:	1 145,0	1 109,3	1 530,1	1 410,4	1 819,7
** Нето позиција међународне инвестиције, у односу на БДП (%)		:	-84,1	-91,6	-94,9	-94,5	-91,0
Годишња стопа промене у бруто приливу дознака (у националној валути) од радника миграната (%)		:	9,9	-5,4	12,8	-4,0	8,6

Јавне финансије

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
*** Општи државни дефицит/ суфицит у односу на БДП (%)		-1,4	-5,1	-6,2	-3,5	-1,2	1,1
*** Бруто дуг опште државе у односу на БДП (%)		38,3	57,5	67,5	71,2	68,8	58,7
Укупни буџетски приходи, као проценат БДП-а (%)		41,6	37,3	39,0	39,3	40,8	41,5
Укупни државна потрошња, као проценат БДП-а (%)		43,0	42,5	45,2	42,8	41,9	40,4

Финансијски показатељи

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Бруто спољни дуг укупне привреде, у односу на БДП (%)		55,1	70,4	72,4	73,5	72,1	65,3
Бруто спољни дуг укупне привреде, у односу на укупан извоз (%)		205,7	184,0	177,7	166,8	152,4	132,5

Новчана маса: М1 (новчанице, ковани новац, преконоћно орочење, у милионима евра)	4)	2 533	3 387	3 562	4 148	4 923	5 653
Новчана маса: М2 (М1 плус депозити са роком доспећа до две године, у милионима евра)	5)	3 531	4 776	5 075	5 776	6 546	7 360
Новчана маса: М3 (М2 плус тржишни инструменти, у милионима евра)	6)	8 031	14 976	15 280	16 193	17 794	19 206
Укупни кредити које су монетарне финансијске институције дале резидентима (консолидовано) (милион евра)		8 153	19 261	19 708	20 719	21 632	22 806п
** Годишња промена обавеза финансијског сектора (%)	7)	:	1,7п	0,5п	2,8п	6,3п	2.9п

** Кредитни токови приватног сектора, консолидовано, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
** Дуговања приватног сектора, консолидовано, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
Каматне стопе: дневна стопа, на годишњем нивоу(%)		11,54	7,04	9,45	2,61	3,04	2,27
Активна каматна стопа (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		17,00	12,00	10,50	6,50	5,50	5,00
Пасивна каматна стопа: (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		11,00	7,00	5,50	2,50	2,50	2,00
Девизни курс евра: просек периода (1 евро = ... национална валута)	8)	84,110	113,137	117,306	120,733	123,118	121,337
Индекс ефективног девизног курса, 42 земље (2005 = 100)		:	:	:	:	:	:
** Промена током 3 године (Т/Т-3) – мерено индексом ефективног девизног курса, 42 земље, (2005 = 100)		:	:	:	:	:	:
Вредност резерви (укључујући злато) (у милионима евра)		9 020	11 189	9 907	10 378	10 205	9 962

Спољнотрговинска робна размена

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Вредност увоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		10 463	13 345	13 512	14 425	15 225	17 559
Вредност извоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		4 992	10 413	10 562	11 447	12 742	14 365
Трговински биланс: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		-5 471	-2 933	-2 950	-2 978	-2 483	-3 194

Односи размене (индекс извозних цена / индекс увозних цена * 100) (број)		99	106	106	108	111	108
Удео извоза у земље ЕУ-28 у вредности укупног извоза (%)		62,1	63,8	65,7	67,0	67,6	67,6
Удео увоза из земаља ЕУ-28 у вредности укупног увоза (%)		57,2	55,7	57,1	57,3	58,7	58,9

Демографија

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Сирова стопа природне промене броја становника (стопа природног прираштаја): број рођених минус број умрлих (на 1000 становника)		-4,3	-4,86	-4,9	-5,4	-5,1	-5,5
Стопа смртности одојчади : смртност деце млађе од 1 године (на 1000 живорођене деце)		7,4	6,3	5,7	5,3	5,4	4,7

Очекивани животни век на рођењу: мушкарци (у годинама)		70,8	72,66	72,8	72,8	73,2	73,1
Очекивани животни век на рођењу: жене (у годинама)		76,1	77,96	78,0	77,9	78,3	78,1

Тржиште рада

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Стопа привредне активности за лица старости од 20 до 64 године: проценат становништва старости 20–64 година који је економски активан (%)	9)	67,9	66,16	68,06	68,1	70,0	71,2
* Стопа запослености за лица узраста од 20-64 година: проценат становништва од 20-64 година које је запослено (%)	9)	54,0	51,36	54,86	56,0	59,1	61,5
Стопа запослености мушкараца старости од 20 до 64 године (%)	9)	64,5	59,66	62,56	63,7	66,3	68,5
Стопа запослености жена старости од 20 до 64 године (%)	9)	43,8	43,26	47,26	48,3	51,9	54,5
Стопа запослености за лица старости 55–64 године: удео становништва од 55–64 године које је запослено (%)	9)	32,6	34,36	36,76	37,3	42,7	45,5
Запошљавање по главним секторима							

Пољопривреда, шумарство и рибарство (%)	9)	:	21,3	19,96	19,4	18,6	17,2
Индустрија (%)	9)	:	21,1	20,26	19,9	20,2	21,2
Грађевинарство (%)	9)	:	4,7	4,56	4,5	4,3	4,1
Услуге (%)	9)	:	52,8	55,46	56,1	57,0	57,5
Запослени у јавном сектору као удео укупне запослености, лица старости 20-64 година (%)	9)	:	32,7	31,46	29,7	28,3	27,8
Запослени у приватном сектору као удео укупне запослености, лица старости од 20 до 64 година (%)	9)	:	67,3	68,66	70,3	71,7	72,2
Стопе незапослености: проценат радне снаге која је незапослена (%)	9)	20,9	22,36	19,46	17,8	15,4	13,6
Стопа незапослености мушкараца (%)	9)	17,9	21,16	18,56	16,9	14,8	13,0
Стопа незапослености жена (%)	9)	24,9	23,96	20,56	18,8	16,2	14,4

Стопа незапослености младих (%) проценат радне снаге између 15-21 година која је незапослена (%)	9)	47,8	49,46	47,46	43,2	34,9	31,9
Стопа дугорочне незапослености: проценат радне снаге која је незапослена 12 месеци или више (%)	9)	16,8	17,06	13,06	11,4	10,0	8,2
Стопа незапослености лица (старости од 25-64 године) са највише нижим средњошколским образовањем (Међународна стандардна класификација образовања 0–2) (%)	9)	:	21,2	18,66	15,8	13,7	12,3
Стопа незапослености лица (старости 25-64 година) која су стекла терцијарно образовање (ISCED, нивои 5-8) (%)	9)	:	17,2	14,56	14,4	13,4	11,8

Социјална кохезија

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Просечне номиналне месечне зараде и плате(национална валута)	10)	31 745	60 7086	61 426	61 145	63 474	65 976

Индекс реалних зарада и плата (индекс номиналних зарада и плата подељено са индексом инфлације) (2010 = 100)		83,7	99,2	97,5	95,2	97,6	98,5
GINI/ЦИНИ коефицијент		:	38	38	40	40	38
Линија сиромаштва		:	36,6	39,3	37,5	39,4	38,8
* Рано напуштање школе и обуке: проценат становништва старости од 18-24 године са највише нижим средњим образовањем које није наставило образовање или усавршавање	9)	12,6	8,96	8,56	7,5	7,0	6,2

Животни стандард

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Број путничких аутомобила у односу на број становника (број на хиљаду становника)		203,6	246,5	251,5	257,7	266,8	279,6
Број претплатника мобилне телефоније у односу на број становника (број на 1000 становника)		894,7	1 284,0	1 317,1	1 293,8	1 291,8	1 231,4
Пенетрација мобилног широкопојасног приступа (на 100 становника)		:	:	:	:	:	:

Пенетрација фиксног широкопојасног приступа (на 100 становника)		:	:	:	:	:	35,4
---	--	---	---	---	---	---	------

Инфраструктура

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Густина железничке мреже (пруге у функцији на 1000 km ²)	11)	49,2	49,3	49,3	48,6	48,6	48,6
Дужина аутопутева (километри)		374	607	607	693	741	963

Иновације и истраживање

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Јавни расходи за образовање у односу на БДП (%)		3,9	4,1	4,0	3,7	3,6	3,7
* Бруто домаћи расходи за истраживање и развој у односу на БДП (%)		0,44	0,68	0,72	0,81	0,84	0,87

Буџетска апропријација или расходи владе за истраживање и развој (GBAORD), као проценат БДП-а (%)	:	0,42	0,43	0,44	0,39	0,40
Процент домаћинстава која имају приступ интернету код куће (%)	18,5	55,8	62,8	63,8	64,7	68,0

Животна средина

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
* Индекс емисије гасова са ефектом стаклене баште, еквивалент CO2 (1990 = 100)		86,9	76,0	65,3	73,3	75,9	:
Енергетски интензитет привреде (kg еквивалента нафте по 1000 евра БДП-а у сталним ценама из 2010. године)		596,1	454,2	412,7	449,5	453,3	453,3
Електрична енергија произведена из обновљивих извора у односу на бруто потрошњу електричне енергије (%)		30,7	27,4	31,0	27,1	29,0	24.5п
Удео унутрашњег транспорта робе у друмском саобраћају (на основу тона и километара) (%).	:		40,4	41,5	41,2	48,7	51,5

Енергетика

	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Примарна производња свих енергетских производа (хиљаде ТОЕ)		10 512	11 371	9 443	10 762	10 695	10 496
Примарна производња сирове нафте (хиљаде ТОЕ)		660	1 277	1 216	1 121	1 028	988

Примарна производња чврстих горива (хиљаде ТОЕ)		7 819	7 671	5 713	7 201	7 201	7 216
Примарна производња гаса (хиљаде ТОЕ)		236	423	444	456	417	389
Нето увоз свих енергетских производа (хиљаде ТОЕ)		6 524	3 602	3 736	4 108	4 593	5 330
Бруто унутрашња потрошња енергије (хиљада ТОЕ)		17 065	14 940	13 358	14 808	15 432	15 748
Бруто производња електричне енергије (GWh)		36 481	39 877	34 060	38 298	39 342	37 045

Пољопривреда	Напомена	2006.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
		Индекс обима пољопривредне производње робе и услуга (по производним ценама) (2010 = 100)	:		102,8	110,1	103,2
Искоришћено пољопривредно подручје (хиљаде хектара)	12)	3 537	3 495	3 518	3 480	3 456	3 438
Број стоке: жива говеда (хиљаде грла, крај периода)		1 106	913	920	916	893	899
Број стоке: живе свиње (хиљаде грла, крај периода)		3 999	3 144	3 236	3 284	3 021	2 911
Број стоке: живе овце и козе (хиљаде грла, крај периода)		1 855	1 841	1 967	1 992	1 865	1 887
Доступност сировог млека на фармама (хиљаде тона)		1 692	1 548	1 596	1 611	1 604	1 599
Производња пожњевених усева: житарице (укључујући пиринач) (у хиљадама тона)	12)	8 825	9 091	10 848	8 437	10 869	6 793
Производња пожњевених усева: шећерна репа (у хиљадама тона)	12)	3 392	3 180	3 507	2 183	2 684	2 513
Производња пожњевених усева: поврће (у хиљадама тона)	12)	1 140	1 062	965	1 108	1 156	1 087

: = није доступно

б = прекид у серији

е = процена, процењена вредност

п = привремено

* = Показатељ за Европу 2020

** = показатељ на основу Поступка макроекономског дисбаланса (МІР)

*** = Подаци о државном дефициту и дугу земаља обухваћених процесом проширења објављени су „такви какви су затечени” и њихов квалитет нити усаглашеност са правилима ЕСА нису загарантовани.

Фусноте

- 1) Могуће је да подаци нису поуздани због кашњења у погледу ажурирања статистичког привредног регистра у Србији.
- 2) 2006: на основу Приручника о платном билансу издања 5 (ВРМ5).
- 3) Само секундарни приход.
- 4) Новчана маса М1 састоји се од готовог новца у оптицају и средстава на жиро, текућим и другим рачунима власника новчаног салда у вези са обавезама банака, укључујући салдо новца на рачунима органа локалне самоуправе, односно рачунима из којих се плаћања могу извршити без икаквих ограничења
- 5) Новчана маса М2, поред М1, укључује и друге динарске депозите, краткорочне, као и дугорочне.
- 6) Новчана маса М3, поред М2, укључује краткорочне и дугорочне девизне депозите (без тзв. замрзнуте девизне штедње).
- 7) Укупне обавезе у финансијском сектору су збир свих обавеза финансијског сектора, искључујући недепозитних финансијских институција.
- 8) Аритметичка средина званичних средњих курсева динара у односу на евро радним данима.
- 9) 2014: промена система пондерисања.
- 10) 2006: зараде и накнаде зарада исплаћене запосленима у правним субјектима. 2013-2017: зараде и накнаде зарада исплаћене запосленима у правним субјектима и некорпорираним предузећима.
- 11) Густина у односу на укупну површину (укључујући копнене воде), а не на површину земље.
- 12) У 2014. години успостављен је нови метод прикупљања података, укључујући путем анкета на узорку. Временске серије ревидиране су у току 2007. године.